

**İÇMİMARLIKTA BİR TASARIM ÖĞESİ
OLARAK TEKSTİL ÜRÜNLERİ
VE SEÇİM ÖLÇÜTLERİ**

Tuğba Levent
Yüksek Lisans Tezi
İçmimarlık Anasanat Dalı
Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
Haziran 2015

**İÇMİMARLIKTA BİR TASARIM ÖĞESİ OLARAK TEKSTİL ÜRÜNLERİ VE
SEÇİM ÖLÇÜTLERİ**

Tuğba Levent

YÜKSEK LİSANS

Anasanat Dalı Danışman: Doçent B. Burak Kaptan

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Haziran 2015

ÖZET

İÇMİMARLIKTA BİR TASARIM ÖĞESİ OLARAK TEKSTİL ÜRÜNLERİ VE SEÇİM ÖLÇÜTLERİ

Tuğba Levent

İçmimarlık Anasanat Dalı

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Haziran, 2015

Danışman: Doçent B. Burak Kaptan

Tekstil ürünleri iç mekanın niteliğini etkileyen önemli tasarım öğeleridir. İç mekan tekstil ürünleri; mobilyalarda kullanılan döşemelik kumaşları, pencere çözümlenmesi olarak kullanılan perdeleri, zeminde kullanılan halı ve kilimleri kapsamaktadır. Bu çalışma; iç mekan ile ilgili temel kavramları, genel tekstil bilgilerini, iç mekan tekstil ürünlerini, bu tekstil ürünlerinin temizlik ve bakımlarına ait ayrıntıları ve iç mekanda bu ürünlerin seçim ölçütlerini içermektedir. Çalışma, tekstil ürünlerinin içmimarlık disiplini içinde mekanın niteliğini, işlevini ve kullanıcı rahatlığını önemli derecede etkileyen bir öğe olması, bu konuda yeteri kadar Türkçe kaynak bulunmaması bakımından önemlidir. Çalışmanın sonucunda iç mekan tekstil ürünlerinin mekan-kullanıcı-işlev kurgusu kapsamında mekana ait önemli bir tasarım öğesi olduğu ve bu ürünlerin iç mekan tasarımındaki seçim ölçütlerinin neler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İç mekan, tekstil ürünleri, seçim ölçütleri, mekan tasarımı.

ABSTRACT

TEXTILE PRODUCTS AS A DESIGN ELEMENT IN INTERIOR DESIGN AND ITS SELECTION CRITERIAS

Tuğba Levent

Proficiency in Art in Interior Design

Anadolu University Graduate School of Fine Arts

June, 2015

Advisor: Associate Proffessor B. Burak Kaptan

Textile products are important design elements affect the interior quality. Interior textiles include upholstery fabrics, draperies, curtains and blackouts used for window treatments, carpet and rugs used on floors. This work includes fundamental concepts related with interior design, general textile knowledge, interior textiles, maintenance of these products, selection criterias of them in interior. The work is crucial because textiles affect significantly the quality and function of the interior, and comfort of user, in terms of not being sufficient book in Turkish about this subject. It will be reached that interior textiles are important elements of interior and what the selection criterias are of them at the end of the work.

Key words: Interior, textile products, selection criterias, space design.

17.06.2015

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez/proje çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Tuğba LEVENT

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Tuğba LEVENT'in "İç Mimarlıkta Bir Tasarım Ögesi Olarak Tekstil Ürünleri ve Seçim Ölçütleri" başlıklı tezi 17 Haziran 2015 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, İç Mimarlık Anasanat Dalı Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Burak KAPTAN

Üye : Doç. Bilge SAYIL ONARAN

Üye : Yrd. Doç. Füsun CURAOĞLU

Prof. Sıdıka Sibel SEVİM
Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

İçmimarlık meslek disiplinine ve meslek eğitimine katkıda bulunabilmek için adım atığım bu yolda;

Tez çalışmam süresince, tez konumla ilgili aktardığı bilgiler ve yönlendirmeleri, manevi desteği ve gösterdiği sabrından dolayı sevgili tez danışmanım Doç. B. Burak Kaptan'a, süreç boyunca desteğini hissettiğim değerli meslektaşım Araş. Gör. Merve Buldaç'a, tez konumla ilgili yardımlarından dolayı "Akarca Tekstil" ve "Dekor Döşemelik" firması çalışanlarına, hayatım boyunca her kararımın arkasında durarak bugünlere ulaşabilmemde önemli rolü olan aileme ve süreç boyunca tüm desteklerini her an yanımda hissettiğim dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Araş. Gör. Tuğba LEVENT

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1: Geometrik Köşe ve İç Mekanda Köşe 7

Kaynak: <http://www.apartmenttherapy.com/12-decorating-ideas-for-tricky-room-corners-207485> Erişim tarihi: 26.12.2014.

Görsel 2: Geometrik Kenar ve İç Mekanda Kenar 7

Kaynak: <http://www.vtwnen.nl/inspiratie/styling/verstrooide-planken/> Erişim tarihi: 26.12.201.

Görsel 3: Geometrik Yüzey ve İç Mekanda Yüzey 8

Kaynak: <http://www.homebunch.com/elegant-family-home-neutral-interiors/> Erişim tarihi: 26.12.2014.

Görsel 4: Geometrik Hacim ve İç Mekan Olarak Hacim 9

Kaynak: <http://trendland.com/industrial-lofts-inspiration/2/> Erişim tarihi: 26.12.2014

Görsel 5: Ahşap Malzemenin İç Mekanda Kullanımı 11

Kaynak: <http://stylowi.pl/10692529> Erişim tarihi: 26.12.2014

Kaynak: <http://www.homeadore.com/2014/09/24/house-nature-design-raum/> Erişim tarihi: 26.12.2014

Görsel 6: Taş Malzemenin İç Mekanda Kullanımı 12

Kaynak: <http://deavita.com/badezimmer/bad-aus-holz-gestalten-ideen.html> Erişim tarihi: 28.12.2014

Kaynak: <http://www.customhomeonline.com/custom-homes/rural-renewal.aspx> Erişim tarihi: 28.12.2014

Kaynak: <http://hookedonhouses.net/2011/03/26/for-sale-the-sprawling-rancho-alegre-in-santa-fe/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Görsel 7: Metal Malzemenin İç Mekanda Kullanımı 13

Kaynak: <http://brookewagnerdesign.com/portfolio/wildlife-dr/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Kaynak: <http://www remodelista.com/posts/trend-alert-metallic-accent-brass-in-the-kitchen> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Görsel 8: Cam Malzemenin İç Mekanda Kullanımı 13

Kaynak: http://www.boston.com/lifestyle/house/blog/dne/2013/11/office_space_th.html Erişim tarihi: 28.12.2014.

Kaynak: <http://www.onekindesign.com/2012/02/28/spectacular-modern-dream-home-in-malibu/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Görsel 9: Seramik Malzemenin İç Mekanda Kullanımı	14
Kaynak: http://design-milk.com/two-bedroom-apartment-by-kia-designs/ Erişim tarihi: 28.12.2014	
Görsel 10: Plastik Malzemenin İç Mekanda Kullanımı.....	14
Kaynak: http://www.dezeen.com/2009/08/17/nature-factory-by-makoto-tanijiri-2/ Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Kaynak: http://cocolapinedesign.com/2013/10/22/grey-kitchen/ Erişim tarihi: 28.12.2014	
Görsel 11: Tekstil Malzemenin İç Mekanda Kullanımı	15
Kaynak: http://www.homedit.com/envelope-pillow-tutorial Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Görsel 12: Aynı Mekanın Farklı Aydınlatma Türlerindeki Etkisi.....	17
Kaynak: Seyit Ahmet Çağlayan Ders Notları, 2010.	
Görsel 13: A: Toplamsal Renkler, B: Çıkarımsal Renkler	18
Kaynak: http://gorselsanatlardeposu.blogspot.com.tr/2011/10/renk.html Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Görsel 14: Aynı Mekandaki Farklı Dokuların Etkisi.....	22
Kaynak: http://www.homedit.com/friendly-nordic-duplex/ Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Görsel 15: İç Mekanda Mobilya	23
Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/406309197606664615/ Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/539306124104189357/ Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Görsel 16: İç Mekanda Aksesuarın Etkisi	24
Kaynak: http://www.houseofturquoise.com Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Görsel 17: İç Mekanda Bitki ve Estetik Aksesuar Kullanımı.....	25
Kaynak: http://en.paperblog.com/house-plants-cheap-trick-275294/ Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Kaynak: http://blog.vkvvisuals.com/trend-copper-orange/ Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Kaynak: http://design-milk.com/rooms-colorful-rugs/ Erişim tarihi: 28.12.2014.	
Görsel 18: İç Mekanda Yönlendirme İşaretlerinin Kullanımı	26
Kaynak: http://www.librarytestkitchen.org/?paged=5 Erişim tarihi: 03.01.2015.	

Kaynak: <https://www.behance.net/gallery/22314657/USINA-DEL-ARTE-IMAGEN-INSTITUCIONAL>
Erişim tarihi: 03.01.2015.

Görsel 19: Pitti Sarayı Yeşil Oda (Rönesans)..... 30

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/384494886906868481/> Erişim tarihi: 18.06.2015.

Görsel 20: Komutanın Kabul Salonu; Port Arthur, Tasmania (Viktoryan)..... 30

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:INTERIOR_OF_COMMANDANT'S_HOUSE.jpg
Erişim tarihi: 18.06.2015.

Görsel 21: Kristalin, Yarı kristali ve Amorf yapı 32

Kaynak: Gürcüm, 2005: 49

Görsel 22: S ve Z Bükümleri 44

Kaynak: Gürcüm, 2005: 143

Görsel 23: Örme İşlemi..... 49

Kaynak: Gürcüm, 2005: 187

Görsel 24: İlmek 50

Kaynak: MEB, 2011: 28

Görsel 25: Örme Kumaş Yüzeyler..... 51

Kaynak: MEB, 2011: 31

Görsel 26: Atkı, Çözüğü 52

Kaynak: MEB, 2011: 6

Görsel 27: Düz dokuma 53

Kaynak: Koe, 2007: 48

Görsel 28: Panama Dokuma 53

Kaynak: Cohen ve Johnson, 2010: 93

Görsel 29: Dimi Dokuma.....	54
Kaynak: Cohen ve Johnson, 2010: 94	
Görsel 30: Saten Dokuma	54
Kaynak: Cohen ve Johnson, 2010: 92	
Görsel 31: Havlı Dokuma	55
Kaynak: James, 1990: 89	
Görsel 32: Luis ve Ethel Marden Evi, Frank Lloyd Wright, Chicago.....	70
Kaynak: http://junesix.org/post/57735709/frank-lloyd-wright-marden-house Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Görsel 33: Döşemelik Kumaşların Günümüzdeki Kullanımına Örnekler.....	70
Kaynak: http://carlaaston.com/Designed/interior-design-famous-designer-office Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Kaynak: http://camillestyles.com/living/bring-it-home-technicolor-dream-couch/ Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Görsel 34: Kontraplak Üzeri Aplet Döşeme- Kolan Üzeri Aplet Döşeme.....	72
Kaynak: İlter, 1974: 17,24	
Görsel 35: Yaysız Pikeli Döşeme, Yaylı Pikeli Döşeme.....	72
Kaynak: İlter, 1974: 64,66	
Görsel 36: Kontraplak Üzerine Duvarsız ve Duvarlı Kauçuk Döşeme	72
Kaynak: İlter, 1974: 100	
Görsel 37: Döşeme Aşamaları	73
Kaynak: Elemeği Project Solutions Döşeme Atölyesi, 22.04.2015.	
Görsel 38: Havlı ve Havsız Döşemelik Kumaşlar	77
Kaynak: Rekor Döşemelik Kumaş, 22.04.2015	
Görsel 39: Homespun, Tüvit, Hopsacking.....	78
Kaynak: http://jubileefabric.com/Navy-5-Homespun-Cotton-Fabric.html Erişim tarihi: 05.01.2015.	

Kaynak: <http://katedaviesdesigns.com/category/tweed/> Erişim tarihi: 05.01.2015.

Kaynak: <http://www.advancedupholstery.co.uk/shop/hopsack-grey/> Erişim tarihi: 05.01.2015.

Görsel 40: Şintz, Dok, Rep 79

Kaynak: http://www.dottybrown.com/Fabric-Cotton-Fabric/c34_36/p287/Flora-Chintz-Cotton/product_info.html Erişim tarihi: 05.01.2015.

Kaynak: <https://www.fabric.com/buy/0310601/7-oz-duck-mustard> Erişim tarihi: 05.01.2015.

Kaynak: http://www.decowoerner.com/en_GB/Fabrics-Foils-10994/Fabrics-10995/Rep-11002/Rep-fabric-flame-retardant-light-green-width-120-cm-451.611.46.html Erişim tarihi: 05.01.2015.

Görsel 41: Bengalî, İpekli Damasko, Otoman 79

Kaynak: <http://www.samanthagracedesigns.com/bengaline-fabrics.php> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://www.moodfabrics.com/fashion-fabrics/silk/faille/aqua-marine-gray-solid-faille-fw11647.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://vintagefashionguild.org/fabric-resource/ottoman> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Görsel 42: Şantuk 80

Kaynak: <http://www.bigdaddygypsy.com/fabric-catalog/silk-fabric/aqua-shantung-silk-fabric.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Görsel 43: Ekose, Balıksırtı 81

Kaynak: <http://www.insidefabric.com/p-878973-plaid-665-jet-by-kasmir.aspx> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://finefabrics.com/product/211200649.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Görsel 44: Antik Saten, Saten 81

Kaynak: <http://www.joann.com/home-decor-solid-fabric-signature-series-antique-satin-grey/10406270.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://www.moodfabrics.com/buttercup-stretch-cotton-sateen-304025.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Görsel 45: Krep, Armürlü 82

Kaynak: <http://www.hiwtc.com/photo/products/35/07/16/71665.jpg> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://vintagefashionguild.org/fabric-resource/dobby/> Erişim tarihi: 08.03.2015.

- Görsel 46:** Damasko, Brokar, Matelaz..... 83
Kaynak: <http://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-images-burgundy-damask-fabric-image3546279> Erişim tarihi: 08.03.2015.
Kaynak: <http://www.faiksonmez.com/blog/stillere-brokar-destegi/> Erişim tarihi: 08.03.2015.
Kaynak: <http://www.theoriolemill.com/product-category/matelasse-coverlet/> Erişim tarihi: 08.03.2015.
- Görsel 47:** Lisere, Brokatel..... 84
Kaynak: <http://image.frompo.com/75a20a464dde3572384b91399d00fd9b> Erişim tarihi: 08.03.2015.
Kaynak: https://product.donghia.com/product-main.cfm?item_desc=albero%20bello&item=10146&item_type=B&color=009&collection=textiles&category=Patterns&subcoll=brocatelle Erişim tarihi: 08.03.2015.
- Görsel 48:** Goblen, Klok..... 85
Kaynak:
http://www.textileexpressfabrics.co.uk/epages/BT3246.sf/en_GB/?ObjectPath=/Shops/BT3246/Products/%22D3%20Sternberg%20Black%20Floral%20Tapestry%22 Erişim tarihi: 13.03.2015.
Kaynak: <http://www.joelandsonfabrics.com/uk/fabric/cloque/5620> Erişim tarihi: 13.03.2015.
- Görsel 49:** Üç Eksenli Dokuma Kumaş..... 85
Kaynak: <http://www.iidexcanada.com/thinkmaterial/sg-502-woven-fabric> Erişim tarihi: 13.03.2015.
- Görsel 50:** Kadife, Velur, Friz..... 87
Kaynak: <http://ecemetiket.com.tr/412-kadife.html> Erişim tarihi: 13.03.2015.
Kaynak: <http://www.naturesfabrics.com/cotton-fabric/cotton-velour/juicy-coral-cotton-velour.html> Erişim tarihi: 13.03.2015.
Kaynak: <http://www.cnbhomes.com/vintage-upholstery-fabric/awesome-vintage-frieze-upholstery/> Erişim tarihi: 13.03.2015.
- Görsel 51:** Fitilli Kadife, Pamuklu Kadife, Grospoint..... 88
Kaynak: <http://www.akfabricsny.com/fabrics/fashion/cotton/5326-mustard-cotton-corduroy.html> Erişim tarihi: 13.03.2015.
Kaynak: http://www.styleturkish.com/index.cfm?fuseaction=worknet.dsp_product&pid=233 Erişim tarihi: 13.03.2015.
Kaynak: <http://www.discountfabricsusacorp.com/grpob.html> Erişim tarihi: 13.03.2015.

Görsel 52: De Bestigui Apartment, Le Corbusier.....	96
Kaynak: http://4.bp.blogspot.com/_U6kCOhPCoM8/S788FLmyudI/AAAAAAAAAC-c/VHqCoDnlAbA/s1600/deo%20de%20fr%20appts%20hotpartic%20025.jpg Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Görsel 53: Perdelerin Günümüzdeki Kullanımlarına Örnekler	97
Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/341077371756019334/ Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/147141112797583468/ Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Kaynak: https://designindulgences.files.wordpress.com/2015/05/wp-id-03-ad100.jpg Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Görsel 54: Fon perde, Tül Perde, ...	98
Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.	
Görsel 55: Tül Perde Çeşitleri (1:Panel perde, 2: Açma perde, 3: Brizli perde)	98
Kaynak: Yeager, 1988: 172	
Görsel 56: Tül Perde Çeşitleri (1: Fırfırlı perde, 2: Fırfırlı yarım kruvaze perde, 3: Tek brizli kafe perde, 4:Çok brizli kafe perde).....	99
Kaynak: Yeager, 1988: 172	
Görsel 57: Kurşunlu İp, Kenarına Kurşunlu İp Dikilmiş Tül Perde	99
Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.	
Görsel 58: Fon Perde Örnekleri	100
Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.	
Görsel 59: Pilili Perde: Tek Yöne Açılan(1), İki Yöne Açılan(2), İki Yana Toplanan(3), İki Yandan Bağlamalı(4), Balon(5)	101
Kaynak: Yeager, 1988, s. 172	
Görsel 60: Dimout, Blackout Güneşlik Örnekleri	101
Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.	
Görsel 61: Briz Perde.....	103
Kaynak: http://www.yuvammefrusat.com/wp-content/uploads/23.jpg , Erişim tarihi: 11.04.2015.	

Görsel 62: Stor Perdeler 103

Kaynak: <http://orionblinds.com.au/products/roller-blinds/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Görsel 63: Katlamalı Perdeler 104

Kaynak:

<http://www.dankuglersdesign.com/products/FeaturedProducts/HunterDouglasDesignStudioRomanShades>
Erişim tarihi: 11.04.2015.

Görsel 64: Rustik Perde 105

Kaynak: <https://www.pinterest.com/pin/386113368029422274/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://creativeoutletsofathriftymindedmomma.blogspot.com.tr/2011/09/stenciled-drop-cloth-curtains.html> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Görsel 65: Model Özelliklerine Göre Perdeler; Balon Perde , Volanlı Perde 106

Kaynak: <http://www.decor4all.com/15-classy-window-decorating-ideas-balloon-curtains/19741/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.vilettatekstil.com/alt-u-kategori.php?k=15> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Görsel 66: Basma, Şintz, Kreton 107

Kaynak:

<http://www.georgeweil.com/ProductDetail.aspx?Menu=3&Level1=65&Level2=1101&PID=9469#>
Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.fashioninteriors.co.uk/sanderson-caverley-prints-caverley-fabric-collection-dcavca203-dcavca203/p121015.html#lightbox/0/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.carpet-upholstery-cleaning-guide.com/carpet-cleaning-instructions/cretonne.htm>
Erişim tarihi: 11.04.2015.

Görsel 67: Gaze, İnce ipek-Ninon, Organze 108

Kaynak: <http://www.fabricdesigns.com/hand-dyed-fabrics/hand-dyed-silk/hand-dyed-silk-gauze.html>
Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.textilefabric.com/companion/pictures/ninon11.jpg> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.lavina.fi/mittatilauspuvut/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Görsel 68: Osnaburg, Vual, Monk's Cloth 109

Kaynak: http://www.wmboothdraper.com/Linen/indexwithnav.html?linens_index.htm Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <http://hiseagulltrading.en.made-in-china.com/product/ZMBEwXcOdFVk/China-Voile-Fabric-Made-of-Cotton-or-Rayon.html> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <http://www.onlinefabricstore.net/blog/rug-hooking-on-burlap/> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Görsel 69: Dok, İpekli damasko, Bengalın, Tafta, Şantuk 110

Kaynak: <http://www.ebay.co.uk/itm/Natural-cotton-duck-canvas-fabric-SOLD-PER-METRE-36-w-14oz-STRONG-waterproof-/300785879762?autorefresh=true> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <http://www.hengjiangsilk.com/productdetail.asp?ID=55> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <https://anjouclothing.files.wordpress.com/2011/04/bengaline.jpg> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: http://www.kumascilar.org/Tafta_kumaslar.html Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <https://www.fabric.com/buy/0290754/crestmont-autumn-textured-shantung-cafe> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Görsel 70: Pike, Noktalı ve benekli kumaş, Fırdöndü Kumaş..... 111

Kaynak: http://www.globalsources.com/gsol/I/Quick-drying_fabric/p/sm/1052783925.htm#1052783925 Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <http://www.voguefabricsstore.com/Wholesale-Dotted-Swiss-Cotton-Batiste-Fabric-White.html> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: http://www.textileprofessor.com/textileprofessor/html/fabrics_construction_surfacefigure.htm Erişim tarihi: 20.04.2015.

Görsel 71: Lappet, Markizet, Örümcek ağı 111

Kaynak: <http://eliteriver-textile.en.made-in-china.com/product/uexJiQoUurpC/China-Cotton-Fabric-Er-Lappet-.html> Erişim tarihi: 28.04.2015.

Kaynak: http://www.textilefabric.com/companion/data/fabrics/marquissette1_76.html Erişim tarihi: 28.04.2015.

Kaynak: <http://www.monosquare.com/collections/mosquito-netting> Erişim tarihi: 28.04.2015.

Görsel 72: Lampas 112

Kaynak: http://www.lelievre.eu/collections-tissus.php?id_rub=2&id_marq=tass&lng=en&lib_tiss=pompadour&num_pat=1678&nom_coll=_ Erişim tarihi: 28.04.2015.

Görsel 73: Flok, Nakışlı Kumaş, Fisto 113

Kaynak: <http://www.trueup.net/page/233/?cat=-1> Erişim tarihi: 28.04.2015.

Kaynak: <http://indulgy.com/post/GV2dCOEeR1/holy-cow-embroidered-fabric-wow> Erişim tarihi: 28.04.2015.

Kaynak: <http://www.akfabricsny.com/fabrics/fashion/cotton/5072-off-white-cotton-eyelet.html> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 74: Dantel, File 114

Kaynak: <http://www.james-hare.com/3458-leavers-lace-stardust.html> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Kaynak: <http://www.rohithfurnishing.com/images/product/173silk-tulle-net-fabric.jpg> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 75: Temel Halı Yapısı 120

Kaynak: http://andrewscarpetcleaning.com/wordpress/wp-content/uploads/2011/11/carpet_backing.jpg
Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 76: Tek Düzeyli ve Çok Düzeyli İlmekli Hav 121

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 77: Kesikli Hav 121

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 78: Kadife 122

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 79: Saksonya 122

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 80: Friz 122

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 81: Kesik ve İlmekli Hav 123

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 82: Peluş 123

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Görsel 83: Şelale Evi, Frank Lloyd Wright, Pennsylvania-Pittsburgh 124

Kaynak: <https://www.flickr.com/photos/wallyg/6017863263/in/photostream/> Erişim tarihi: 18.06.2015.

Görsel 84: David Wright Evi, Frank Lloyd Wright, Chicago.....	124
Kaynak: http://www.wbez.org/blogs/lee-bey/2012-12/endangered-frank-lloyd-wright-house-arizona-saved-assist-chicago-104521 Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Görsel 85: Özel Üretim Halılar.....	125
Kaynak: http://dig.do/egecarpets.com	
Kaynak: http://www.haworthxfrinds.com/collections/by-partner/ege/special-designed-carpets.html?partid=32 Erişim tarihi: 18.06.2015.	
Görsel 86: Tafta Halı Yapısı.....	126
Kaynak: https://textInfo.files.wordpress.com/2013/03/image3.png Erişim tarihi: 01.05.2015.	
Görsel 87: Tafta Halı Örnekleri.....	127
Kaynak: http://www.mohawkgroup.com/products/custom.aspx Erişim tarihi: 01.05.2015.	
Görsel 88: Dokuma Halı Yapısı.....	127
Kaynak: http://www.couristan.com/cms.aspx/Guid/E0FD4B29-1A68-447A-B3ED-B3A2E44112E5/EntryNumber/5/Flash/Y Erişim tarihi: 01.05.2015.	
Görsel 89: Wilton Halı Dokuma Yapısı, Wilton Halı Örneği.....	128
Kaynak: http://www.carpetmadeintheusa.com/tag/velvet-carpet/ Erişim tarihi: 01.05.2015.	
Kaynak: http://www.aoukcarpet.com/20-wilton-carpet.html Erişim tarihi: 01.05.2015.	
Görsel 90: Axminster Halı Yapısı, Axminster Halı Örneği.....	129
Kaynak: http://www.carpetmadeintheusa.com/tag/velvet-carpet/ Erişim tarihi: 03.05.2015.	
Görsel 91: Kadife Halı Yapısı, Kadife Halı Örneği.....	129
Kaynak: http://www.stourportwholesalecarpets.com/swc/carpet_types Erişim tarihi: 03.05.2015.	
Görsel 92: İğne Delikli Halı Örneği.....	130
Kaynak: http://www.p-wholesale.com/upimg/14/56a1/non-woven-needle-punch-carpet-670.jpg Erişim tarihi: 03.05.2015.	
Görsel 93: Flok Halı Örnekleri.....	130
Kaynak: http://www.busch-model.com/katalog/e/artikel/7249-z.htm Erişim tarihi: 03.05.2015.	

Görsel 94: Kilimlerin İç Mekandaki Etkisi..... 131

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/97601516899742621/> Erişim tarihi: 18.06.2015.

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/142004194477129379/> Erişim tarihi: 18.06.2015.

Görsel 95: Duvardan Duvara Halı, Modüler Halı..... 135

Kaynak: <http://www.salibas.com/walltowall.html> Erişim tarihi: 03.05.2015.

Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.

Kaynak: <http://www.larscontzen.de/carpets/i/107/p/designer-golze-teppich-carpet-floral-astra-jardin.html>
Erişim tarihi: 03.05.2015.

Görsel 96: Yapısal Öğelerin Bir Araya Gelerek İç Mekanı Oluşturması 137

Kaynak: Çetinkaya, (2007'den aktaran Özkan) 2011: 20

Görsel 97: Bir Lifin Tekstil Ürününe Dönüşme Süreci 139

Kaynak: <http://www.carrieparry.com/ownership-manual/materials/> Erişim tarihi: 08.06.2015.

ŞEMALAR LİSTESİ

Şema 1: Mekan- Kullanıcı- İşlev Bütünlüğü 5

Kaynak: Kaptan, 2013: 65

Şema 2: Newton Renk Dairesinde Sıcak ve Soğuk Renkler 19

Kaynak: <https://bastardsofistanbul.wordpress.com/tag/newton/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Şema 3: Liflerin Sınıflandırılması 34

Kaynak: Gürcüm, 2005: 50

Şema 4: Doğal Liflerin Sınıflandırılması 36

Kaynak: Gürcüm, 2005: 50

Şema 5: Yapay Liflerin Sınıflandırılması 39

Kaynak: Gürcüm, 2005: 50

Şema 6: İç Mekanda Kullanılan Tekstil Ürünlerinin Sınıflandırılması 64

Şema 7: İç Mekan Tekstili Seçim Ölçütleri 144

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Bitim işlemleri 58

Kaynak: Gürcüm, 2005: 298

Tablo 2: Döşemelik ve Perdelik Kumaşlar 140

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZGEÇMİŞ	v
GÖRSELLER LİSTESİ.....	vi
ŞEMALAR LİSTESİ.....	xviii
TABLolar LİSTESİ	xix
İÇİNDEKİLER.....	xx
1. GİRİŞ	1
2. İÇMİMARLIKTA MEKAN.....	4
2.1. İçmimaride Mekan Kavramı	4
2.2. İçmimari Mekanın Temel Öğeleri	6
2.2.1. İçmimari Mekanın Yapısal Öğeleri	6
2.2.1.1. Köşe	6
2.2.1.2. Kenar.....	7
2.2.1.3. Yüzey	8
2.2.1.4. Hacim.....	8
2.2.2. İçmimari Mekanın Niteliksel Öğeleri	9
2.2.2.1. Malzeme	10
2.2.2.2. Aydınlatma ve renk.....	15
2.2.2.3. Doku	20
2.2.2.4. Mobilya.....	22
2.2.2.5. Aksesuar	24
3. TEKSTİL ÜRÜNLERİ	27
3.1. Temel Kavramlar	31
3.2. Lifler, İplikler, Yüzeyler.....	33
3.2.1. Lifler	33

3.2.1.1. Doğal lifler	35
3.2.1.2. Yapay lifler	39
3.2.2. İplikler.....	42
3.2.1.1. Hammaddelerine göre iplik çeşitleri.....	45
3.2.1.2. Yapısına göre iplik çeşitleri	47
3.2.3. Yüzeyler.....	48
3.2.3.1. Örmecilik	49
3.2.3.2. Dokumacılık	51
3.2.3.3. Non-woven dokumasız kumaşlar.....	55
3.3. Tekstil Terbiye İşlemleri.....	56
3.3.1. Ön Terbiye	56
3.3.2. Renklendirme.....	57
3.3.2.1. Boyama	57
3.3.2.2. Baskı	58
3.3.3. Bitim (Apre).....	58
3.3.3.1. Kimyasal (yaş) apre	59
3.3.3.2. Mekanik (kuru) apre	60

4. İÇ MEKANDA KULLANILAN TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN

SINIFLANDIRILMASI VE ÖZELLİKLERİ 62

4.1. İç Mekanda Kullanılan Kumaşlar	64
4.1.1. Pamuk İplikten Üretilen Kumaşlar	64
4.1.2. Keten İplikten Üretilen Kumaşlar	65
4.1.3. Yün İplikten Üretilen Kumaşlar	66
4.1.4. İpek İplikten Üretilen Kumaşlar	67
4.1.5. Rejenere İplikten Üretilen Kumaşlar	68
4.1.6. Sentetik İplikten Üretilen Kumaşlar	69

4.2. Döşemelik Tekstil Ürünleri	70
4.2.1. Döşeme	71
4.2.2. Döşemelik Kaplamalar	73
4.2.2.1. Döşemelik kumaşlar	74
4.2.2.1.a. Havsız kumaşlar	77
4.2.2.1.b. Havlı kumaşlar	86
4.2.2.2. Deri	89
4.2.2.3. Yapay deri, vinil ve yapay süet.....	89
4.2.3. Döşemelik Tekstil Ürünlerinin Bakımı.....	90
4.2.4. Döşemelik Tekstil Ürünleri Seçim Ölçütleri	91
4.3. Perdelik Tekstil Ürünleri	94
4.3.1. Perde Çeşitleri.....	97
4.3.1.1. İşlevine göre perde çeşitleri	97
4.3.1.1.a. Tül perde	98
4.3.1.1.b. Fon perde	99
4.3.1.1.c. Güneşlik (Blackout)	101
4.3.1.2. Modeline göre perde çeşitleri	102
4.3.1.2.a. Büzgülü perdeler	102
4.3.1.2.b. Briz perdeler	102
4.3.1.2.c. Pilili perdeler	103
4.3.1.2.d. Stor perdeler.....	103
4.3.1.2.e. Katlamalı perdeler.....	104
4.3.1.2.f. Rustik perdeler	104
4.3.1.2.g. Model özellikli diğer perdeler.....	105
4.3.2. Perdelik Kumaşlar	106
4.3.2.1. Dokuma perdelik perdelik kumaşlar.....	107

4.3.2.2. Örne perdelik kumaşlar.....	114
4.3.2.3. Düğümlü ve bükülmüş kumaşlar	114
4.3.3. Perdelik Tekstil Ürünlerinin Bakımı.....	115
4.3.4. Perdelik Tekstil Ürünlerinin Seçim Ölçütleri	116
4.4. Bir Zemin Tekstil Ürünü Olarak Halı ve Kilim.....	119
4.4.1. Halı	124
4.4.1.1. Tafta halılar.....	125
4.4.1.2. Dokuma halılar	127
4.4.1.2.a. Wilton	128
4.4.1.2.b. Axminster	128
4.4.1.2.c. Kadife.....	129
4.4.1.3. Diğer halı çeşitleri.....	129
4.4.2. Kilim	131
4.4.3. Halı ve Kilim Temizlik ve Bakımı	132
4.3.4. Halı ve Kilim Seçim Ölçütleri	133
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	137
KAYNAKÇA.....	146

1. GİRİŞ

Tekstil, günlük yaşamda, içinde bulunulan birçok ortamda kullanılan bir üründür. Giysilerde, kullanılan çanta ve ayakkabı gibi aksesuarlarda, çocuklara alınan oyuncaklarda, günlük yaşamda kullanılan mobilyalarda, eylemlerin gerçekleştirildiği konut, ofis, otel vb. iç mekanlarda tekstil ürünleri, farklı işlevlerle de olsa kullanılmaktadır.

İç mekan, yapısal ve ruhsal bütünlüğü olan, kimlik kazandırılmış kişi ya da kişilere ait olan işlevsel yerler olarak nitelendirilebilir. İç mekanın bir aidiyet özelliği kazanması ya da bir karaktere sahip olabilmesi için, o mekanı kullanan kişilerin kişisel alışkanlıklarının, kültürel özelliklerinin, isteklerinin ve beğenilerinin, mekanın işlevi ile tasarımcı tarafından belirli ölçülerde bir araya getirilmiş olması beklenilmektedir. Bir iç mekan kurgusunda mobilya, malzeme, aydınlatma ve aksesuar gibi öğeler kullanıcı ve mekanın işlevi ile ilişkilendirilmiş olmalıdır. Mekanı etkileyen öğeler gibi perde, döşemelik kumaş, halı ve kilim gibi tekstil ürünleri de iç mekan kurgusunun vazgeçilemez öğelerindedir. Bir iç mekanın amaçlanan nitelikte tasarlanabilmesi için bu öğelerin ayrı ayrı değil bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Tekstil ürünleri, temel gereksinimlerin karşılanmasının ötesinde, duylara hitap ederek mekanda oluşturulan ruhun ve bütünlüğün algılanmasını sağlamaktadır. Ayrıca iç mekanda oluşturulmak istenilen atmosferi yaratmaya yardımcı olmaktadır.

Ülkemizde iç mekan tasarımında mekanın niteliğini belirleyen bir öğe olan tekstil ürünlerinin seçim ve kullanım ölçütleri çoğunlukla deneme yanılma yöntemleriyle gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca içmimarlık eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında da konuyla ilgili verilen eğitimin yeterli olmadığı, ayrıca eğitim için kullanılan yabancı ya da Türkçe kaynakların yeterli sayıda olmadığı yapılan araştırmada ulaşılan sonuçtur.

Bu çalışmada, iç mekan ve tasarım öğeleri, içmimarlık ve içmimarlığa ilişkin temel kavramlara yer verilerek, önemli bir tasarım öğesi olarak tekstil ürünlerinin çeşitleri, özellikleri, elde edilmiş yöntemleri ve iç mekanın niteliğine bağlı olarak seçim ölçütlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın genel amacı; iç mekanda kullanılan tekstil ürünleri ile ilgili temel kavramları açıklamak, döşemelik kumaş, perdelik kumaş ve halı, kilim gibi ürünlerin özelliklerini incelemek, bu ürünlerin iç mekan tasarımına nasıl etki ettiğini vurgulamaktır. Bu amaçlar doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaktadır:

- a. İç mekamlarda kullanılan tekstil ürünleri nelerdir? Nasıl sınıflandırılırlar?
- b. İç mekamlarda kullanılan tekstil ürünlerinin fiziksel özellikleri nelerdir?
- c. İç mekamlarda kullanılan tekstil ürünlerinin teknik ve estetik özellikleri nelerdir?
- d. Tekstil ürünleri hangi malzemelerden elde edilir?
- e. Tekstil ürünlerinin yapısı nasıldır ve nasıl elde edilir?
- f. İç mekan tasarlanırken tekstil ürünleri hangi ölçütlere göre seçilmelidir?

Bu çalışmada, tekstil ürünleri, içmimarlık alanında iç mekanda kullanılacak bir malzeme olarak sınırlandırılmıştır. Tekstil ürünlerinin hammaddeleri, üretim yöntemleri, çeşitleri ve özelliklerine değinilerek iç mekanda oluşturduğu algısal etkiler ele alınmıştır. İç mekan tasarımında tekstil ürünlerinin seçiminin önemi vurgulanarak, tasarım sürecinde bu ürünlerin seçim ölçütleri çalışmaya dahil edilmiştir.

Ayrıca, tekstil ürünlerinin iç mekan tasarımında önemli bir yere sahip olduğunu; içmimarların tasarımlarında hangi ölçütlere göre tekstil ürünlerini seçeceği hakkında bilinçlenebilmeleri; tekstil ürünleri seçiminin içmimarlık disiplinini diğer benzer meslek grupları arasında öne çıkarması açısından ve içmimarlık alanına yönelik konuyla ilgili yeterli sayıda yabancı veya Türkçe kaynak bulunmaması açısından önemlidir.

Çalışma, aşağıdaki maddeler kabul edilerek bu çalışma yapılmıştır:

- a. Ülkemizde iç mekan tasarımı eğitiminde tekstil bilgisine ve seçimine yeterli önem verilmediği,

- b. Ülkemizde içmimarlık eğitiminde tekstil ürünlerinin iç mekan tasarımında önemine yönelik konuların ders müfredatlarında işlenmesinin yeterli olmadığı,
- c. Konuyla ilgili ülkemizde temel bir kaynağın yeterli sayıda olmadığı.

Bu çalışmada, tarama modeli benimsenerek, konuyla ilişkili çeşitli Türkçe ve yabancı yazılı kaynakların ve tezlerin incelenmesi gerçekleştirilerek nitel bir araştırma yapılmıştır.

Çalışma için gerekli olan verilerin bir kısmında Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinde yer alan kitap ve sözlük arşivinden, bir kısmında ise tez danışmanım Doç. B. Burak Kaptan'ın ders notlarından yararlanılmıştır. Bazı veriler ise fabrikalarda teknik gezi düzenlenerek ve uzmanların görüşleri alınarak elde edilmiştir.

2. İÇMİMARLIKTA MEKAN

2.1. İçmimaride Mekan Kavramı

İnsanoğlu yaşamına başladığı andan itibaren çevresiyle fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak ilişki içerisinde bulunmaktadır. Bu ilişkiler korunma, barınma ve güvenlik gibi gereksinimler ortaya çıkartabilmektedir. Hasol'un (2008: 313) "İnsanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk, boşun" şeklinde tanımladığı mekan kavramı, insanın çevreyle olan bu ilişkileri kapsamında ortaya çıkan bir olgudur. Mekan insanın eylemlerini gerçekleştirebildiği sınırlı hacimler olarak nitelendirilebilmektedir. Mekanın var olabilmesi için insan ve yaşantısının var olması beklenmektedir. İnsanın günlük yaşamda gerçekleştirdiği eylemlerle mekanlar var olabilmektedirler. Bu doğrultuda iç mekan da insan ile ilişkilidir, ancak iç mekanı mekandan ayıran iki temel olgudan söz etmek olasıdır; kullanıcı ve işlev. "İçmimaride mekan, belirlenmiş bir işlevin karşılığında bireyin gereksinimlerini karşılamak için örgütlenmiştir (Kaptan, 1997: 20)". İç mekan, belirli bir yapı içerisinde yer alan mekanın işlev ve kullanıcıya göre yeni bir form ve biçim kazanmış hali olarak tanımlanabilmektedir. Bu doğrultuda iç mekan tasarımında öncelikle mekan, kullanıcı ve işlev ilişkisinin çözümlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilmektedir .

Bir iç mekanın tanımlanabilmesi için mekan, kullanıcı ve işlevin bir bütün olarak düşünülmesi gerekmektedir (Şema1). İç mekan hem işleve hem de kullanıcıya gerekli rahatlığı ve estetiği sağlayabilmelidir. Kullanıcı gereksinimleri bu açıdan iç mekan düzenlemesinin en önemli öğelerinden biri sayılabilir. Mekan kullanıcının gereksinimlerine göre düşünülmesi ve işlevle bütünleştirilebilmelidir. Kullanıcının mekan içinde fiziksel, sosyal ve psikolojik gereksinimleri de bulunabilmektedir. Fiziksel olarak kullanıcının antropometrik özellikleri önem kazanmaktadır. Kişinin mekan içinde rahat hareket edebilmesi için bu özellikler ve ölçüler göz önünde

bulundurularak sağlanabilir. Mekan ayrıca sosyal olarak da iletişime olanak sunabilen özelliklere de sahip olabilmelidir.

Şema 1: Mekan- Kullanıcı- İşlev Bütünlüğü

Kaynak: Kaptan, 2013, s:65

Gör'ün (1997: 88-89) “Yapıların iç mekanlarının proje doğrultusunda tasarlanıp uygulamalar yapılması ile işlevsel ve düzeyli hale getirilmesi, insan-mobilya ve mekan ilişkileri kurulması işlevi ve bu işleri başarabilecek olan içmimarın uğraş alanı. Yapısal iç mekanın örgütlenip düzenli hale getirilmesi eylemi” tanımını incelendiğinde mekan-kullanıcı- işlev üçlüsünü vurgulamaya çalışmıştır.

Kaçar'ın (1998: 55-63), “İçmimarlık; insanların gereksinimlerini karşılamak amacıyla belirlenmiş mekanları pratik, estetik ve sembolik işlev açılarından ele alan, insanların fiziksel ve ruhsal özellikleri ve eylemlerine uygun olarak tasarlayan bir meslek alanıdır” Yaklaşımı kapsamında içmimarlık tanımında da aynı vurgu yapılmaktadır. İçmimarlık, kullanıcının karakteristik özellikleriyle işlevi bütünleştirerek bir iç mekan tasarlamak olarak tanımlanabilir. Bir mekan, kullanıcı gereksinimleri ve işlev ile bütünlük kazandığında içmimimari mekana dönüşebilmektedir. İçmimari mekan, mekanın bireyselleştirilmiş ve özelleştirilmiş hali olarak kabul edilebilir.

2.2. İçmimari Mekanın Temel Öğeleri

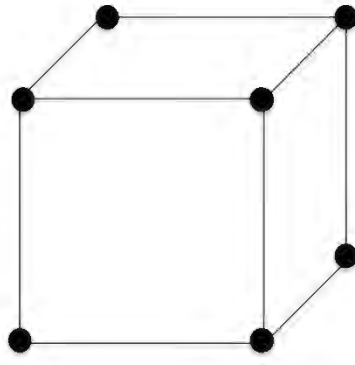
İçmimari mekan, yapısal ve niteliksel temel öğelerin, işlev ve kullanıcı gereksinimleriyle bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Mekanın yapısal değerini üçüncü boyuttaki köşe, kenar, yüzey, hacim öğeleri, niteliksel değerini de malzeme, doku, aydınlatma, mobilya, renk ve aksesuar gibi öğeler oluşturmaktadır. Bu iki temel öğe, kullanıcı ve işlev ile bütünleştirildiğinde anlam kazanmaktadır.

2.2.1. İçmimari Mekanın Yapısal Öğeleri

Mekan gerçekte geometrik bir hacim olarak kabul edilmektedir. Geometride doğruların kesişmesi noktaları, nokta ve doğruların birleşimi kenarları, kenarların arasındaki alan yüzeyleri ve nokta, kenar ve yüzeylerin birleşimi hacimleri oluşturabilmektedir. “İçmimari mekana biçimini veren geometrik form, eğer çok özel bir durum yoksa, dört temel elemandan oluşacaktır. Formun öğeleri olan nokta, çizgi ve yüzey gibi, içmimari mekanın formunu köşe, kenar, yüzey ve hacim öğeleri biçimlendirir (Kaptan, 1997: 21)”. Gör’ün (1997, s: 123) “uzayın sınırlandırılmış parçası” olarak tanımladığı mekan da bu doğrultuda nokta, kenar ve yüzeylerin bir araya gelmesiyle oluşan hacim olarak tanımlanabilir. Mekanın yapısal öğeleri geometrik ve mimari olarak farklı terimlerle açıklanabilmektedir: Geometrik olarak nokta, çizgi ve yüzeylerin oluşturduğu hacim, iç mekanda köşe, kenar ve yüzeylerden oluşan hacime karşılık gelebilmektedir.

2.2.1.1. Köşe

Mekanda köşe, duvarların zeminle ya da tavanla birleştiği, yani en az üç yüzeyin kesiştiği noktadır. (Görsel 1) “İki çizgi ya da iki yüzeyin kesiştikleri nokta veya kenar (Gör, 1997, s: 112)”. Üç kenarın ya da yüzeyin birleştiği noktalar köşe olarak adlandırılabilir.

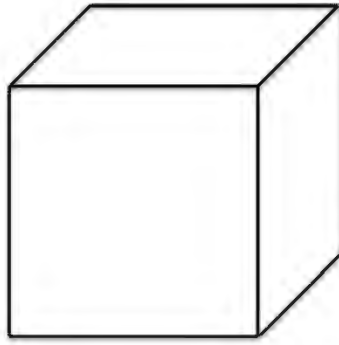

Görsel 1: Geometrik Köşe ve İç Mekanda Köşe

Kaynak: <http://www.apartmenttherapy.com/12-decorating-ideas-for-tricky-room-corners-207485> Erişim tarihi: 26.12.2014.

2.2.1.2. Kenar

“Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka¹”. İç mekanda duvar-duvar, zemin duvar, tavan-duvar gibi iki yüzeyin kesiştiği ya da bir araya geldiği bölgelerdir (Görsel 2). Kenarlar da köşeler gibi sorun çıkarabilen bölgelerdir. Bu bölgelerin tasarlanan ayrıntılarla çözümlenmesi gerekebilmektedir.

Görsel 2: Geometrik Kenar ve İç Mekanda Kenar

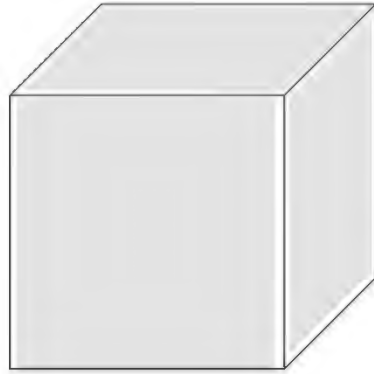
Kaynak: <http://www.vtwonen.nl/inspiratie/styling/verstrooide-planken/> Erişim tarihi: 26.12.201.

¹ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gtsvearama=gtsveguid=TDK.GTS.549bb6f470c7d7.01146606 (Erişim tarihi: 25.12.2014)

2.2.1.3. Yüzey

“Bir cisim uzaydan ayıran dış ve yaygın bölüm, satıh, yüz²”. Yüzeyler, kenarların arasında kalan kapalı, yarı açık ya da açık alanlardır (Görsel 3). Yüzeylerin tamamen opak olması ve kenarlarının bulunması şart değildir. İçmimari mekanlarda ışıklarla da bir yüzey elde edilebilmektedir. İç mekanda zemin, duvar, tavan, kapı ve pencereler mekanı oluşturan tanımlayıcı yüzeylerdir.

Görsel 3: Geometrik Yüzey ve İç Mekanda Yüzey

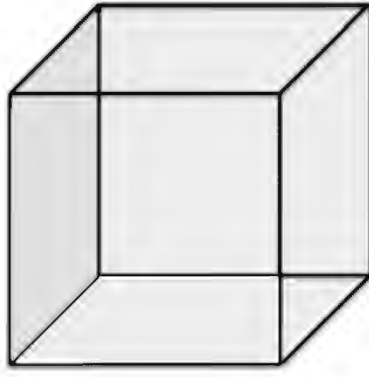
Kaynak: <http://www.homebunch.com/elegant-family-home-neutral-interiors/> Erişim tarihi: 26.12.2014.

2.2.1.4. Hacim

“Bir cismin uzayda doldurduğu boşluk, oylum, cirim, sıygi³”. Geometride nokta, çizgi ve yüzeylerin bir araya gelip oluşturduğu hacim, içmimaride köşe, kenar ve yüzeylerin bir araya gelerek oluşturduğu mekana karşılık gelmektedir (Görsel 4). Mekan farklı formların bir araya gelerek oluşturduğu üç boyutluluk durumudur.

² http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gtsvearama=gtsveguid=TDK.GTS.5511324c7ea2b7.47627775 (Erişim tarihi: 25.12.2015)

³ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gtsvearama=gtsveguid=TDK.GTS.549bb9cebffde2.21055869, (Erişim tarihi 25.12.2014)

Görsel 4: Geometrik Hacim ve İç Mekan Olarak Hacim

Kaynak: <http://trendland.com/industrial-lofts-inspiration/2/> Erişim tarihi: 26.12.2014

2.2.2. İçmimarî Mekanın Niteliksel Öğeleri

İçmimarlıkta amaç belli bir kullanıcıya ve işleve yönelik bir atmosfer yaratabilmektir. Bu atmosferin temel taşıını iç mekânın yapısal öğeleri oluşturmaktadır. Yapısal öğelerin yüzeylerinde ve içinde kullanılacak formların varlığı iç mekân oluşumunun temeli sayılabilmektedir. İç mekânda kullanılan her malzeme, doku, renk, aydınlatma, mobilya ve aksesuar farklı bir etki yaratabilmektedir. Aynı malzemenin zıtlık, ritim, simetri gibi temel tasarım ilkelerine göre farklı kompozisyonları da mekândaki etkisini değiştirebilmektedir.

İç mekân tasarımında bir kompozisyon yaratmanın farklı yöntemleri vardır, ancak bu yöntemlerin rastlantısal olarak kullanımı nadir görülmektedir. Mekân tasarım sürecinde kullanılan birlik-bütünlük, egemenlik, kuram, vurgu, simetri, zıtlık, ritim, tekrar gibi bazı temel tasarım ilkelerinden yararlanılmaktadır. Bu yöntemlerle mekânda kullanılan malzeme, doku, renk, aydınlatma, mobilya ve aksesuarlarla istenilen atmosfer tasarlanabilmektedir.

“Bir iç mekânda, konfor, bireyle fiziksel çevresi arasındaki doğrudan ilişkiyi oluşturmaktadır. Mekân içerisinde yer alan birey, o mekânın dolaşımı, rengi, ışık şiddeti, kokusu ve ısısı gibi fiziksel her türlü örgütlenmeyle iletişim içindedir (Kaptan, 2001: 113)”. Mekândaki yapısal öğelerin varlığı kadar, duyumsal öğeleri de önemlidir. Dodsworth (2012, s: 105), mekânda kullanılan mobilya, renk, aydınlatma gibi öğelerin kullanıcının mekân deneyimine, yani görme, dokunma ve işitme eylemlerine olanak

verdiğini ve tasarlanmış çevre ile iletişimi bu öğelerle sağladığını vurgulamaya çalışmıştır. İç mekandaki niteliksel değeri oluşturan duyuşal öğeler bireyin mekanla iletişimini sağlamaktadır. Bireyin iç mekanla iletişimini yapışal öğelerle birlikte kullanılan, bireyin kültür yapısı ve alışkanlıklarıyla ilişkilendirilmiş malzeme, doku, aydınlatma, renk, mobilya ve aksesuar öğeleri sağlayabilmektedir.

2.2.2.1. Malzeme

İç mekanda kullanılan malzemeler, sahip olduğu özellikleriyle mekana fiziksel ve psikolojik nitelik kazandırmaktadır. “Malzemeler mimar ve içmimarların mekan oluşturmada ve iç mekanlara form, şekil, çeşitlilik ve belirginlik yaratmada kullandıkları temel maddelerdir (Kilmer ve Kilmer, 1992: 359)”. Sıcak, soğuk, yumuşak, sert, parlak, mat, pürüzlü, pürüzsüz gibi malzeme özellikleri iç mekan atmosferinin ve tarzının oluşturulmasında önemli etkenlerdir.

İç mekan niteliğinin önemli öğelerinden biri malzemedir. “İçmimari çalışmanın önemli bir bölümünü iç mekanı oluşturan öğelere uygun malzeme seçimi oluşturmaktadır (Pile, 2004: 235)”. Mekana, kullanıcıya ve iç mekana uygun malzeme seçimi, mekanın tarzını ve işlevini yansıtmada önemli bir etkindir. Birçok malzeme hammaddesini doğadan almaktadır, ancak iç mekanda hem doğal malzeme, hem de yapay malzemeler kullanılabilir.

Doğal malzemeler doğada kendi halinde bulunan ve çok fazla işlem görmeden mekan içerisinde kullanılan ahşap ve taş gibi malzemelerdir (Pile, 2004, s. 242).

Gör'ün (1997, s: 10) “Ağaçların kesilip, kereste haline getirildikten sonra kullanım malzemesi olarak aldıkları ad” olarak tanımladığı ahşap, kaynağına doğada en çok rastlanan bir malzemedir. “Kereste kolay ulaşılabilir, basit ve yapı malzemelerinin en tanidik olanıdır (Pile, 2004: 242)”. İç mekanda yaygın olarak kullanılan malzemelerinden biri olan ahşap, yaşayan ve dokulu bir malzemedir. “Ahşabın dayanıklılığı, görünümü ve şeklinden dolayı yapı malzemesi olarak kullanımında geniş bir çeşitliliğe sahiptir. Şekil verilebilir, başka malzemelerle birlikte kullanılabilir ve birçok yolla işlenebilir (Kilmer ve Kilmer, 1992: 369)”. Hafiftir, işlenmesi kolaydır, çok

çeşitli birleştirme yöntemleri bulunmaktadır ve kullanıldığı mekana genellikle sıcaklık katarlar. Doğada çeşitli türlerin bulunması damar yapısı ve dokusu bakımından tasarımcıya seçenek sunmaktadır. Masif ya da işlenmiş olarak ahşap duvar kaplaması, zemin kaplaması, tavan kaplaması olarak, mobilyalarda, kapı ve pencere doğramalarında sıklıkla kullanılmaktadır (Görsel 5). Ahşap, fiziksel özelliklerine göre sert ve yumuşak, işlenme yöntemlerine göre kontrplak, lamine, yonga levha, bükme ahşap, kaplamalı ahşap gibi farklı çeşitleri bulunmaktadır. İç mekan tasarımda bu farklı türdeki ahşap malzemeler fiziksel özellikleri ve işlenme yöntemindeki özelliklere göre seçilmektedir (Pile, 2004, s: 242,244).

Görsel 5: Ahşap Malzemenin İç Mekanda Kullanımı

Kaynak: <http://stylowi.pl/10692529> Erişim tarihi: 26.12.2014

Kaynak: <http://www.homeadore.com/2014/09/24/house-nature-design-raum/> Erişim tarihi: 26.12.2014

Taş doğada bulunan en eski malzemenin biridir. “Genellikle inorganik kimyasal maddelerden yapılmış minerallerle birleştirilebilmektedir, ancak kumtaşı gibi bazı taşlar yalnızca bir mineralle birleştirilebildiği de görülmektedir (Kilmer ve Kilmer, 1992: 374)”. Taş, başka malzemelerle bütünleştirilerek kullanıldığı gibi, tek başına fiziksel işlemden geçirilerek de kullanılabilir (Görsel 6). Taş malzemeler, duvar, duvar kaplaması, zemin döşemesi, bazı mobilyalarda, sert, deformasyona ve yangına dayanıklı olduğundan dolayı iç mekanlarda tercih edilebilmektedir. Taş malzemenin minerallerle birleşiminden oluşan malzemeler granit, mermer, kumtaşı, kireç taşı gibi malzemelerdir.

Görsel 6: Taş Malzemenin İç Mekanda Kullanımı

Kaynak: <http://deavita.com/badezimmer/bad-aus-holz-gestalten-ideen.html> Erişim tarihi: 28.12.2014

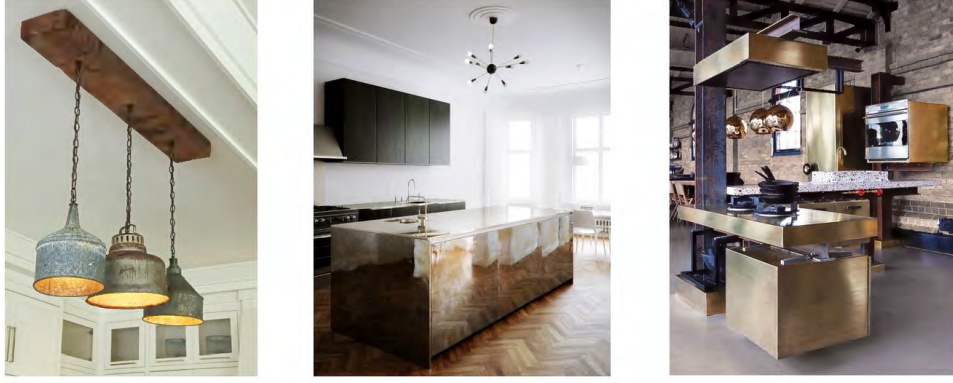
Kaynak: <http://www.customhomeonline.com/custom-homes/rural-renewal.aspx> Erişim tarihi: 28.12.2014

Kaynak: <http://hookedonhouses.net/2011/03/26/for-sale-the-sprawling-rancho-alegre-in-santa-fe/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Yapay malzemeler ise metal, cam, seramik, plastik, tekstil ürünleri ve kompozit malzemeler gibi hammaddesi doğal malzemelerin kimyasal ya da fiziksel işlemlerden geçirilerek elde edilen malzemelerdir. Her malzemenin kendine özgü fiziksel özellikleri bulunmaktadır (Pile, 2004, s: 242).

Metal, basınca ve çekmeye karşı olan dayanımından dolayı özellikle bina taşıyıcısında kullanılan, ayrıca iç mekanda da kullanım alanına sahip olan, sert ve genellikle parlak, yüksek yoğunluklu bir malzemedir. “Birçok küçük nesne ve ayrıntıda metal kullanılmaktadır (Pile, 2004: 252)”. Üretim kolaylığından dolayı özellikle mobilya gibi donatı öğelerinde ve tek parçadan üretilmesi gereken nesnelere sıklıkla kullanılmaktadır (Görsel 7).

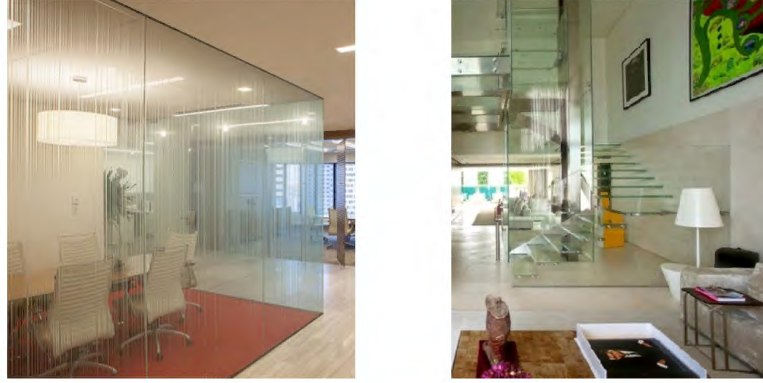
Cam kullanım alanı çok geniş, sert, kırılabilir ve parlak bir malzemedir. Cam, yüksek sıcaklıkta silikat, alkali, kireç ve başka malzemelerle yüksek sıcaklıkta kaynaştırılarak şekillendirilebilmektedir (Kilmer ve Kilmer, 1992: 385)”. Gereksinime göre farklı malzemelerle birleştirilerek şeffaf, yarı şeffaf veya opak, renkli ve desenli olarak üretilmektedir (Görsel 8). Pencere, kapı, bölücü panellerde, duvarlarda ve hatta zemin malzemesi olarak da kullanılabilir.

Görsel 7: Metal Malzemenin İç Mekanda Kullanımı

Kaynak: <http://brookewagnerdesign.com/portfolio/wildlife-dr/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Kaynak: <http://www remodelista.com/posts/trend-alert-metallic-accent-brass-in-the-kitchen> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Görsel 8: Cam Malzemenin İç Mekanda Kullanımı

Kaynak: http://www.boston.com/lifestyle/house/blog/dne/2013/11/office_space_th.html Erişim tarihi: 28.12.2014.

Kaynak: <http://www.onekindesign.com/2012/02/28/spectacular-modern-dream-home-in-malibu/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Seramik sert bir malzemedir. Parlak ya da mat olarak üretilebilmektedir. Pürüzsüz bir yüzeye sahip olmasından dolayı kolay temizlenebilmektedir. Renk, doku, desen çeşitleri bulunmaktadır. Genellikle ıslak hacimlerde ve yoğunluğun çok olduğu dolaşım alanlarında tercih edilmektedir (Görsel 9). Çoğunlukla duvarlarda, zeminlerde ve vitrifiye öğelerinde kullanıldığı görülmektedir (Pile, 2004, s: 250).

Görsel 9: Seramik Malzemenin İç Mekanda Kullanımı

Kaynak: <http://design-milk.com/two-bedroom-apartment-by-kia-designs/> Erişim tarihi: 28.12.2014

Plastik, istenilen her şekilde üretilebilen, ekonomik, bakımının kolay yapılabilirdiği, her türlü yalıtımı sağlayabilen hafif bir malzemedir. İstenilen dokuda, desende, renkte ve şekilde üretilebildiğinden mekandaki birçok alanda kullanılabilir (Görsel 10). Pencere ve kapı doğramalarında, mobilya gibi birçok iç mekan öğesinde tercih edildiği görülmektedir (Pile, 2004, s: 254).

Görsel 10: Plastik Malzemenin İç Mekanda Kullanımı

Kaynak: <http://www.dezeen.com/2009/08/17/nature-factory-by-makoto-tanijiri-2/> 28.12.2014

Kaynak: <http://cocolapinedesign.com/2013/10/22/grey-kitchen/> Erişim tarihi: 28.12.2014

Tekstil malzemeleri de iç mekânın önemli öğelerinden bir tanesidir. İstenilen her renkte ve desende üretilebilmektedir. Bakımı ve temizliği kolaydır. Yıpranmış alanlar rahatlıkla değiştirilebilir. Bu kullanım kolaylıklarından dolayı tekstil iç mekanda en çok kullanılan malzemelerden biridir (Görsel 11).

Görsel 11: Tekstil Malzemenin İç Mekanda Kullanımı

Kaynak: <http://www.homedit.com/envelope-pillow-tutorial> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Malzemeler çeşitlerine göre istenilen boyutta üretilebilmektedir ya da belli ölçülerde üretilmiş halde bulunabilmektedir. Her malzemenin kendine özgü özellikleri ve bakım yöntemleri bulunmaktadır. Bu malzemelerin her biri kullanıldığı mekanlarda farklı etkiler oluşturmaktadırlar. İç mekan tasarımında malzeme seçerken dayanıklılık, bakım kolaylığı ve yöntemleri, akustik ve statik elektrik gibi özellikler göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Malzeme, rahatlık ve estetik açıdan mekanın niteliğini belirleyen en önemli öğelerden bir tanesidir. Bu nedenden dolayı malzeme seçimi yapılırken kullanıcı ve mekanın işlevi iyi çözümlenmeli ve oluşturulacak iç mekana uygun malzeme türü seçilmelidir.

2.2.2.2. Aydınlatma ve renk

İç mekanın niteliğini belirleyen önemli bir diğer öğe ise; mekandaki ışık değerleriyle renk seçimidir. İç mekanlarda birçok malzeme kullanılmaktadır, ancak bu malzemelerin algılanmasını değiştiren ön önemli etkenlerden biri mekanda kullanılan ışık değerleridir. “Aydınlatmanın amacı görünebilirliği artırmak ve mekanda atmosfer niteliği, estetik ve duygusal etkiler oluşturmaktır (Pile, 2004: 334).” Mekan içinde uygulanan aydınlatma, mekanın niteliğini, estetiğini ve kullanıcı psikolojisini etkileyebilmektedir. Dodsworth (2012, s. 138,139) ışığı, doğal ve yapay olarak iki başlık altında incelemiştir. Doğal ışığı güneşten gelen ışık, yapay ışığı da doğal ışığın tamamlayıcı olarak betimlemiştir.

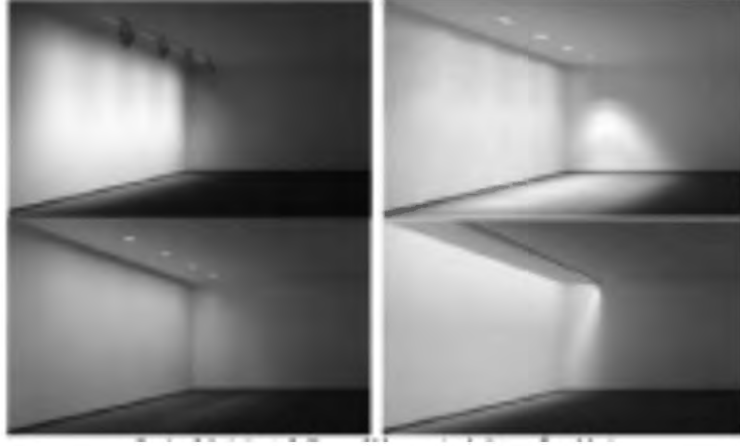
Gün içerisinde doğal ışık farklı yönlerden, farklı açılarla ve farklı ışık değerleriyle gelebilmektedir. Bu yüzden doğal ışık gelecek cephenin tasarımının ayrıntılı çözümlenmesi gerekmektedir (Pile, 2004, s: 331). Mekan içinde farklı yerlerde düşünülmüş pencere boşlukları ışığın mekandaki etkisini değiştireceğinden mekanın karakterini de etkileyebilmektedir. Pencerenin genişliği, yüksekliği ve adedi içmimarların göz ardı etmemesi gereken ayrıntılardan biridir. Mekan içinde kullanılan malzeme de günışığının mekandaki etkisini değiştirmektedir. Işığı yansıtan bir yüzeye gelen ışığın etkisiyle ışığı emen bir yüzeye gelen ışığın etkisi farklıdır.

Yapay ışığa genellikle günışığının ulaşmadığı zaman ve mekanlarda gereksinim duyulmaktadır. Ayrıca mekanda bir bölüme vurgu getirebilmek ya da öne çıkarabilmek için de kullanıldığı görülmektedir. Bir mekandaki doğal ışığın ve yapay ışığın etkisi aynı değildir. Doğal ışık gün içinde farklı açılarla ve değerlerle mekana ulaşmaktadır, ancak yapay ışık durağandır, aynı açıyla aynı değerdedir. Bu yüzden ikisi de mekanın atmosferini farklı yönlerde etkilemektedir.

İç mekan tasarımında yapay bir aydınlatma planlanırken belli bir süreç takip edilmelidir. Pile'a (2004: 331-332) göre;

1. Mekanın karakter ve atmosferindeki amaç belirlenmesi,
  2. Aydınlatma gereksinimi için özel bir amaç ortaya koyulması,
  3. Mekanın amacına ve büyüklüğüne göre ışık değeri belirlenmesi,
  4. Genel amaç ve özel gereksinimlere yönelik aydınlatma öğesi seçilmesi,
  5. Aydınlatma öğeleri yerleştirilmesi,
- şeklindeki aşamalarla aydınlatma planlanmaktadır.

İç mekanda istenilen etkiyi elde edebilmek için kullanılan aydınlatma öğesinin, ışık şiddeti ve düzeyinin, mekanda kullanılan malzeme, aksesuar ve renklerle ayrıca mekanın işlevi ve kullanıcının gereksinimleriyle bütünleştirilmesi gerekmektedir (Görsel 12). Bu öğeler bir bütün olarak düşünülmediğinde kullanılan aydınlatma öğesinin mekan içindeki etkisi yok olabilmektedir.

Görsel 12: Aynı Mekanın Farklı Aydınlatma Türlerindeki Etkisi

Kaynak: Seyit Ahmet Çağlayan, Aydınlatma Dersi Notları, 2010.

Işığın etkisini özene çıkararak ve ışıkla bir bütün olan renk de içmimari mekanın önemli bir öğesidir. Özellikle insan psikolojisi üzerinde etkisi fazla olan renk, duyguları ortaya çıkaran bir niteliksel öğedir.

İnsanoğlunun bugüne kadar düşündüğü birçok olgu kaynağını doğadan aldığı gibi renkleri de kaynağını doğadan almaktadırlar. “Renk, çoğu zaman dikkat edilmeyen, korkulan ya da kaçınılan bir olgu olmuştur. Oysa doğada renk, her çeşidi ve boyutuyla var olmaktadır (Kaptan, 2012: 77)”. Aslında var olan bütün renkler doğadan insana ulaşmıştır. Örneğin; mercan rengi mercandan, okyanus mavisi okyanustan, sedef rengi sedeften kaynaklanarak isimlerini almıştır.

Renk görülebilir renk dalgalarını beyin farklı dalga boylarıyla algılamasıdır (Dodsworth, 2012, s. 130). Renk aslında ışık, göz ve beyin arasındaki etkileşim sonucunda algılanan bir olgudur.

Renk gözle algılanan bir ışık etkisi olarak kabul edilmektedir. Bulunduğu ürünün ya da malzemenin ışıkla etkileşimi sonucunda algılanır. Işığın nesne üzerine düşmesi, sonra da yansımaları sonucu oluşan ileti, gözümüz aracılığıyla beyne yollar. Bu duyuların her birinde renk bilgisi de bulunmaktadır. Renk, ışık, göz ve beyin üçlemesinin koordinasyonunda gerçekleşen bir ortak çalışmasının sonucudur (Kaptan, 2011: 81).

Renk, mekanlarda pigment ya da ışık olarak var olmaktadır. Pigmentler nesnelerin üzerinde var olan rengi algılamamızı sağlayan çeşitli bileşenlerdir. Pigment olarak rengin algılanmasını da ışık sağlamaktadır. Işık olarak renk sıcak, soğuk, aydınlık, loş gibi atmosferleri yaratmada kullanılan aydınlatma renkleridir. Renkleri elde etmenin iki yöntemi vardır: Toplamsal renkler (RGB), çıkarımsal renkler (CMYK). “Fizikte *toplamsal renk sentezi* olarak da adlandırılan toplamsal renkler, ışık yoluyla renklerin elde edilmesi olarak kısaca açıklanabilir (Kaptan, 2011: 102).” Işıkla renklerin elde edilmesinde ana renkler kırmızı, yeşil ve mavidir. Bu renklerin ikili karıştırılmalarıyla magenta, sarı ve cyan renkleri, üç rengin birlikte karıştırılmasıyla da beyaz renk oluşmaktadır. Pigment olarak renklerin elde edilmesinde ise ana renkler kırmızı, sarı ve mavidir (Görsel 13). Bu renklerin ikili karışımlarıyla yeşil, turuncu, mor, üçlü karışımları ise siyah rengi oluşturmaktadır.

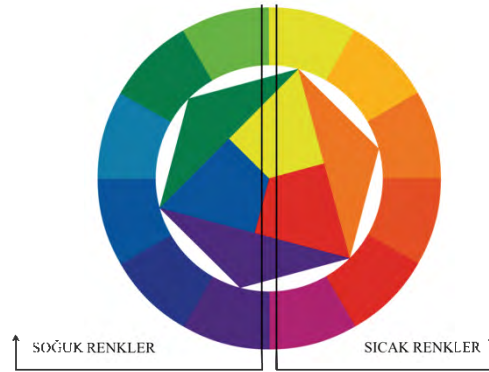
Görsel 13: A: Toplamsal Renkler, B: Çıkarımsal Renkler

Kaynak: <http://gorselsanatlardeposu.blogspot.com.tr/2011/10/renk.html> Erişim tarihi: 28.12.2014.

“Tipik bir içmimari mekanda renk, duvarlarda, zeminde, mobilya, aksesuar, sanat yapıtları, perdeler, kumaşlar, ve diğer pencere çözümlerindeki objeler gibi her öğede görülebilir (Pile, 1997: 11)”. İç mekanda bulunan her mobilya, aksesuar ve ayrıntılarda renge rastlamak olasıdır. Bu öğelerin kendi içinde bir tasarımı, rengi, dokusu ve algılanabilir yönleri bulunmaktadır. İç mekanda tasarım öğelerinde uygulanan renkler pigment olarak adlandırılmaktadır. “Temel renkler: Genellikle en fark edilebilir renklerdir; gökkuşağı renkleri, kırmızının tonları, turuncu, sarı, yeşil, mavi, mor. Siyah, beyaz, gri gibi renk olmadığı iddia edilenler de temel renklerden sayılırlar (Pile, 1997: 13)”. Pigment olarak renkler ana renkler, ara renkler, nötr renkler

olarak sınıflandırılmaktadır. “Birincil renkler: Diğer renklerin birleşiminden elde edilemeyen renklerdir. Işık olarak kırmızı, yeşil ve mavidir, boya ve pigment olarak ise kırmızı, sarı ve mavidir (Pile, 1997: 13)”. Ana renkler kırmızı, sarı, mavi renkleri Bu renklerin ikili birleşimlerinden ikincil renkler denilen ara renkler elde edilirler. Pigment renklerinden sarı ve kırmızı, turuncuyu, sarı ve mavi, yeşili, kırmızı ve mavi mor rengini oluştururlar (Görsel 13). Üçüncül renkler de ana ve ara renklerin karışımından oluşan tonları anlatmaktadır.

Temel sınıflandırmanın dışında zıt renkler, benzer renkler, sıcak ve soğuk renkler olarak da tanımlanabilirler. Zıt renkler, renk dairesine göre bir rengin tam karşısına gelen renklerdir. Benzer renkler, renk dairesine göre bir rengin yanında bulunan renklerdir. Sıcak renkler, kırmızı, turuncu ve sarı tonlarındaki renklerdir. Soğuk renkler ise mavi mor ve yeşil tonlarındaki renklerdir (Şema 2).

Şema 2: Newton Renk Dairesinde Sıcak ve Soğuk Renkler

Kaynak: <https://bastardsofistanbul.wordpress.com/tag/newton/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Tanımlanan bu renkler mekan içinde farklı birleşimlerle kullanıldığında insan psikolojisinde farklı etkiler oluşturabilirler. Renklerin oluşturduğu bu etkiler göz önünde bulundurularak iç mekan tasarımında renk seçimi yapılmalıdır. Aksi takdirde iç mekanda oluşan etki, kullanıcının eylemi yerine getirmesindeki etkinliğini azaltabilmektedir.

Renk, mekanı ve tasarımı anlatabilmenin en etkili yollarından biridir. Renkleri kullanarak mekanda istenilen alan vurgulanabilir, aydınlatılabilir ya da arka planda

tutulabilir. Mekan içinde yönlendirmeler ve uyarılar da renklerle anlatılabilir. Renkler mekanda fiziksel ve görsel birtakım değişiklikleri sağladığı gibi mekandaki psikolojik etkiyi de değiştirebilmektedir.

Renkler malzeme, doku ve aydınlatmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Her ne kadar bir malzeme tek başına seçilse de yanında kullanılan renk, doku ve aydınlatmayla farklı etkiler oluşturabilir. Bu yüzden mekan tasarımında bir malzeme seçiminde renk, doku ve aydınlatma ile bütün olarak düşünülmesi ve seçilmelidir.

2.2.2.3. Doku

“Doku malzemenin kendisini oluşturan doğal yapısından kaynaklanabileceği gibi bir parçanın ritmik biçimde tekrar etmesinden de meydana gelebilir (Yazıcıoğlu, 2014: 76)”. Doğada var olan her nesnenin, en pürüzsüz olanın dahi büyüteçle görülebilen bir dokusu vardır. Var olan dokunun dışında malzemenin tekrarıyla da doku oluşturulabilir. “Doku doğal ya da yapay her nesne ve malzemenin görsel ve dokunsal karakteristiği olarak adlandırılmaktadır (Kilmer ve Kilmer, 1992: 110)”. Dokular malzemenin karakterini yansıttığı gibi malzemeyi tanımlamada da yardımcı olmaktadır. Dokunun görsel etkisinin yanında tuşe⁴ etkisi de olduğundan dolayı konfor, estetik ve akustik bakımından da önemli bir iç mekan tasarım öğesi olarak görülmektedir.

Dokunun oluşması ve algılanabilmesi için üç önemli etken bulunmaktadır; ölçek, ışık, renk. “Dokunun ölçeği önemli bir etkidir. Eğer küçük bir mekanda geniş beton bloklarını yerleştirmek gibi uygun olmayan bir şekilde kullanılırsa görsel olarak rahatsız edici bir mekan oluşacaktır (Kilmer ve Kilmer, 1992: 111)”. Doku ölçeğinin mekânın büyüklüğüne, tasarımın niteliğine ve özelliğine göre düşünülmesi gerekmektedir. “Ölçek kavramı, dokunun mekan tasarımındaki kullanımında, en önemli ve birincil faktördür (Bozdayı ve Onaran, 2004: 5)”. Doku ölçeğinin mekana uygun bir şekilde belirlenmesi mekânın görsel algısını etkileyeceğinden göz önünde bulundurulması gereken önemli etkenlerden biridir.

---

⁴ “Tuşe: Bkz. Tutum. Tutum: Tekstil ürününün yüzeyindeki elyaf uçlarının durumlarını, iplik elyaf bağlantısını ve kumaşın yüzey yapısını parmak ucuyla dokunmak suretiyle duyumsamak (Ergür, 1997: 278)”.

Dokunun algılanmasını değiştiren bir diğer etken de dokunun ışığı emme ve yansıtma özelliğidir. “Dokunun algılanması ışığın niteliğinden, formun ve yüzeyin ışığı nasıl yansıttığından ve emdiğiinden etkilenmektedir (Kilmer ve Kilmer, 1992: 110)”. Nesnenin üzerine gelen ışık, malzemenin karakteristiğinden dolayı bir miktar yansır ya da emilir. Nesne üzerinde bulunan doku bu emilimi etkilediği gibi, nesne üzerinde gölgeler de oluşturabilmektedir. Oluşan emilim ve gölge ile birlikte nesnenin algılanışını değiştirmektedir. “Cam, durgun su, parlatılmış metal gibi yüzeyler ışığı, neredeyse ayna etkisi oluşturacak şekilde yansıtır. Öte yandan, ağır ve derin dokular, özellikle de koyu renkli iseler, ışığı emerler ve onun formunu değiştirirler (Bozdayı ve Onaran, 2004: 5)”. Cam, metal gibi parlak yüzeyler ayna kadar yansıtabilme özelliğine, halı ya da kadife gibi yüzeyler ışığı emme özelliğine sahiptirler. Işığın malzeme üzerindeki bu etkileri dokunun, yüzeyin ve mekanın algılanmasını değiştirebilmektedir. Aynı mekanda kullanılmış aynı malzemedeki dokusal farklılıklar bile mekandaki algıyı değiştirebilmektedir.

Yüzeyde kullanılan malzemenin rengindeki farklılıklar da kişide dokusal bir etki uyandırabilmektedir. Aynı rengin sık ya da az kullanımı koyuluk ve açıklık hissi vereceğinden farklı bir dokusal his oluşturabilmektedir.

Doku mekanın atmosferini değiştirebildiği gibi insan psikolojisini de farklı yönlerde etkileyebilmektedir. Bazı durumlarda gözle görülemeyen dokular elle dokunulduğunda hissedilebilmektedir. Bakıldığında aynı gibi duran malzemelere dokunulduğunda farklı hisler uyandırabilmektedir. “Dokudaki çeşitlilik mekandaki duygusal rahatlık ve psikolojiye katkı sağlamaktadır (Kilmer ve Kilmer, 1992: 110)”. Dokunun rengine, bir araya geliş şekline ve biçimine göre dokunulduğunda veya görüldüğünde farklı hisler uyandırabilmektedir (Görsel 14); sertlik-yumuşaklık, durgunluk-hareketlilik, sakinlik-heyecanlılık, rehavet-kasvet gibi.

Doku iç mekanın atmosferini değiştirmede, mekana estetik değer kazandırmada kullanılan malzemenin en önemli özelliği olmaktadır. Mekanın kimliği oluşturulurken kullanılan temel öğelerden biridir.

Görsel 14: Aynı Mekandaki Farklı Dokuların Etkisi

Kaynak: <http://www.homedit.com/friendly-nordic-duplex/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

2.2.2.4. Mobilya

“Mobilya, iç mekan tasarımının tamamlayıcı bir ögesidir, çünkü kullanıcı işlevini ve oturma, çalışma, uyuma ve dinlenme gibi gereksinimlerini etkilemektedir (Kilmer ve Kilmer, 1992: 486)”. İç mekanı tanımlayan en temel öğelerden bir diğeri de kullanıcı ve işleve göre tasarlanmış iç mekan mobilyalarıdır. “Birçok kullanıcıya göre, mimari mekanları insan etkinliklerinin rahatlıkla ve uygun bir şekilde gerçekleştirebildiği kullanışlı ve kişisel mekanlara dönüştürenler mobilyalardır (Pile, 2004: 395)”. Pile, bu açıklaması ile mobilyaların içmimari mekanın önemli bir tasarım ögesi olduğunu ve ancak kullanıcı ve işleve göre tasarlandığında bir içmimari tasarım ögesi olabileceğini vurgulamaya çalışmıştır.

“Mobilya kullanışlı nesne olarak görev yapabilir ya da artistik odak noktası olarak hizmet edebilir (Jones, 2014: 339)”. Mobilya sadece gereksinim karşılayan bir nesne değil, aynı zamanda mekanın tarzını belirleyebilen bir tasarım ögesidir. İşlevsel olarak incelendiğinde, çalışma ortamında, yemek yeme bölümünde, yatak odalarında, mutfakta ve banyoda farklı mobilyalara gereksinim duyulabilmektedir. Her mobilya bulunduğu mekanın işlevini ortaya çıkarmaktadır. Yatak, komodin, dolap, şifonyer gibi mobilyalar yatak odasının; çalışma masası, keson, bilgisayar masası, kitaplık gibi mobilyalar çalışma odasının; koltuk, sehpa, televizyon ünitesi gibi mobilyalar da oturma odasının işlevini göstermektedir (Görsel 15). Bazen bazı mobilyalar birden fazla işleve sahip olabilmektedir.

Görsel 15: İç Mekanda Mobilya

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/406309197606664615/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/539306124104189357/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

“Mobilyalar, mekanın işlevsel gereksinimlerini karşılarken, zemin ve duvar seçimleri ile birlikte düşünülmelidir (Jones, 2014: 339)”. Mobilyalar mekandaki diğer yüzeylerde uygulanan malzeme, renk, doku, ölçek ve renk bakımından bütün olarak düşünülmelidir. Tasarımcı mekanı tasarlarken mekanda kullanılacak mobilyaları kullanıcı ve işlev bütünlüğünü göz ardı etmeden tasarlamalıdır. Mekanı kullanacak olan kişinin özellikle antropometrik özellikleri bu aşamada büyük önem taşımaktadır. “Birçok mekan, mimarisi ile kullanıcı arasındaki geçişi sağlayan mobilyalar gerektirmektedir (Kilmer ve Kilmer, 1992: 486)”. Mobilya mekan içinde güven hissini veren ve rahatlık sağlayan önemli bir etkidir. Mobilyanın mekan içindeki yerini tamamen kullanıcının kullanım işlevi belirlemektedir. Mobilyalar kullanım işlevine bağlı olarak iki gruba ayrılmaktadır; hareketli mobilyalar ve sabit mobilyalar. Hareketli mobilyalar, mekan içinde yeri sabit olmayan, istenilen zamanda yeri değiştirilebilen mobilyalardır. Örneğin; koltuklar, sehpalar, masa ve sandalyeler, vs. Sabit mobilyalar ise yerleri değişmeyen mutfak ve banyo dolabı gibi mobilyalardır. Bu mobilyalar sürekli değiştirilme gereksinimi duyulmayan mobilyalardır.

Mekanlar birbirleriyle ilişkili olduklarından mekan içindeki mobilyalar da konumlarına, ölçek ve oranlarına, renk ve malzemesine göre birbirleriyle ve mekanla iletişim içindedirler. Bu yüzden mobilyaların birbirlerine göre uyumları mekanın işlevi ile bütün bir şekilde değerlendirilmelidir. Mekan içindeki bu kurgulamalar mekandaki sosyal etkileşimi de doğrudan yönlendirebilmektedir. Bazı mobilyalar arasında hiyerarşik bir

ilişki de bulunabilmektedir. Mobilyalar tüm bu sosyal, fiziksel ve psikolojik açıdan düşünülerek, bir bütün olarak seçilmelidir.

2.2.2.5. Aksesuar

Aksesuarlar iç mekanları yaşayan bir mekan haline getiren tamamlayıcı öğelerdir. “Mekanlar bireysel karakteri anlatan öğelerin eklenmesiyle yaşayan bir hale gelir (Pile, 2004, s. 439)”. Mekanların yaşayabilmesi için kullanıcının karakterini ya da estetik deneyimini yansıtan nesnelerin kullanılması gereklidir. “Aksesuarlar ve sanat yapıtları, kişisel ve kamusal mekanlarda tarza ve özel niteliklere ekleme yaparak tasarımın karakterini şekillendirir (Jones, 2014: 393)”. Aksesuarla zenginleştirilmemiş bir mekan soluk ve yaşamayan bir mekan olarak nitelendirilebilir. Aksesuarlar, zaman, mekan ve karakteri nitelendirmesi açısından iç mekan tasarımının önemli öğelerinden biridir (Görsel 16). İç mekanda kullanılacak aksesuarlar beş ana başlık altında incelenebilirler; küçük aksesuarlar, dekoratif aksesuarlar, bitkiler, estetik aksesuarlar, yönlendirme işaretleri, ayrıntılar (Pile, 2004, s: 440,455).

Görsel 16: İç Mekanda Aksesuarın Etkisi

Kaynak: <http://www.houseofturquoise.com> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Küçük aksesuarlar, vazo, kül tablası, saat, kalemlik gibi mekanın işlevine göre gereksinim duyulan aksesuarlardır. Bu aksesuarların seçimi yapılırken mekanın işlevi, kullanıcının beğenileri ve kullanıcının gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu aksesuarların yerleri genellikle değiştirilebilir. Dekoratif aksesuarlar, sehpa örtüsü, nevresim gibi özellikle tekstil tabanlı ürünlerdir (Görsel 16).

Bitkiler, mekanın canlılığını sağlayan aksesuarlardır. Bu tip aksesuarların yerleri genellikle sabittir (Görsel 17).

Görsel 17: İç Mekanlarda Bitki ve Estetik Aksesuar Kullanımı

Kaynak: <http://en.paperblog.com/house-plants-cheap-trick-275294/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Kaynak: <http://blog.vkvvisuals.com/trend-copper-orange/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Kaynak: <http://design-milk.com/rooms-colorful-rugs/> Erişim tarihi: 28.12.2014.

Estetik aksesuarlar, genellikle bir sanatçının sanat yapıtını kapsamaktadır. Tablolar, panolar, rölyefler, seramik ya da başka malzemedden üretilmiş heykeller bu tip aksesuarlardandır (Görsel 17).

Yönlendirme işaretleri, bazı mekanlarda gereksinim duyulan aksesuarlardır. Mekanın işlevi ve kavramına göre tasarlanmadığında mekanla bütünleşik bir öge gibi durmayacağından bu işaretlerin mekanın tasarım aşamasında düşünülmesi gereklidir (Görsel 18).

Ayrıntılar, birçok bireyin göz ardı ettiği aksesuarlardandır. Kapı kolu, menteşesi, dolap kulpu, isimlikler, priz ve anahtarlar gibi aksesuarları kapsamaktadır. Tasarımcının mekan tasarımı aşamasında mobilyaya ya da mekana uygun doku, renk ve malzemede düşünmesi gerekmektedir.

Görsel 18: İç Mekanda Yönlendirme İşaretlerinin Kullanımı

Kaynak: <http://www.librarytestkitchen.org/?paged=5> Erişim tarihi: 03.01.2015.

Kaynak: <https://www.behance.net/gallery/22314657/USINA-DEL-ARTE-IMAGEN-INSTITUCIONAL>
Erişim tarihi: 03.01.2015.

Aksesuarlar mekanın tamamlayıcı öğelerinden biridir ve mekanın yaşanılabilirliğini ve niteliğini artıran bir etkidir. “Tasarımcı hangi aksesuarı kullanacağına karar verirken, birçok alternatifi düşünmelidir (Jones, 2014: 413)”. İç mekan tasarımında aksesuarlara önem verilmeli ve mekan içinde bulunan diğer öğelerle bir bütün olarak düşünülmalıdır.

3. TEKSTİL ÜRÜNLERİ

Tekstil, iç mekanın niteliğini belirleyen önemli öğelerden biridir. Tekstil iç mekanda kullanıcıya estetik ve rahatlık sağlayan nitelikte bir öğedir.

Tekstil kelimesi Türkçe'ye Latince de "açılış" anlamına gelen "textilis" kelimesinden gelmiştir. Türkçe'de dokumacılık olarak nitelendirilen bu kelime zamanla daha geniş anlamlar kazanmıştır. "Tekstil sözcüğü elyafın elde edilmesinden, dokunmuş veya örülmüş kumaş haline getirilinceye kadar geçirdiği aşamaları kapsayan bir terimdir (Peker, 2011: 1)". Tekstil, hayvansal ve kimyasal liflerden çeşitli yöntemlerle üretilen ve farklı amaçlarla kullanılan ürünler bütünüdür.

İnsanoğlunun tarihin ilk çağlarından itibaren beslenmeden sonra gelen en önemli gereksiniminin giyim olduğu görülmektedir. İlk çağlarda beslenme amaçlı avladıkları hayvanların postlarını korunma ve süslenme amaçlı kullanmışlardır.

İnsanlar ilk önceleri bu amaçla ağaç kabukları, yapraklar, hayvan postları, keçeler, eğirme tekniğinin geliştirilmesinden sonra elde edilen ipliklerin yardımıyla da örgüler ve dokumalar bir markalaşma ögesi haline dönüşmüştür. İnsanlar, değişik giysiler kullanarak sosyal statülerini de belli etmişlerdir. Aynı zamanda, daha iyi yaşama şartları (perdeler, yatak takımları, masa örtüleri vs.) sağlamak amacıyla da tekstil ürünleri kullanmaya başlamışlardır (Macunlu, 2010: 1,2).

Önceleri hayvan derilerini kullandıkları ve soyulabilen ağaç kabuklarından ve bitkilerden hasır ve sepet ördükleri bilgisine bulunan kalıntılarda ulaşılmıştır. Daha sonra neolitik dönemde koyunlardan elde ettikleri yünleri eğip bükerek ve birbirlerinin arasından geçirerek sepet örgüsü şeklindeki yüzeyleri elde ettikleri görülmüştür. "Tarımla birlikte kullanılmaya başlanan yeni teknikler yeni matematiksel ve mekanik kavramları gündeme getirdi. Dokumacılık sepet örmenin daha ileri bir uyarlamasıydı

(Dölen, 1992: 1)”. Sepet örme kendi içerisinde bir düzene sahiptir ve bu düzen teknolojinin gelişmesi ile birlikte geliştirilebilmiştir. Dokumada oluşan desen ve deseni oluşturan ilmek sayısı dokumacılıkta bir geometrik düzenin varlığına işaret ettiği görülmektedir.

İnsanoğlu, zamanın ilerlemesiyle ve bulduğu çeşitli icatlarla birlikte örtü, kumaş ve giysi olarak kullanabilecekleri hayvansal ve bitkisel kaynaklar keşfettiği anlaşılmaktadır.

İnsanoğlu, doğa ile olan bu yoğun savaşında kendisini korumak için mümkün olan her varlığı kullanma yoluna gitmiştir. Bu nedenle, insanoğlu tekstil kullanımı açısından, kurt, ayı, alpaka vs. pek çok hayvanın salgısından ve tüyünden; pamuk, keten, rami, jüt, kenevir, yuka yaprakları gibi bitkilerin gövde, çiçek ve tohumlarından yararlanmıştır (Gürcüm, 2005: 4).

Tekstil ürünleri, birçok bitki ve hayvanın çeşitli bölgelerinden elde edilen lifler kullanılarak üretilmişlerdir. Bitkilerin gövde, çiçek ve tohumundan, hayvanların ise salgısından derisinden ve tüylerinden yararlanılmıştır. “Böylece insanoğlu bükülüp iplik haline getirilebilen bitki ve hayvanlardan imal edilen ince ve uzun lifleri bulmuştur (Karahana ve Mangut, 2005: 1)”. İlk gereksinimi giysi için çabalayan insanoğlu, deneme yanılma yöntemleriyle bitki ve hayvanlardan elde edilen lifleri keşfetmiştir.

İlk çağda keşfedilen lifler, günümüzde teknolojinin gelişmesiyle doğallığını kaybederek yapay liflere dönüştürülmüştür. Bu dönüşümle birlikte zaman içinde tekstilin kullanım alanı da genişletilmiştir ve günümüzde birçok mekanda kullandığımız tekstil ürünlerine dönüştürülmüştür.

Anadolu’da bilinen en eski dokuma örneklerinin Gordion Bölgesinde bulunduğu ve Frigyalılara ait olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca yapılan kazılarda çıkarılan heykel ve kabartmalardaki ayrıntılardan ve çeşitli gereçlerden dokumacılığın Anadolu’da M.Ö. 6000 yılına dayandığı sanılmaktadır. 1962 yılında Konya’nın Çatalhöyük ilçesinde yapılan kazılarda neolitik döneme ait atkı ve çözümler içeren dokuma parçalarının varlığı Anadolu’da dokumacılığın o yıllarda var olduğunu kanıtlar. Hindistan’da yapılan kazılarda 5000 yıl öncesine ait vazoların içinde pamuklu kumaşlara rastlanmıştır. “Mısır’da M.Ö. 1346 olarak tarihlenen Tutankamon’un mezarında 2x7m

boyutunda bir keten kumaş ve bundan iki yüzyıl sonrasına ilişkin 3. Ramses'in mezarında da 1,5x8,5m boyutunda bir yünlü kumaş bulunmuştur (Dölen, 1992: 275)". Mısır' da M.Ö. 1300'lü yıllara ait kumaş kalıntılarının bulunması dokumacılığın bundan çok daha eskilere dayandığını göstermektedir. Bütün uygarlıklar göz önünde bulundurulduğunda ise kalıntılara göre dokumacılığın Anadolu'da ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Mezopotamya'daki dokumacılığın kanıtlarına ise bulunan heykellerden, çivi yazısı tabletlerden ulaşılmıştır. Mezopotamya'da en çok kullanılan elyaf yün olduğu bilgisine de bu tabletlerden ulaşılmıştır.

"Ortaçağda mekanda renk kullanımı tekstil ürünleri ile sağlanmaktaydı. Açık ve parlak renkler genelde sehpa ve masa örtüsü, duvar kağıdı ve perdelerde kullanılmaktaydı. Pencere kumaşla işlenmiyordu ancak perdeler yataklara bir gizlilik sağlamak amacıyla kullanılmaktaydı (Pile, 2000: 51)". İç mekanda tekstil kullanımı ortaçağdan itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Özellikle ev tekstili olarak masa örtüsü, perde ve yatak örtülerinin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür.

Rönesans Döneminde en çok kullanılan tekstil yüzeyi ipektir. Güçlü renklerde ve büyük ölçekli desenler olarak dokunmuştur. Sırmalı ipek, kadife, damasko kumaşlar ve kabartma kumaşlar özellikle sandalyelerin oturma yüzeylerinde, minder ve yastıklarda açık renk olarak kullanılmıştır. (Görsel 19) İspanya'da özellikle ipek dokumacılık gelişmiştir ve zenginlik etkisi yaratmak için ipeklerde altın ve gümüş yaldızlar kullanılmıştır. "Oturma fontları ve duvar kağıtları genellikle kadifeden üretilmiştir (Pile, 2000: 135)".

İtalyan Barok'unda Rönesans'ın nötr renkleri etkisini devam ettirmiştir ancak kromatik ve parlak renklerin tekstilde, kilimde ve boyalarda uygulamaları artmaya başlamıştır.

Viktoryan Döneminde kumaşın ağırlığını vurgulayan, karmaşık ve renkli desenli kumaş üreten geniş dokuma ve baskı fabrikaları kurulmuştur. "Yaldızsız, işlemsiz, nakışsız, kadife kaplamasız hiçbir resim, üstü örtülmemiş hiçbir koltuk, püskülsüz hiçbir kumaş, cilalanmamış hiçbir ahşap, giydirilmemiş hiçbir yüzey bırakılmadı (Kavrakoglu⁵, 2014:

---

⁵ <http://blog.kavrakoglu.com/tag/victoria-donemi/> (Erişim tarihi: 12.05.2015)

Erişim tarihi: 12.05.2015)”. (Görsel 20) Viktorya döneminde öne çıkan kumaşlar Komutanın Kabul Salonu örneğinde görülmektedir.

Görsel 19: Pitti Sarayı Yeşil Oda (Rönesans)

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/384494886906868481/> Erişim Tarihi: 18.06.2015

Görsel 20: Komutanın Kabul Salonu; Port Arthur, Tasmania (Viktoryan)

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:INTERIOR_OF_COMMANDANT'S_HOUSE.jpg

Erişim tarihi: 18.06.2015

Bu dönemde kadife, Kavrakoğlu'nun da vurguladığı gibi yaygın bir şekilde kullanıldığı ve kumaşı zenginleştirmek için püskül, saçak ve kırılmış kumaş görünümünü sağlayan

malzemeler eklendiği görülmektedir. Dantel perdeler bu dönemin yaygın ve gösterişsiz tekstil ürünlerinden biridir.

3.1. Temel Kavramlar

Lifler polimer adı verilen bir takım kimyasal maddelerden oluşmaktadırlar. “**Polimer**, monomer adı verilen tekrarlayan molekülere sahip bir kimyasal maddedir” (Gürcüm, 2005: 33)”. Polimerler, monomerlerin çok fazla sayıda kimyasal bağlarla birleşmesiyle oluşmuş büyük moleküllerdir.

Polimer molekülündeki monomer sayısına polimerizasyon derecesi denir. Polimerizasyon derecesi molekül büyüklüğünü belirler. Dolayısıyla bu değer polimerin molekül ağırlığıyla doğrudan ilişkilidir. Molekül ağırlığı ise o polimerin başlıca fiziksel ve kullanım özelliklerini belirler. Bir polimerin polimerleşme derecesi birbirinden farklı olan değişik türleri olabilir. Bu nedenle polimerlerin özellikleri polimerizasyon derecesinin değişmesiyle değişecektir (Karahan ve Mangut, 2005: 179).

Polimer dizilimleri, molekülleri oluşturan en alt birimlerdir. Liflerin uzunluk ve kalınlık gibi niteliklerini belirleyenilmektedir.

Polimerler farklı özelliklerine göre sınıflandırılmaktadırlar⁶. Fiziksel durumlarına göre kristalin, amorf ve yarı kristalin olmak üzere üç durumda bulunurlar (Görsel 21).

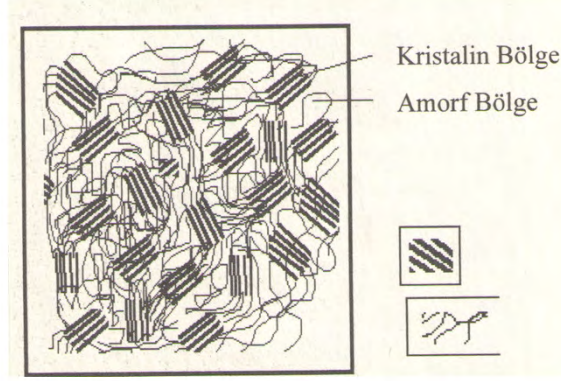
Kristalin yapı, makromoleküllerin birbirine paralel yerleştiği sıkı paklendiği oldukça sabit bir yapıdır. Örnek olarak elmas verilebilir. Amorf yapı, polimeri oluşturan makromoleküllerin tamamen düzensiz ve karmaşık bir şekilde yerleşmesi demektir. Örnek olarak kauçuk verilebilir. Yarı kristalin yapıda hem amorf hem de kristalin vardır. Fakat farklı oranlardadırlar. Tekstil lifleri bu şekildedir (Karahan ve Mangut, 2005: 183).

Kristalin yapı daha sıkı ve sağlam bir yapıya sahiptir, amorf yapı, kristaline göre daha gevşek ve düzensiz yapıdadır. Yarı kristalin de her iki yapıyı içeren bir yapıdadır.

---

⁶ Polimerlerin sınıflandırılması: Kaynaklarına göre; kimyasal bileşimlerine göre; yapılarına göre; moleküllerin düzenleniş şekillerine göre; işleme şekillerine göre; fiziksel durumlarına göre; polimerleşme reaksiyonlarına göre.

Görsel 21: Kristalin, Yarı kristali ve Amorf yapı

Kaynak: Gürcüm, 2005: 49

Lifler hayvan ve bitkilerden elde edilen temel tekstil yapı birimleridir. Polimerlerin yarı kristalin yapıda bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Fiziksel yöntemlerle birbirine tutunan lif topluluğuna **elyaf** adı verilmektedir. Elyafın eğrilme işlemiyle bir arada tutulmasıyla oluşan sonsuz uzunluktaki tekstil ürününe ise **iplik** adı verilmektedir. İpliklerin dokuma ya da örme yöntemlerinden biriyle birleştirilmesi sonucu oluşan yapıya ise **kumaş** adı verilmektedir. “En az iki iplik grubunun aynı düzlemde belli kurallara bağlı olarak ve birbirleriyle dik açı oluşturacak şekilde, birbirlerinin altından ve üstünden geçerek bağlantı yapımlarıyla bir tekstil yüzeyi oluşturma işlemine **dokuma** denir (Yakartepe ve Yakartepe, 1998: 66)”. Dokuma, iki ya da daha fazla iplik grubunun tekstil yüzeyi oluşturmak için dik açılarla bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Dokumada **atkı** ve **çözü** olmak üzere iki ana iplik grubu bulunmaktadır. Atkı, kumaşın enine yönündeki iplik grupları, çözü ise kumaşın boyuna yönündeki iplik gruplarıdır. Bir diğer kumaş elde etme yöntemi ise örmeciliktir. “Bir veya birçok ipliğe örücü iğne ve yardımcı öğeler vasıtasıyla ilmek formu verilmesi ve bu ilmeklerin de yan yana ve üst üste birbirleri ile bağlantılar oluşturması sonucu bir tekstil yüzeyi oluşturması işlemidir (Yakartepe ve Yakartepe, 1998: 68)”. İpliklerin yardımcı bir malzeme ile oluşturulan ilmeklerin bir arada tutulması işlemine **örmecilik** denir. “**İlmek**, ipliğe iğne yardımıyla iğnenin hareketine göre verilen şekildir (Gürcüm, 2005: 186)”. Örmecilikte temel birim yardımcı malzemelerle oluşturulan ilmeklerdir.

3.2. Lifler, İplikler, Yüzeyler

Tekstil endüstrisinde kullanılan hammaddeler olan lifler, (Karahana ve Mangut, 2005: 47) bir araya gelerek lif topluluğu adı verilen elyafı oluşturmaktadır. İplikler, elyafların çeşitli yöntemlerle bir arada tutulmasıyla oluşmaktadır. Yüzeyler ise ipliklerin çeşitli dokuma ya da örme yöntemleriyle elde edilen doku tipleridir. Örme ya da dokuma işlemi yapılmadan elde edilen tekstil yüzeyleri de bulunmaktadır. “Lifler eğrilerek ipliğe ya da direkt sıkıştırılarak kumaşa dönüştürülürler. İplikler örülerek, dokunarak ya da diğer yöntemlerle kumaşa dönüştürülürler (Corbman, 1983: 4)”. Kumaşlar, liflerin ve ipliklerin farklı yöntemlerle bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş sistemlerdir.

3.2.1. Lifler

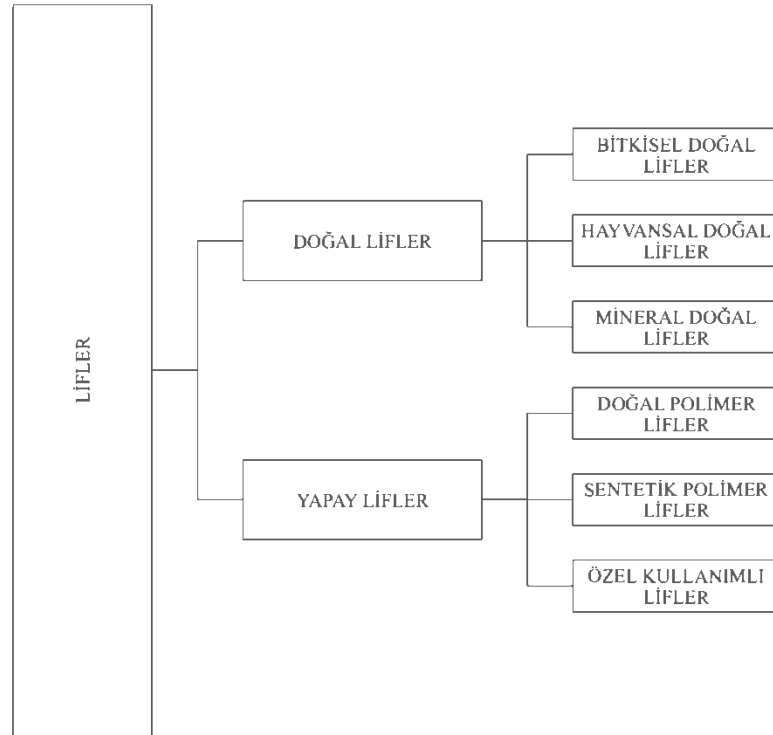
“Lif, tekstilin ilk kademesini oluşturan, belli bir inceliği, uzunluğu, dayanıklılığı ve esnekliği olan, eğilmeye, bükülmeye, dokunmaya, örülmeye ve insanlar tarafından çeşitli amaçlar için kullanılmaya uygun temel tekstil hammaddesidir (Karahana ve Mangut, 2005: 2)”. Tekstil ürünlerini elde etmek için kullanılan hammadde olan lifler çeşitli yöntemlerle birleştirilerek iplik ya da tekstil yüzeylerine dönüştürülebilmektedirler.

Lifler tekstil ürünlerinin hammaddesi olarak nitelendirilebilmektedir. Lif molekülleri polimer zincirinde kristalin ya da biçimsiz şekilde dizilmektedirler. Bu dizilimler lifin fiziksel özelliklerini etkilemektedirler; sertlik, esneklik, çekme direnci, sağlamlık, erime noktası, lifin buruşma özelliği gibi. Çevresel etmenler de lifin enine kesit şeklini, uzunlamasına yapısını, yüzey dokusunu ve uzunluğunu etkilemektedir.

“Liflerin tekstil endüstrisinde kullanım olanağı bulmaları için kendilerinden beklenen bazı özellikleri göstermeleri gerekmektedir (Gürcüm, 2005: 49)”. Tekstil liflerinin sahip olması gereken özellikler lifin kullanım alanını etkileyebilmektedir. Bu özellikler:

1. Yüzey özellikleri- tuşe ve tutum, yumuşaklık ve sertlik derecesi,
2. Çevresel koşullara dayanıklılık-güneşe direnç,
3. Esneklik ve elastikiyet,
4. Islanma ve temizlenme özellikleri,
5. Lifin ısı yeteneği, iletkenlik,

6. Kimyasal dayanıklılık: organik çözücüler ve asit-bazlara dayanıklılık,
7. Sürtünmeye dayanıklılık,
8. Boyutsal değişmezlik,
9. Lifin emme ve nem tutabilmesi özelliği,
10. Biyolojik dayanıklılık: bakteri, mantar , küf ve güvelere dayanıklılık,
11. Boyanabilme,
12. Sağlamlılık,
13. Statik elektriklenme ve elektrik iletkenliği,
14. Lifin yanma özelliği,
15. Lifin optik özellikleri,
16. Ekonomiklik,
17. Bol miktarda bulunma,
18. Lif uzunluğu, kesit alanı, yoğunluğu ve özgül ağırlığı, inceliği, nem miktarı, yabancı madde miktarı. (Gürcüm, 2005: 49,50)

Şema 3: Liflerin Sınıflandırılması

Kaynak: Gürcüm, 2005, s: 50

Liflerin sahip olduğu kimyasal ve fiziksel özellikler, liflerden oluşturulacak ipliklerin ve kumaşların özelliklerini ve bu özelliklere bağlı olarak da kullanım alanlarını etkileyebilmektedirler.

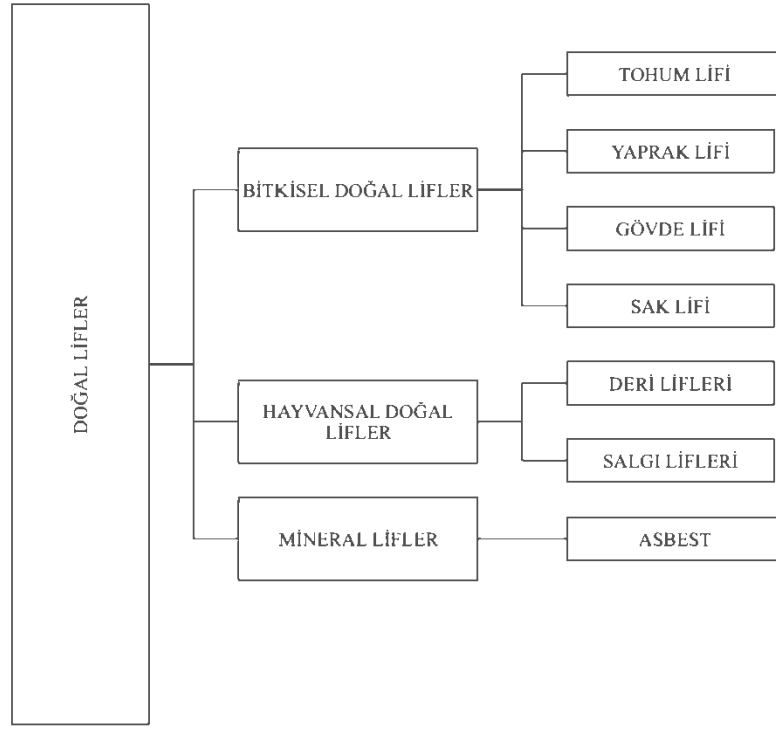
“Tekstil lifleri hayvan, bitki ve mineral gibi doğal kaynaklardan ya da selüloz, protein, kazein gibi organik maddelerin yeniden üretilmesiyle yapay olarak elde edilebilir. Ayrıca, bir de kömür ve petrol gibi maddelerden üretilen sentetik lifler bulunmaktadır (James, 1990: 84)”. Tekstil lifleri yapay ve doğal kaynaklar olarak iki grupta incelenmektedir (Şema 3).

Doğal lifler, hayvanlardan, bitkilerden ve minerallerde, yapay lifler ise doğal liflerden elde edilen liflerin farklılaştırılmasıyla ve petrol, kömür gibi maddelerin kimyasal olarak işlenmesiyle elde edilmektedir.

3.2.1.1. Doğal lifler

Doğadan kaynaklanan liflerdir. Bitkisel, hayvansal ve mineral kaynaklı lifler olarak üç grupta incelenebilmektedir (Şema 4). İsimlerinden de anlaşılacağı üzere kaynaklarını bitkilerden, hayvanlardan ve minerallerden almaktadırlar.

“Bitkilerde bulunan liflerin genel olarak görevleri bitkileri korumak veya desteklemektir. Bu nedenlerle bitkilerin çeşitli yerlerinde ve tek hücreli veya çok hücreli olarak bulunurlar (Karahan ve Mangut, 2005: 39)”. Bitkisel lifler, kaynağını doğadaki bitkilerin tohumundan, çiçeğinden, yaprağından ya da gövdesinden alan liflerdir. Bitkisel lifler yapılarında selüloz bulundurmaktadırlar. Bünyelerinde buldukları selüloz miktarına göre de özellikleri farklılık gösterebilmekte ve bu farklılıklar bu liflerden üretilen ürünlerin kullanım alanlarını değiştirebilmektedir.

Şema 4: Doğal Liflerin Sınıflandırılması

Kaynak: Gürcüm, 2005, s: 50

Pamuk, bitkinin tohumundan elde edilen selülozik yapıda bir lifdir. Tohum yüzeyindeki bir hücrenin uzaması ile pamuk lifi oluşmaktadır. Pamuk lifinin olumlu özellikleri olduğu kadar olumsuz özellikleri de bulunmaktadır (Jones, 2014: 366). Avantajları, rengi iyi emmesi ve tutması, kolayca yıkanabilmesi, ve yarı saydam ya da hafif kumaşların dokunabilmesidir. Esnek olması döşemelik, zemin ve pencere çözümlmelerine uyum sağlamaya izin verebilmektedir. Dezavantajları, diğer lifler kadar sağlam olmaması, buruşabilmesidir. Küflenebilme ve solabilme özelliğine sahiptir. Pamuk lifinden üretilen iplik ve kumaşlarda da bu özellikler olduğu gibi görülebilmektedir.

Keten, insanlık tarihi tarafından bilinen en eski doğal bitkisel lifdir (Jones, 2014: 366). Keten bitkisi, sıcak ve nemli iklime sahip kumlu ve killi topraklarda tohum ve lifi için üretilmektedir. Keten lifi, bitkinin sap ve gövdesinden elde edilmektedir. Sağlam, parlak, bükülebilir, yıkanabilir ve rengi bünyesinde tutabilmektedir. Ancak bu olumlu

özelliklerin tersine kolayca buruşabilmektedir ve sert bir tutuma sahip ve temizlenmesi zor bir lif olarak bilinmektedir (Jones, 2014: 366).

Kenevir, bitkinin gövde kısmından elde edilen bir lif çeşididir. Keten gibi mekanik ya da havuzlama yöntemiyle elde edilmektedir. Görünüm olarak keten liflerine göre daha şeffaftır.

Jüt lifi, jüt bitkisinin gövdesinden elde edilmektedir (Nielson ve Taylor, 2006: 333) . Jüt lifleri, bitkinin gövde kısmından çürütme yöntemiyle üretilmektedir. Dünyada pamuktan sonra en çok üretilen bitkisel liftir (Başer, 1992: 54).

Rami lifi, rami bitkisinin gövde kısmından elde edilen bir diğer lif çeşididir. “Bitki henüz yaşken kabuk kısımları bir bıçak yardımıyla sıyrılarak temizlenir. Bu şekilde elde edilen lifler üzerinde yapışkan madde bulunduğundan dolayı oldukça serttir ve bu nedenle kırılğan ve gevşektir. Bu liflere ham rami denir (Karahana ve Mangut, 2005: 91)”. Ham ramiye çürütme işlemi uygulanarak üzerindeki yapışkan maddeden arındırılır. Elde edilen lif tekstil üretiminde kullanılacak hale getirilebilir.

Kapok lifi, tek hücreli bir meyve lifidir. Lif son derece ipek parlaklığında ve sarımtırak renktedir. Çok yumuşak olduğu için hemen kopabilmektedir. Hafif olduğundan genellikle cankurtaran simitlerinde, pilot elbiselerinde, yatak ve yastık malzemesi olarak kullanılabilir.

Sisal lifi, sıcak ve nemli iklimde yetişen sisal bitkisinin yaprağından elde edilmektedir (Karahana ve Mangut, 2005: 94). Yapraklarından en çok lif üretilen bitkidir. Deniz suyuna dayanıklı olduklarından dolayı denizcilik malzemelerinde en çok kullanılan liftir (Gürcüm, 2005: 90). Bünyesinde fazla su bulundurduğundan ve tuzlu suya olan dayanıklılığından deniz ürünlerinin üretiminde tercih edilebilmektedir.

Hayvansal lifler, hayvanların derisinden ve salgısından üretilmektedir. Lifi özellikleri elde edilmede kullanılan hayvanlara göre değişebilmektedir. Bu değişebilirlik hayvanların fiziki çevre şartlarından kaynaklanmaktadır.

Yün, tekstil alanında yaygın olarak kullanılan hayvansal lif olarak nitelendirilebilmektedir. Yün üretiminde lama, deve, koyun gibi hayvanların derisi kullanılabilir. Derisi kaynak olarak kullanılan hayvanların beslenme ve yaşama koşulları yünün parlaklık, kıvrımlılık ve uzunluk gibi niteliksel öğelerini etkileyebilmektedir. Yün lifleri esnek, aşınmaya karşı dayanıklı, kıvrımlı, ince, bükülebilir ve uzun liflerdir.

Tiftik lifi, Angora keçisi ve Ankara keçisinin derisindeki kıllardan elde edilmektedir (Gürcüm, 2005: 93); (Başer, 1992: 86). Uzun, parlak ve yumuşak olan tüylerden elde edilmektedir.

İpek, hayvansal liflerin salgı ürünü olan bir çeşididir. İpekböceğinin salgısı sonucunda elde edilmektedir (Jones, 2014: 367). İpekböceği dut yaprağı yer ve sonrasında bir salgı oluşturmaktadır. Bu salgı sonucunda kozalar oluşmaktadır. Bu kozalar tek bir telin salgı sırasında oluşan serisin adlı yapışkan maddeyle birbirine yapışmasından dolayı yumak haline gelmiş şeklindedir. Oluşan kozalar işlemlerden geçirilerek ipek elde edilebilmektedir.

Kaşmir lifi, kaşmir keçisinin yününden elde edilen bir lifdir. “Hafifliği ve son derece iyi bir yalıtkan olması dışında tüm özellikleri yünün özellikleriyle benzerlik göstermektedir (Gürcüm, 2005: 96)”. *Kaşmir*, hafiftir ve çok iyi bir yalıtandır. Diğer fiziksel özellikleri yünün fiziksel özelliklerine çok yakındır. Görsel ihtişamı ve yumuşaklığı, az bulunması ve imajından dolayı kaşmir lüks ürünlerin üretiminde kullanılabilir.

Deve tüyü, parlaklık, sağlamlılık, yumuşak ve düzgün karaktere sahiptir. Yalıtkanlık özelliğine sahiptir ve su itici özellikleri de sahip olabilmektedir.

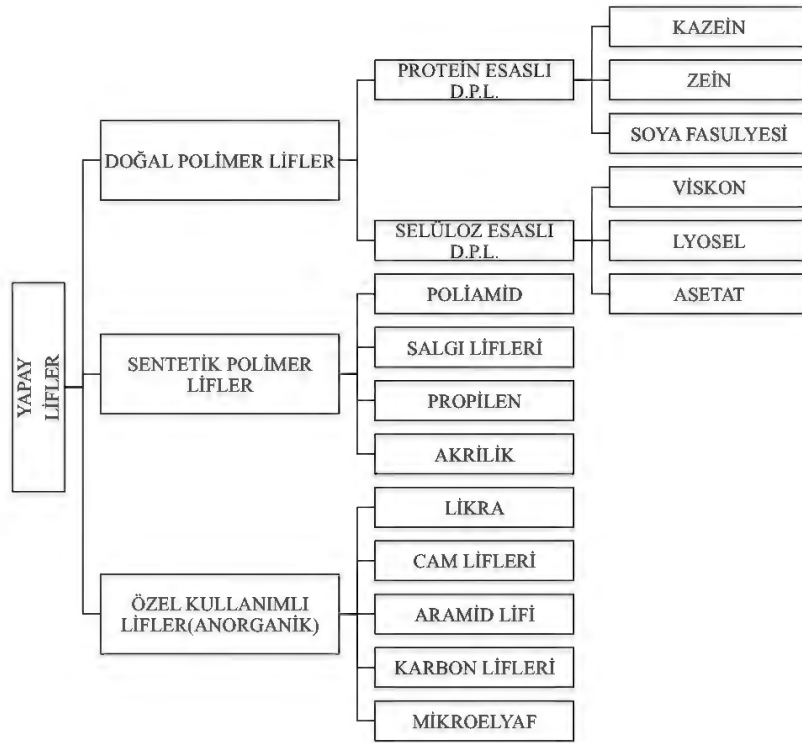
Angora tavşanı tüyü, çok yumuşaktır, hafiftir ve konforlu bir lifdir.

Mineral kaynaklı lifler, kaynağını kaya gibi doğal çevrede bulunan minerallerden alan liflerdir. “Gerçekte, mineral lif olarak bilinen üç lif bulunmaktadır; asbest, cam lifi ve

alüminyum silikat (Gürcüm, 2005: 101)”. Bu üç mineral kaynaklı liften asbest doğal olanıdır. Kimyasallara ve ısıya dayanıklılık ve yalıtım özelliğine sahip olabilmektedir.

3.2.1.2. Yapay lifler

Kimyasal lifler doğal liflerde olduğu gibi makromoleküllerden oluşmaktadır. Her makromolekülden yani polimerden kimyasal lif elde edilmesi mümkün olmayabilir. Kimyasal lif elde edebilmek için polimerin bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir (Karahana ve Mangut, 2005, s. 187).

Şema 5: Yapay Liflerin Sınıflandırılması

Kaynak: Gürcüm, 2005, s: 50

Polimerler çeşitli yöntemlerle kimyasal liflere dönüştürülebilmektedir. Bu yöntemler; eriyik çekim yöntemi, yaş çekim yöntemi, kuru çekim yöntemi gibi yöntemlerdir (Karahana ve Mangut, 2005: 190). Bu yöntemlerle kimyasal reaksiyona giremeyecek polimerler bu reaksiyona girmeye hazır hale getirilmekte ve sonrasında lif oluşturulabilmektedir. Kimyasal lifler, doğal polimerlerden elde edilenler, sentetik

polimerlerden elde edilenler ve anorganik olmak üzere üç grupta incelenebilmektedir (Şema 5).

Doğal polimerlerden elde edilen lifler, selüloz ve protein esaslı doğal polimerlerden elde edilmektedir.

Selüloz esaslı yapay lifler

Viskon olarak da adlandırılan *rayonlar*, ağaç ve pamuk döküntüsünden elde edilmektedir (Gürcüm, 2005: 107). Kimyasal işlemlerden geçirilen döküntülerden elde edilen viskon lifi pamuğa göre daha parlaktır ve görüntüsü ipeğe benzeyebilmektedir. Bu nedenden dolayı yapay ipek olarak da adlandırılabilir.

Lyosel (tensel) lifi, ağaçlardan elde edilen odun hamurundan meydana gelmektedir (Nielson ve Taylor, 2006: 336).

“*Asetat lifi*, saf selülozdan, odun hamurundan, pamuk artıklarından filament halinde belirli kimyasal işlemler uygulanarak elde edilir” (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 2011: 23). Üretimi sırasında uygulanan işlemlerden dolayı termoplastik özelliğe sahip olabilmektedir.

Protein esaslı yapay lifler

Kazein lifi, hammaddesi süt olan bir lifdir. Kimyasal işlemlerden geçirilip yünle karıştırıldıktan sonra hizmete sunulmaktadır. (MEB, 2011: 24). Karışım olarak kullanılabilir.

Zein lifi, mısır taneciklerinden elde edilen çözeltinin fiziksel ve kimyasal işlemler uygulanarak istenilen fiziksel özelliklerin kazandırılmasıyla elde edilmektedir (MEB, 2011: 24).

Soya fasulyesi lifi, soya fasulyesindeki yağ uzaklaştırılıp fiziksel işlemlerin uygulanmasıyla elde edilmektedir (MEB, 2011: 24).

Sentetik lifler

“*Poliamid lif* (naylon), sentetik liflerin ilk üretilenidir (Gürcüm, 2005: 112)”. İstenilen özelliklerde üretilmeye uygun bir lif çeşididir. Fiziksel özelliklerinin çeşitliliğinden dolayı kullanım alanı çok geniştir. Tek başına kullanılabilindiği gibi yün gibi başka liflerle de bir arada kullanılabilir.

“*Polyester* elyaf endüstrisinin lokomotif lifi olarak tanımlanmaktadır ve en geniş kullanımı olan liftir (Gürcüm, 2005: 114)”. Naylonun üretimine benzer bir şekilde üretilmektedir. “Polyester lifi doğal liflerin özelliklerine benzeyecek şekilde çok güzel karışımlar yapabilmektedir (Gürcüm, 2005: 114)”. Görünümü doğal liflerin görünümüne benzetilebildiğinden kullanım alanı çok geniştir.

“Petrol endüstrisinde yan ürün olarak elde edilen propilenin belli şartlarda polimerleştirilmesi ile elde edilir (Karahana ve Mangut, 2005: 284)”. Genelde plastik olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Akrilik, ilk olarak soğuk havalarda korunmak için kazan ve battaniyelerde kullanılmıştır (Gürcüm, 2005: 116). Ham petrole kimyasal ve fiziksel işlemlerin uygulanmasıyla elde edilebilmektedir.

Özel kullanımlı tekstil lifleri

Likra, polimer zincirinde bazı segmentlerin bir kısmının yumuşak, bir kısmının sert olmasından dolayı elastik bir yapıya sahiptir (Gürcüm, 2005: 118). Yapıdaki bu farklılık life esneme özelliği kazandırabilmektedir. Lifler gevşek bırakıldığında karışmış bir yapı, gerdirildiğinde ise gergin bir yapı oluşabilmektedir. Oluşabilen bu yapı liftteki esneklik özelliğini açığa çıkartabilmektedir.

“*Cam liflerinin* yapımında temel hammadde soda-kireç silikatları veya boraks silikatlarından seçilir. Liflere kazandırılmak istenilen özelliklere göre katkı maddelerinin oranı değişir (Karahana ve Mangut, 2005: 302)”. Cam liflerine istenilen özellikler katkı maddeleri ve miktarlarıyla değiştirilebilmektedir. Kullanılan maddelerden dolayı sert ve kırılabilir bir yapıya sahip olabilmektedir.

Aramid lifi, itfaiye görevlileri, polis ve silahlı kuvvetler için koruyucu giysilerin yapımında kullanılmaktadır. Çelikten daha hafif ve dayanıklıdır. Erime noktası yoktur, düşük alev alma özelliği vardır, dayanıklılığı yüksek liflerdir.

“*Karbon lifleri*, %96 oranında saf karbondan oluşan liflerdir. Bu lif, kimyasal olarak asaldır ve biyolojik olarak bozunmaz özelliktedir (Gürcüm, 2005: 122)”. Sahip olduğu biyolojik bozunmazlık özelliğiyle özellikle havacılık ve uzay endüstrisinde yaygın bir şekilde kullanılabilir.

“*Mikroelyaf*, aslında bir lif değil, yüksek kumaş dokuma ya da örme kalitesini sağlamak amacıyla tasarlanmış çok ince bir lif yapım tekniğidir (Gürcüm, 2005: 124)”. Bu lifler genellikle polyester, naylon, akrilik gibi elyaflardan oluşturulmuş elyaflardır. İpeğin görünüm ve dayanıklılığına alternatif olarak üretilmişlerdir.

Kimyasal elyaflar, doğal elyafların nitelik ve maliyet açısından istenilen özellikleri karşılamadığı durumlara alternatif olarak geliştirilmişlerdir. Bu gelişime teknoloji, büyük katkı sağlamaktadır. Bu sayede istenilen fiziksel özelliğe sahip, daha ekonomik lifler üretilmektedir.

3.2.2. İplikler

Ergür (1997: 117), ipliği, dokuma, örme ve dikimin temel ögesi olarak kullanılan kesikli ve kesiksiz liflerin birlikte bükülmüş ve çekilmiş durumu olarak tanımlamaktadır. İplikler hammadde olan elyafların farklı yöntemlerle bir arada olma durumudur. “İplik, örme ve dokuma gibi yaygın tekniklerle kumaş oluşturmaya hazır duruma getirilmiş devamlı iplikçiklerdir (Pile, 2004: 385)”. Liflere farklı fiziksel işlemlerin uygulanmasıyla sonsuz uzunlukta elde edilen tekstil ürünü iplik olarak nitelendirilebilmektedir. İplik oluşturulurken uygulanan işleme de eğirme işlemi adı verilmektedir. “Kısa yani kesikli elyaftan ipliğin elde edilmesi için, bu elyafların birbirine tutunma kabiliyetinin olması gerekir (Yakartepe ve Yakartepe, 1998: 1029)”. İpliklerde bulunması gereken bu yetenek, ipliğin sahip olduğu fiziksel özelliklerle

ilişkilidir. Kimyasal liflere tekstüre⁷ işlemleri uygulanarak doğal liflerin yumuşaklık, dolgunluk, esneklik, yalıtım ve nem çekme özellikleri kazandırılmaktadır. Bu kazanımla iplik çeşitleri oluşur ve oluşan iplikler kendi karakterlerine bürünürler. “İpliklerin karakteri ve değeri kullanılan lifin türü ve niteliği, inceliği ve büküm miktarı ile belirlenir (Corbman, 1983: 15)”. Bu karakterleri yapısal özellikler, renk ve görünüş özellikleri ve sarılış özellikleri sağlayabilmektedir.

İpliğin yapısal özellikleri

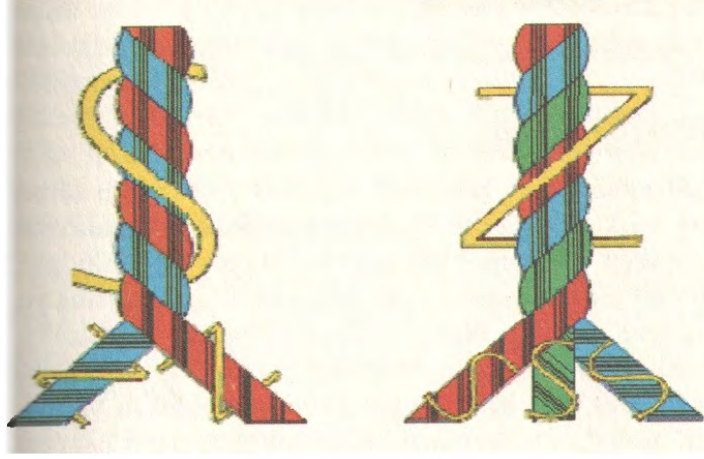
“İplik numarası, bükümü, dayanımı ve elastikiyeti yapısal özellikler altında toplanabilir (Gürcüm, 2005: 139)”. İpliği tanımlayan ve niteliğini ortaya koyan fiziksel özellikler ipliğin yapısını oluşturmaktadır.

İplik numarası, ipliğin inceliğini sayısal değerle anlatmaktadır. Numara sistemi, denye sistemi ve tex sistemi olarak üç çeşittir. Numara sistemi ağırlık birimdeki uzunluğu anlatan sistemdir. Dene sistemi, doğal ipek, yapay ipek ve sentetik lifler için kullanılmaktadır. 9000 metre uzunluğundaki ipin gram cinsinden değerini anlatmaktadır. Tex sistemi ise uluslararası kullanılan bir sistemdir. Birim uzunluğa düşen ağırlığı anlatmaktadır (Gürcüm, 2005: 139). İpliğin ağırlık olarak değerini anlatan sistemdir. İpliğin ağırlığı aynı zamanda inceliğini de nitelemektedir. İplik ne kadar ağır ise o kadar kalın, ne kadar hafif ise o kadar incedir söylenebilir.

“*Büküm*, liflerin veya ipliklerin birlikte tutulması için bir ipliğe verilen spiral dönmelerin ölçüsüdür. İplik yapımında ipliği oluşturacak elyaf topluluğunun kendi eksenini etrafında döndürülmesiyle elde edilmektedir (Gürcüm, 2005: 140)”. Büküm, ipliği oluşturan lif veya iplikçiklerin bir arada durabilmesi için döndürülmesi halidir. Büküm sayısı arttıkça ipliklerin birbirine tutunması artmakta, buna bağlı olarak da dayanıklılığı artmaktadır. Büküm miktarı, yönü ve sayısına göre farklı isimler almaktadır. İpliklerde büküm iki şekilde olabilmektedir. Eğer ipliğin açısı S doğrultusunda ise S büküm, Z doğrultusunda ise Z büküm adını almaktadır (Görsel 22).

---

⁷ “Düz ve kıvrımsız olan sentetik filament iplikleri, hacimli, elastik ve kullanılma özellikleri daha iyi olan bir duruma getirme işlemidir (Karahana ve Mangut, 2005: 198)”.

Görsel 22: S ve Z Bükümleri

Kaynak: Gürcüm, 2005: 143

İpliğin dayanıklılığı ve esnekliği, kopma dayanıklılığı ile doğru orantılıdır. “İpliğin kendisine uygulanan çekme gücüne karşı göstermiş olduğu dirence kopma dayanımı denir (Gürcüm, 2005, s. 147)”. İplik üzerinde uygulanan kuvvetlere karşı bir direnç göstermektedir. Bu direnç ipliğin dayanıklılık ve elastikiyet özelliğinin göstergesidir.

İpliğin görünüm özellikleri

“Diskroizm: Ayrı yönlerden bakıldığı zaman renk görünüşündeki değişikliktir ve iplik ve kumaşlarda çok rastlanan bir özelliktir (Gürcüm, 2005: 148)”. İpliğe farklı yönlerden bakıldığında sahip olduğu rengin farklı algılanması olayıdır.

“*Metamerizma*, aydınlatma ortamı değiştiğinde meydana gelen ton değişimidir (Gürcüm, 2005: 149)”. Gün ışığında, floresan ışıkta ve diğer farklı türlerdeki ışıklarda ipliğin renk tonunun değişimidir.

“*Floresan özellik*, Bazı cisimlerin ışık veya röntgen ışınları karşısında kendi bünyelerinde çeşitli renklerde ışıklar saçmasına denir (Gürcüm, 2005: 148)”. Renklerin günışığında ve yapay ışıkta farklı görünmesidir. Bu durum emilen ve yansıyan ışık oranının iki farklı ışıkta farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

“*Renk haslıkları*, boyanmış malzemenin renk haslığı elde etmiş olduğu son rengin korunması anlamına gelmektedir (Gürcüm, 2005: 148)”. Elde edilen son tekstil

ürününün renginin olumsuz koşullarda değişmemesi durumudur. Rengin korunması, ipliğin renk haslığının yüksek olduğu anlamına gelebilmektedir.

“*Yıkama haslığı*, iplik kirlenip defalarca temizlenecek bir malzeme olduğundan yıkama haslıklarının yüksek olması tercih edilir (Gürcüm, 2005, s. 148)”. Renk haslığında olduğu gibi ipliğin renginin ve diğer fiziksel özelliklerinin yıkamadan sonra korunmasıdır. Yani ipliğin olumsuz etkilere karşı göstermiş olduğu dayanıklılıktır. “Yıkama haslığı, boyarmaddenin yinelenen belirli sayıdaki işlemine dayanıklılık derecesidir (Ergür, 1997: 300)”. Özellikle ipliğin rengini veren boyarmaddenin yıkamalardan sonra olumsuz etkilere karşı gösterdiği dirençtir.

Işık haslığı, ipliğin güneş ışığı altındaki yıpranmalara karşı göstermiş olduğu dirençtir.

Sürtünme haslığı, ipliğin sürtünmeye maruz bırakıldığında göstermiş olduğu dirençtir.

“İplik çeşitleri incelenirken belirli bir sınıflandırma takip edilmiştir. Bu sınıflandırmada iplikler çeşitli özelliklerine göre belirli gruplara ayrılmıştır (Yakartepe ve Yakartepe, 1998: 1029)”. İplikler hammadde olan elyafın bir araya gelip belli bir yapıyla birbirine tutunmasından meydana gelmektedir. Bu özelliklerden dolayı iplikler hammaddelerine ve yapılarına göre sınıflandırılabilir.

3.2.1.1. Hammaddelerine göre iplik çeşitleri

Doğal ya da yapay lifler ipliklerin hammaddesini oluşturmaktadır. İpliğin üretildiği hammaddenin özellikleri olduğu gibi ipliğe de geçebilmektedir. İplik oluşturulurken lifin kimyasal yapısında herhangi bir değişiklik olmadığından dolayı lifin karakteristik özellikleri ipliğin özelliklerini ve kullanım yerini etkileyebilmektedir.

İplikler isimlendirilirken üretiminde kullanılan hammaddeye göre isimlendirilmektedir. Pamuk lifinden üretilen pamuk iplik, yün lifinden üretilen yün iplik ismini almaktadır.

Pamuk iplikler, pamuk lifinden elde edilmiş ipliklere pamuk iplikler adı verilmektedir. “Pamuk elyafı yerine veya pamuk elyafıyla beraber karışım olarak yapay elyaflar da

pamuk iplikçiliği sistemlerine göre işlenerek iplik haline getirilirler (Yakartepe ve Yakartepe, 1998: 1030)”. İstenilen özellikte pamuk ipliği elde edebilmek için ipliğin eğrilmesi sırasında yapay elyaflar da kullanılabilir. İplik, kullanılan elyafların uzunluğuna ve eğrilme sırasında gördüğü işleme göre penye iplik ve karde iplik olarak iki çeşit halinde incelenebilir.

Keten iplikler, keten bitkisinin gövdesinden üretilen liflerden elde edilen ipliklerdir. Kısa keten liflerinden ve uzun keten liflerinden olmak üzere iki çeşit halinde incelenebilir. Kısa liflerden üretilenler uzun liflerden üretilenlere göre daha kaba, pürüzlü, hacimli, gevşek bir yapıdadır. Uzun liflerden üretilen iplikler ise daha ince, pürüzsüz, düzgün, hafif bir yapıdadır (Yakartepe ve Yakartepe, 1998: 1032).

Yün iplikler, hayvanların derisinden elde edilen uzun yün liflerinin iki çeşit iplikçilik sistemine göre üretilmiş ipliklerdir (Gürcüm, 2005: 153). Yün iplikler elde edilirken iki çeşit eğirme sistemi kullanılabilir; kamgarn ve ştrayhgarn.

İpek iplikler, ipekböceği kozalarından elde edilen ipek lifinden üretilen ipliklerdir. İpek liflerinin özelliklerini olduğu gibi taşırlar (Gürcüm, 2005: 83). İpek lifleri yapısal olarak ince ve hafif olduklarından dolayı üretilen iplikler de aynı şekilde ince ve hafiftirler.

Rejenere iplikler, doğal liflerden üretilmiş kimyasal liflerden elde edilen ipliklere rejenere iplikler denilmektedir. Bazı doğal liflere kimyasal lifler eklenerek rejenere lifler oluşturulur ve bu liften elde edilen ipliklere rejenere iplikler adı verilir.

Sentetik iplikler, yapay liflerden üretilen ipliklerdir. Poliester, poliamid, akrilik, polipropilen, likra, polivinilklorür sentetik iplik çeşitleridir.

Karışım iplikler, “Yapısında özellikle elyaf ve filamentler bakımından birbirine benzemeyen bileşenler bulunan ipliklere karışım veya kombine iplik denir (Yakartepe ve Yakartepe, 1998: 1036)”. Karışım iplikler, belli bir amaç için yapısında birbirinden farklı birden fazla lif bulunduran ipliklerdir. Liflerin karıştırılması için bir amacın bulunması gerekmektedir. Bu amaç eğrilecek ipliğe bünyesinde bulundurmadığı ve

olması istenilen özelliği kazandırmaktır. İpliğin niteliğini arttırmak, dayanıklılık kazandırmak, tutum, nem çekme ve ısı yalıtımı gibi özellikler iyileştirmek, bakım kolaylığını arttırabilmek, görünüm özelliklerini iyileştirebilmek ve ekonomi bakımından uygun bir ipliğe sahip olabilmek için ipliklerin oluşturulması sırasında lif karışımları yapılabilmektedir. Karışımlar doğal-doğal, doğal-yapay ve yapay-yapay liflerden oluşturulabilir.

Hammaddelerine göre isimlendirilmiş iplikler oluşturulduğu liflerin özelliklerini göstererek bu özelliklerini oluşturulan tekstil yüzeyine olduğu gibi aktarabilirler.

3.2.1.2. Yapısına göre iplik çeşitleri

İplikler liflerin belirli bir düzene bağlı kalınmasıyla oluşturulmaktadır. Temel olarak düşünülen düzen ipliğe dayanım, esneklik, ağırlık, hacimlilik gibi fiziksel ve niteliksel özellikler kazandırmaktadır. Bu doğrultuda yapısına göre iplikler;

1. Tek filamentli iplikler,
2. Çok filamentli iplikler,
3. Eğrilmiş iplikler,
4. Bükülmüş iplikler,
5. Katlı iplikler,
6. Düğümlü iplikler,
7. Esnek iplikler olarak yedi grupta incelenebilmektedir (Nielson ve Taylor, 2006: 385; Pile, 2004: 385).

Tek filamentli iplikler (monofilament), “İplik, tek bir kesiksiz filamentten oluşan iplik⁸” olarak tanımlanan, bütün iplikçiklerden tek bir tel halinde oluşturulmuş ipliklerdir.

Çok filamentli iplikler (multifilament), birden fazla tek filamentli ipliğin, bükülmesi ya da katlanmasıyla oluşturulmuş tek bir ipliğe verilen isimdir (Pile, 2004: 385).

---

⁸ http://www.tekstilteknik.com/tekstil_terimleri_sozlugu_sonuc.asp (Erişim tarihi: 24.03.2015)

Eğrilmiş iplikler (spun yarns), kesikli ipliklerin elle ya da makine yardımıyla eğrilerek bir araya getirilerek oluşturulmuş ipliklerdir⁹.

Bükülmüş iplikler (twisted yarns), çift kat kesiksiz ipliğin bükülmesiyle elde edilen ipliklerdir. S ya da Z yönlü olarak iki farklı yapıda oluşturulabilmektedir. Bükümün sıklığı ve yönü kumaşın dokusunu ve görünümünü etkilemektedir (Pile, 1997: 285).

Katlı iplikler (plied yarns), iki ya da daha fazla iplikçiğin düzensiz bir biçimde bir araya gelmesiyle oluşturulmuş ipliklerdir. “Katlı iplik veya bükümlü katlı iplik, iki veya daha fazla tek kat ipliğin tek bir işlemle bir arada bükülmesiyle elde edilen iplikdir (Yakartepe ve Yakartepe, Genel Tekstil, 1998: 1040)”. Belli amaçlarla birden fazla ipliğin birlikte bükülmesiyle elde edilen ipliklerdir.

Düğümlü iplikler (slub yarns), özel amaçlar için üretilmiş, birkaç iplikten oluşan ve ipliğin belli yerlerinde düzensiz düğümlerin oluşturulduğu ipliklerdir. “Oluşturulduğu kumaşa özel bir doku kazandırmaktadır (Pile, 2004: 385)”.

Esnek iplikler (stretched yarns), özel kullanımlar için üretilmiş esneyebilen ipliklerdir¹⁰.

İplikler, tekstil yüzeylerini oluşturabilmek için liflerin biraraya getirilmiş durumlarıdır. Kullanım amacına göre farklı hammaddeler kullanarak istenilen özellikte iplik oluşturulabilmektedir.

3.2.3. Yüzeyler

Tekstil yüzeyleri liflerden ve ipliklerden üretilmektedir. Liften üretilen yüzeyler dokusuz yüzeylerdir, iplikten üretilen yüzeylerin ise örme, dokuma, fiber teknolojiyle üretilen çeşitleri bulunmaktadır. Tekstil yüzeylerinin üretilme şekline göre kaynaklanan geometrik ve fiziksel özellikleri vardır. Geometrik özellikler; gözeneklilik, yüzey dokusu, hacimlilik, kumaş kalınlığı. Fiziksel özellikleri ise; geçirgenlik, seğirdimlik,

---

⁹ http://www.tekstilteknik.com/tekstil_terimleri_sozlugu_sonuc.asp (Erişim tarihi 24.03.2015)

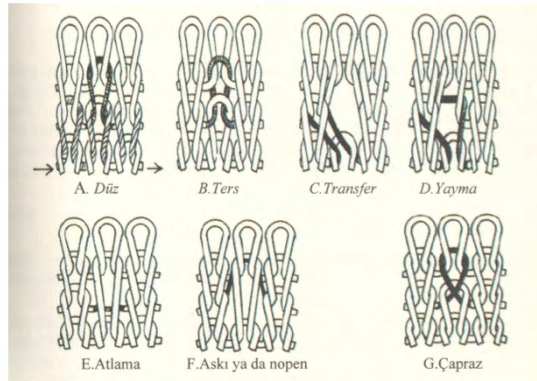
¹⁰ http://www.tekstilteknik.com/tekstil_terimleri_sozlugu_sonuc.asp (Erişim tarihi 24.03.2015)

esneme yeteneği ve tokluğudur (Gürcüm, 2005: 181,182). Yüzey elde etme yöntemleri örmecilik, dokumacılık ve nonwoven (dokusuz) olarak üç başlık altında incelenebilmektedir.

3.2.3.1. Örmecilik

Ergür (1997: 199)”, örmenin tanımını “tığ, şiş, ya da örme makinesi yardımıyla ve genellikle tek iplik sistemiyle ipliği kendi üzerinde çeşitli biçimlerde ilmekleyerek bir tekstil yapısı elde etme yöntemi” şeklinde yapmıştır. Tekstil yüzeyi elde etme yöntemlerinden biri olan örme, ipliğin yardımcı öğelerle ilmekler oluşturarak bir yüzey oluşturma sistemidir (Görsel 23). “İpliklerin tek başına ya da topluca çözgü iplikleri halinde iğne ve yardımcı öğeler aracılığıyla ilmekler haline getirilme ve bunlar arasında da yan yana ve üst üste bağlantılar oluşturulmasıyla bir tekstil yüzeyi elde etme işlemine örme adı verilir.” (Gürcüm, 2005: 184) Günümüzde tığ ve şiş temeline dayanan örmecilik tek yada birkaç iplikle ilmekler oluşturarak desenli bir tekstil yüzeyi oluşturma işlemidir. “İki çeşit örme yöntemi vardır; atkılı örmecilik, çözgü örmecilik (James, 1990: 89)”.

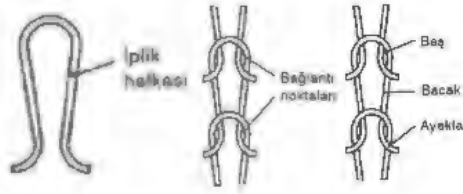
Atkılı örmecilikte, tek ipliğin art arda ve tek tek işleme alınmasıyla oluşan ilmeklerin bağlantısıyla bir kumaş yüzeyi elde edilmektedir (Gürcüm, 2005: 185). Kullanılan iğnenin çeşidine göre düz atkılı örmecilik ve yuvarlak atkılı örmecilik olarak iki çeşittir. Atkılı örme kolayca sökülebilmektedir. Genellikle giysi üretiminde kullanıldığı görülmektedir.

Görsel 23: Örme İşlemi

Kaynak: Gürcüm, 2005: 187

Atkılı örmenin oluşabilmesi için üç temel işlemi gerçekleştirilmesi gerekmektedir; ilmek, askı, atlama. İlmek, iğnenin tam hareket etmesiyle elde edilen şekildir (Görsel 24) (Gürcüm, 2005: 186). İpliğin bir sonraki ilmeği yapmasına kadar geçen süredeki durumuna askı olarak tanımlanabilir. Atlama ise ilmek işleminin yapılmama durumu olarak nitelendirilebilir. Bu üç işlemin farklı kullanımlarıyla kumaşta farklı desenler yaratılabilmektedir. Ancak askı ve atlama ne kadar çok kullanılırsa yüzeyin dayanımı o kadar azalmaktadır. Sadece ilmek çeşitleri kullanılarak da birçok farklı desen elde edilebilmektedir.

Görsel 24: İlmek

Kaynak: MEB, 2011: 28

“Çözümlü örme, çözgü levendinden gelen ipliklerin, topluca hareket eden iğnelere beslenmesiyle üst üste elde edilen ilmeklerin kumaş enince birbirlerine bağlanmalarıyla elde edilir (Gürcüm, 2005: 200)”. Çözümlü örmede elde edilen kumaş yapısından dolayı kolayca sökülememektedir (Görsel 25). Genellikle inşaat, tıp, spor, yalıtım, ambalaj, otomotiv gibi alanlarda kullanılmaktadır. İplikler, çözgü dokumanın boyuna doğru uzanmaktadır. Çözümlü örmede her iğne için ayrı iplik takılmaktadır. Bu tip kumaş dokuma kumaşa durağanlık ve esneklik özelliği bakımından çok benzemektedir.

“Çözümlü örme kumaşın özellikleri:

1. Çoğunlukla düz kenarlıdır,
2. İlmek deseni ve teknikleri çeşitlidir,
3. Tüylü-havlı¹¹ yüzeylerin oluşturulmasına elverişli, düz, pürüzsüz yüzeylerdir,
4. İnce ve kalın arasında değişebilen bir tuşe özelliğine sahiptir,
5. Hafif ağır arasında değişebilen ağırlıktadır,
6. Enleri dar ya da 660 cm'ye kadar olabilir,
7. Esnemeye karşı dirençlidir,

¹¹ <http://www.aytuglumoda.com/v2/kumas-terimleri> (Erişim tarihi :28.03.2015)

8. Kaçmalara karşı dirençlidir,
9. Dönmezler (Gürcüm, 2005: 201)”.

Görsel 25: Örne Kumaş Yüzeyler

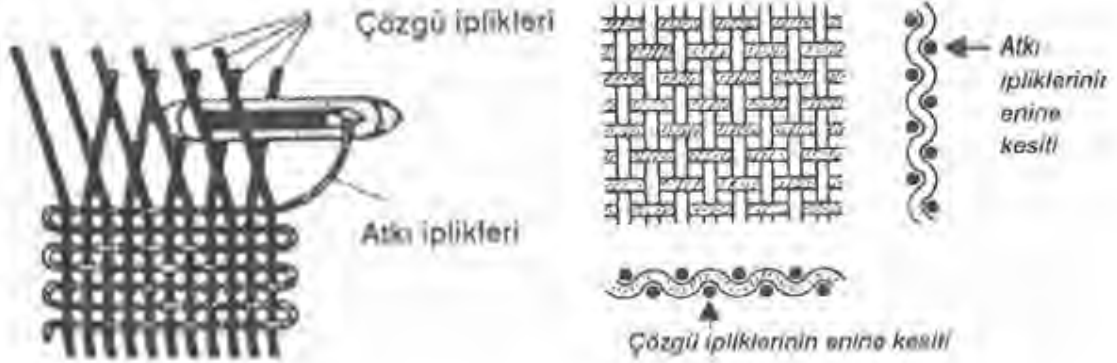
Kaynak: MEB, 2011: 31

Örmecilikte kullanılan bu yöntemlerle iki farklı yapıda tekstil yüzeyi elde edilmektedir. İki yöntem arasındaki en temel fark atkılı örme kumaşın sökülebilmesi, çözgülü örme kumaşın sökülememesidir. Atkılı örme kumaş tek iplikte oluşturulurken çözgülü örmeye her iğne için ayrı iplik gerekmektedir. Atkılı örme kumaşlar hacimli, yumuşak ve dökümlüken, çözgülü örme kumaşlar daha durağan ve ilmekler daha az belirgindir ve ayrıca atkılı örme kumaşlar daha esnektir (MEB, 2011: 44). Kullanım alanları da yapılarındaki bu özelliklere göre değişebilmektedir.

3.2.3.2. Dokumacılık

“Dokuma, çözgü ve atkı ipliklerinin 90⁰ lik açı ve belirli düzenlerde kesişmeleri yoluyla, çift iplik sistemiyle oluşturulan nesne (Ergür, 1997: 66)”. İki ya da daha fazla iplik grubunun birbirine dik açı oluşturacak şekilde farklı desenler oluşturmak amacıyla farklı düzende birbirlerinin altından ve üstünden geçirilmesiyle tekstil elde etme yöntemi dokumacılık olarak tanımlanabilmektedir. “En az iki iplik grubunun tek bir yüzey boyunca belli kurallara dayanarak alttan ve üstten geçirilmesiyle ve birbirine dik açı oluşturacak şekilde bağlantı oluşturulması işlemine dokuma adı verilmektedir (Gürcüm, 2005: 209)”. Dokumacılık çözgü ve atkı adı verilen iki iplik grubunun birbirleri arasında bağlantı oluşturmasına dayanan yüzey oluşturma sistemidir (Görsel 26). Dokuma tezgahında kumaşın kenarlarına paralel olan ve dokuma yönündeki

ipliklere çözgü iplikleri adı verilmektedir. Dokuma tezgahındaki kumaşın kenarlarına dik, enine ipliklere de atkı iplikleri adı verilmektedir.

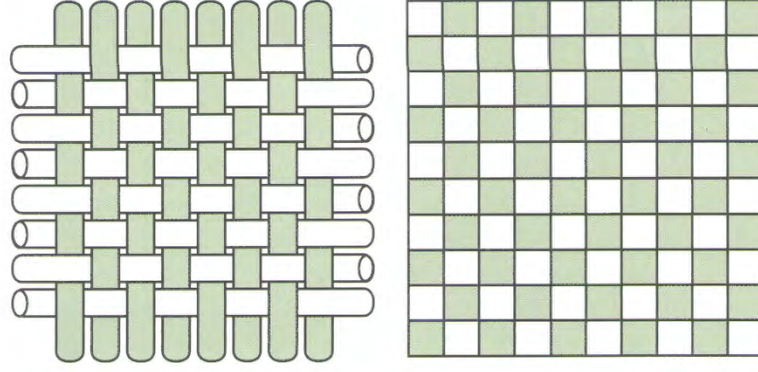
Görsel 26: Atkı, Çözgü

Kaynak: MEB, 2011: 6

Dokuma işleminde atkı ve çözgü ipliklerinin farklı şekillerde birbirlerinin altından ve üstünden geçerek dik açılı bağlantılar oluşturmasıyla farklı türlerde dokumalar elde edilmektedir (Görsel 27). Dokumalar yapıma şekline göre çeşitlenebilmektedir.

1. Düz dokuma
2. Panama dokuma
3. Dimi dokuma
4. Saten dokuma
5. Jakarlı dokuma
6. Havlı dokuma
7. Gaze dokuma (Jones, 2014: 369).

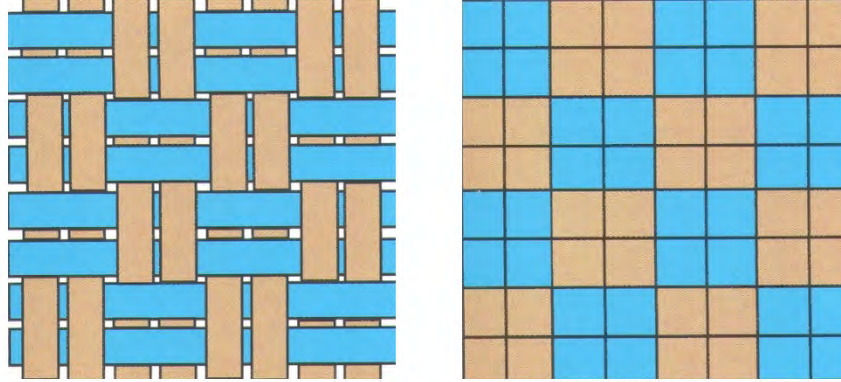
Düz dokuma basit yapılı, çözgü ipliğinin atkı ipliğinin bir altında bir üstünden geçmesiyle oluşan ve bağlantı noktaları birbirine değen dokuma çeşididir (MEB, 2011: 8). Kumaş sıkı bir yapıya sahiptir ve simetriktir. Belli bir düzeni bulunmaktadır (Görsel 25). Dayanıklı bir yapıya sahip olduğundan dolayı en çok kullanılan dokuma çeşitlerinden biridir.

Görsel 27: Düz dokuma

Kaynak: Koe, 2007: 48

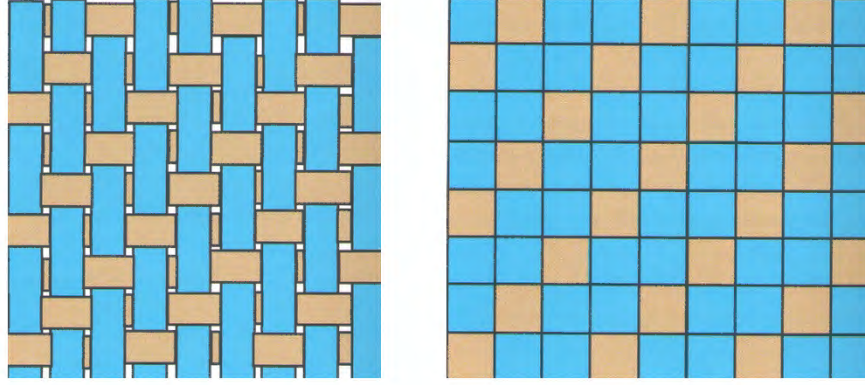
Panama dokuma düz dokumanın bir çeşididir. Düz dokumada bir çözgü ipliği atkı ipliğinin altından ve üstünden geçerken sepet dokumada iki veya daha fazla çözgü ipliği iki atkı ipliğinin altından ve üstünden geçmektedir (Görsel 28). Gevşek bir yapısı olduğundan dolayı dayanıklılığı düz dokumaya göre daha az olabilmektedir.

Görsel 28: Panama Dokuma

Kaynak: Cohen ve Johnson, 2010: 93

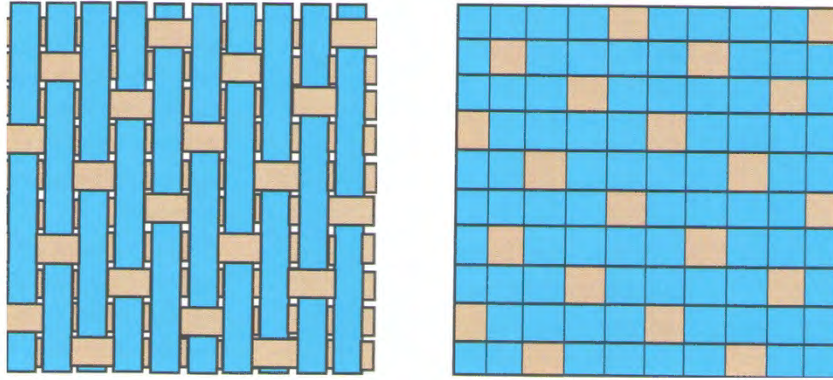
“Dimi dokuma, diyagonal bir görünüm elde etmek için, bir yada daha fazla atkı ipliğinin bir ya da daha fazla çözgü ipliğinin altından ve üstünden geçirilmesiyle oluşmaktadır (Pile, 2004: 386)”. Diğerlerine göre alttan ve üstten atkı sayıları fazla olduğu için daha dayanıklı bir yapıya sahip, şeklini koruyan bir tutuma sahip olabilmektedir (Görsel 29).

Görsel 29: Dimi Dokuma

Kaynak: Cohen ve Johnson, 2010: 94

Saten dokuma, atkı ve çözgü iplikleri arasında daha az bağlantı noktası bulunan dokuma çeşididir. Atkı çözgü üzerinden bir geçip diğer adımda üç ya da dört tane atlayabilir (Görsel 30). Bağlantı noktaları az olduğundan dayanımları düşüktür. Gevşek bir yapıya sahip olabilmektedir.

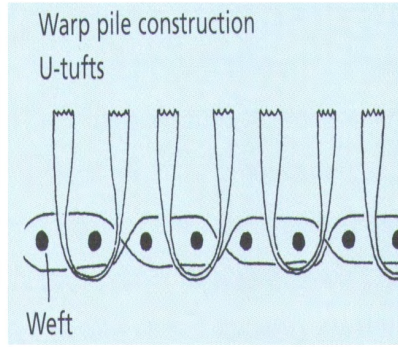
Görsel 30: Saten Dokuma

Kaynak: Cohen ve Johnson, 2010: 92

Jakarlı dokuma, kumaş üzerinde desenlendirme yapabilmek için kullanılan bir dokuma yöntemidir. Oluşturulacak desene göre çözgü iplikleri atkının altından ve üstünden geçirilmektedir. Diğer dokuma çeşitlerinin bir arada kullanılabildiği dokumadır (Corbman, 1983: 96). Saten dokuma, düz dokuma, dimi dokuma bir arada kullanılarak desenli bir kumaş olan jakarlı kumaş elde edilebilmektedir.

“Havlı dokuma, kadife, havlı ve halı gibi tüylü kumaşlardaki havlar özel çözümlerle oluşturulur (MEB, 2011: 23)”. Tüylü yapıda olan havlar gergin bir atkı çözümü sisteminde gevşek bir şekilde dokunabilmektedir. Dokunurken havlar temel çözümlerin üzerine geleceğinden üst yüzeyde kalır ve yumuşak bir yüzey oluşturmaktadır. Havlı dokumada yüzeyde kalan hav çözümü iplikleri kesilerek ya da kesilmeyerek farklı görüntü ve tuşe elde edilebilmektedir (Görsel 31).

Görsel 31: Havlı Dokuma

Kaynak: James, 1990: 89

Dokuma yüzeyler, iki veya daha fazla iplikle oluşturulabilmektedirler. Kullanılan iplik sayısına göre dayanıklılığı, fiziksel özellikleri, tuşesi ve görünümü değişebilmektedir.

3.2.3.3. Non-woven dokumasız kumaşlar

Non-woven yani dokumasız yüzeyler herhangi bir örme ya da dokuma işlemi yapılmadan elyaf ağına nem, ısı, hareket ve basınç gibi mekanik yöntemlerle, dokunmuş ya da örülmüş kumaşların dayanıklılık ve durağanlığa sahip olabilmesi için, bir maddeyle yapıştırılarak elde edilen kumaş yüzeyleridir (Gürcüm, 2005: 227). Yapıştırma yöntemleri kimyasal, mekanik ya da termaldir. Dokumasız kumaşlar elde edildikleri elyafın fiziksel özellikleri ve üretim yöntemlerinin çeşitliliğiyle esneklik, dayanıklılık, farklı tutum, hacimlilik gibi özellikler kazanabilmektedir. Dokusuz yüzeylerin kullanım alanları; bebek bezleri, kadın hijyenik pedleri, maskeler, galoşlar, ıslak mendillerdir. Dokusuz yüzeylerin bağlı-vatka, birleşik ve dikme dokusuz yüzeyler olmak üzere üç çeşidi bulunmaktadır.

Dokusuz yüzeyler herhangi bir iplik bulunmadan liflerin fiziksel ya da kimyasal işlemlerden geçirilerek elde edilmektedir. Dokuma ya da örgü işleminde olduğu gibi bir desen elde edilmemektedir. Görünümü bu yüzden genellikle homojendir.

3.3. Tekstil Terbiye İşlemleri

“Terbiye, tekstili kullanıma hazırlamak için kumaşın geçirdiği süreçlere verilen isimdir (Pile, 2004, s. 387)”. Dokumahaneden çıkan, örme, dokuma ya da dokumasız kumaşların fiziksel ve kimyasal işlemlerle kullanım yerine göre istenilen tutumun ve özelliğin kazandırılması, renklendirilmesi gibi işlemlerinin tümüne tekstil terbiyesi denilmektedir (Gürcüm, 2005: 253). Terbiye işlemleri, elde edilen elyaf, iplik ya da kumaşta var olmayan özellikleri, kullanım amacına göre tekstil ürününe kazandırmak için yapılan işlemlerdir. Üç farklı tekstil terbiye işlemi vardır; ön terbiye, renklendirme ve bitim işlemleri. Ancak her tekstil ürününe bütün işlemler uygulanmayabilir. Kullanım amacına göre kendinde var olması istenilen özelliği kazandırmaya göre uygulanabilmektedir.

3.3.1. Ön Terbiye

Ön terbiye işlemi iplik için, elyaf için, kumaş için ayrı ayrı yapılmaktadır. Bu işlemin amacı, renklendirme ve bitim işlemlerine ön hazırlıktır (Gürcüm, 2005: 261). Ön terbiye ile lif, iplik, elyaf ya da yüzeyleri önceki işlemler sırasında oluşan kirler, yağlar, katkı maddeleri ve yabancı maddelerden arındırılabilir. Ön terbiye işlemi lifin, elyafın, ipliğin ve yüzeyin çeşidine göre farklı aşamalardan oluşabilmektedir.

Ön terbiye işlemleri ; yıkama, kurutma, ham kontrol- cımbız işlemi, yakma, makaslama, Haşıl sökme, hidrofilleştirme- ön temizleme, ağartma, optik beyazlatma, mercerizasyon, kostikleme, krablama- kaynatma, karbonizasyon, dinkleme- keçeleştirme, fiksaj- fikse, alkalizasyon- kabuk soymadır. Bu terbiye işlemleri bütün lif, elyaf, iplik ya da yüzeyde uygulanmak zorunda olmayabilir. Oluşturulmak istenilen özellik ve hammaddeye göre uygulanacak olan ön terbiye işlemi değişebilmektedir.

3.3.2. Renklendirme

Tekstil ürünü iki farklı yöntemle renklendirilebilmektedir; boyama ve baskı (Nielson ve Taylor, 2006: 340). Boyama, life, ipliğe ya da oluşturulan yüzeye homojen bir şekilde uygulanabilmektedir. Baskı, lifin, ipliğin ya da yüzeyin yalnızca belli bir bölgesini desenlendirme işlemidir.

3.3.2.1. Boyama

Boyama, uygun boyarmaddelerin¹² tekstil ürüne işlemlerle uygulanmasıdır (Gürcüm, 2005: 321). Boyama tekniğiyle tekstil ürünü homojen bir şekilde renklendirilebilmektedir. Boyarmadde, başka maddelerle girdiği kimyasal reaksiyonlarla etki ettiği ürünün rengini değiştiren bileşenlerdir. Doğal ve yapay boyarmaddeler olmak üzere iki gruptur. Doğal boyarmaddeler bitkilerde, hayvanlardan elde edildiği gibi doğadaki minerallerden de elde edilebilmektedir. Her boyarmadde her elyaf cinsine etki etmeyebilmektedir. Bu yüzden elyaf cinslerinde etkili olan maddelere göre sınıflandırılabilir.

Tekstil renklendirme işlemi emdirme ve çektirme olarak iki farklı şekilde uygulanabilmektedir. Üç aşamadan oluşan çektirme yöntemi uzun flotte oranında¹³ ve uzun sürede gerçekleşmektedir (Gürcüm, 2005: 332). Öncelikle boyarmadde elyafın üzerine alınır, boyarmadde elyafın üzerinde homojen olarak dağıtılır ve boyarmaddenin elyafa sabitlenmesiyle çektirme yöntemi sonlandırılır. Emdirme yöntemi de elyafın bir tekne içinde boyarmaddeyle etki haline geçirilmesi ve sonrasında sıkılmasıyla iki aşamadan oluşmaktadır.

---

¹² “Kendiliğinden veya uygun reaksiyonların ardından birlikte işleme girdiği ürünün rengini değiştiren kimyasal bileşiklerdir (Gürcüm, 2005: 321)”.

¹³ “Tekstil terbiye işlemlerinin(ön terbiye , apre, yıkama, boyama vb.) gerçekleştirildiği, kimyasal maddeler, boyar madde tekstil yardımcı maddeleri içeren tekstil materyallerinin işlem gördüğü sıva çözeltilisine flotte adı verilir. Flotte oranı, tekstil materyalinin birim ağırlık miktarının, flottenin kg miktarının oranıdır. (<http://sevincpasin.blogspot.com.tr/2012/07/c-iplik-boyama-tekstilde-boyama-islemi.html> , Erişim tarihi: 25.01.2015)”.

Boyama tekniği tekstil ürününün cinsine göre değişebilmektedir. Tekstil elyafı, eğrilmeden önce dağınık biçimde boyanabilmektedir. Hassasiyeti oldukça yüksektir, kolayca solmaz. İplik, genellikle sarılı biçimde boyanmaktadır; bobin, çile ya da çözgü halinde. Tekstil yüzeyi yani kumaşı yüzey boyunca boyanabilmektedir.

3.3.2.2. Baskı

Diğer renklendirme tekniği olan baskı, tekstil ürünün kısmi olarak renklendirilmesi işlemidir. Baskı yöntemi de direkt baskı ve özel baskı etkileri olarak iki çeşittir . Direkt baskı yöntemi beyazlatılmış tekstil ürünleri üzerine desendeki renklerin ardı ardına basılma işlemidir (Gürcüm, 2005: 345). Özel baskı etkileri boyarmadde yerine başka kimyasal maddelerin kullanımıyla baskı yapılmasıyla elde edilebilmektedir. Özel baskı etkileri, flok baskı, batik baskı, gofre baskı, yakma baskı, kabartma baskı, yıldız baskı, sedef baskı, transparan baskı, varak baskı olarak çeşitlendirilebilmektedir.

3.3.3. Bitim (Apre)

Tekstil yüzeyinin görünüşünü, kalitesini, niteliğini arttırmak için son yapılan kimyasal ya da mekanik işlemlere verilen genel isimdir (Gürcüm, 2005: 297). Aprenin genel amacı tekstil yüzeyini kullanım yerine uygun hale getirmektir. Bu işlemler aracılığıyla, kullanım özellikleri farklı kumaşlar elde edilebilmektedir ya da aynı cins tekstil yüzeyi kullanım farklılığına göre çeşitlendirilebilmektedir. İki çeşit uygulama yöntemi bulunmaktadır: kimyasal bitim işlemleri ve mekanik bitim işlemleri. Kimyasal bitim işleminin fiziksel bitim işleminden farkı işlem sırasında yabancı madde kullanımındır.

Tablo 1: Bitim işlemleri

Mekanik Bitim İşlemleri	Kimyasal Bitim İşlemleri
Şardonlama	Dinkleme
Kalandırlama	Sürtünmeye karşı dayanıklı terbiye
Çektirme	Antistatik terbiye
Makaslama/ Traşlama	Bakterilere karşı dayanıklı terbiye
Mangıllama	Yanmaya karşı güç tutuşurluk terbiyesi
Tüylendirme	

Zımparalama	Lekelenmeye karşı terbiye
Gerdirme	Keçeleşmezlik terbiyesi
Düzgünleştirme	Tekstil haşerelerine karşı korunma
Gofraj	terbiyesi
Pliseleme	Su itici terbiye

Kaynak: Gürcüm, 2005: 298

Tabloya göre kumaşta olması istenilen özellikler her iki bitim işlemiyle gerçekleştirilebilmektedir ancak kimyasal bitim işleminde bu işlemler yabancı bir maddeyle, mekanik bitim işlemlerinde ise yabancı bir madde kullanılmadan yalnızca fiziksel yöntemlerle yapılabilmektedir.

3.3.3.1. Kimyasal (yaş) apre

Kimyasal apre, tekstil yüzeyine kimyasal maddelerin çeşitli yöntemlerle temas ettirilmesi olayıdır (Gürcüm, 2005: 297). Bu yöntemle kir iticilik apresi, buruşmazlık apresi, tutuşmazlık apresi, antistatik apre, tel kaçmasını önleyici apre, keçeleşmezlik apresi, antibakteriyel apre gibi uygulamalar yapılabilmektedir. Bu işlem sonucunda tekstil ürününün ağırlığı bir miktar artabilmektedir. Kimyasal aprenin yedi farklı uygulama yöntemi bulunabilmektedir.

Üretilen tekstil ürünleri kullanıma bağlı olarak zaman içerisinde bünyelerinde yabancı maddeler biriktirebilirler. Bu maddeler kir olarak nitelendirilmektedir. Kirler, katı ya da sıvı olup zamanla tekstil ürününe derinlemesine işleyip, kullanım ömrünü azaltabilirler. Bu nedenlerden dolayı tekstil ürünlerine katkı maddeleriyle apre uygulanarak kir iticilik özelliği kazandırılabilir. Aynı yöntemle tekstil ürünün daha parlak görünmesi de sağlanabilmektedir (MEB, 2011: 3-4).

Üretilen tekstil ürünlerinin kullanım alanlarına göre su geçirmezlik özelliğine sahip olması beklenebilmektedir. Tekstil ürününe etki eden su içerikli sıvılar ürünün kirlenmesine de neden olabilmektedir. Tekstil ürünleri lifli yapılarından dolayı suyu bünyesine alarak lekenin kalıcı olmasına neden olabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı

tekstil ürünlerine kimyasal apre uygulamalarıyla su geçirmezlik ya da su iticilik özelliği kazandırılmaktadır.

Can ve mal güvenliği açısından önemli olan konulardan biri yangındır. Yangını engelleyebilmenin yollarından biri kullanılan ürünlerin yanmasını ve alev almasını geciktirici özelliklere sahip olmasını sağlamaktır. Bu nedenle kimyasal apre uygulamalarıyla tekstil ürünlerine güç tutuşurluk özelliği kazandırılabilir.

Özellikle selüloz esaslı kumaşlarda karşılaşılan olumsuz özelliklerden biri kumaşın çabuk buruşması ve eski haline kolayca gelememesidir (MEB, 2011: 16). Bu özellik kumaşın kullanım alanını kısıtlayabilir ve kullanım ömrünü azaltabilmektedir. Bu nedenden dolayı, tekstil ürününe katkı maddelerinin kimyasal apre uygulanmasıyla buruşmazlık özelliği kazandırılabilir.

Tekstil ürünlerine uygulanan kimyasal apreyle kir itici özellik, su geçirmezlik özelliği, güç tutuşurluk özelliği ve buruşmazlık özelliği kazandırılabilir. Bu kazanımlar sayesinde tekstil ürünlerinin kullanım ömrü uzatılıp, kullanım alanı genişletilebilir.

3.3.3.2. Mekanik (kuru) apre

Mekanik apre, tekstil yüzeylerinin görünüm ve tutumunu istenilen doğrultuda değiştirilmesi için kullanılan yöntemdir (Gürçüm, 2005: 297). Yabancı bir madde kullanılmadan kumaş yüzeyinde yapılan fiziksel işlemlerdir. Kumaşın yüzeyinin düzleştirilmesi, aşındırılması, parlatılması, kumaşın yüzeyindeki lif çıkıntılarının kesilmesi veya havaya kaldırılması ve kumaşın eninin eşitlenmesi gibi özelliklerin mekanik yöntemlerle oluşturulabildiği yöntemdir.

Şardonlama, yakma ve makaslama terbiye işlemlerinin tersi olarak düşünülebilir (Gürçüm, 2005: 298). Pürüzlü ve kabartılmış bir yüzey elde etmek için kumaş yüzeyini tüylendiren işlemdir. Bu işlemler tekstil ürününe sıcak tutma, yumuşaklık ve tüylü görüntü özelliği kazandırılabilir. *Kalandırlama* işlemi, tekstil ürünün yüzeyinin düzleştirilmesi, kırışlıkların giderilmesi ve ürün yüzeyine parlaklık

kazandırılmasıdır (Pile, 2004: 389). *Zımparalama- süet etkisi*, şardonlamadan daha az etki yaratan, ürün yüzeyine süet etkisi, kayganlık ve yumuşaklık hissi veren hafif tüylendirme işlemidir. Genelde pamuklu kumaşlara uygulanabilmektedir, ancak kumaşın dayanımını kısmen düşürebilmektedir. *Kord kesme*, kumaşın kanallarının kesilerek kadife görünümü verilmesi işlemidir (Gürcüm, 2005: 304). *Dinkleme*, yünlü kumaşlara keçeleşme özelliği kazandırılarak, sıcak tutma özelliğinin ve dayanımının artırılmasını sağlayan işlemdir. *Krablama*, kumaştaki kırışıklık ve buruşmaların giderilmesi için uygulanan işlemdir (Jones, 2014: 372). *Dekatürleme*, yünlü kumaşın çekmezlik, parlaklık, tutum özelliklerini arttırmak ve daha önce gördüğü işlemleri sabitlemek için uygulanan yöntemdir. *Makaslama*, kadife gibi tüylü kumaş yüzeyindeki istenmeyen tüycüklerin veya lif uçlarının yok edilmesi işlemidir (James, 1990: 91). *Sürtünmeye karşı dayanıklılık terbiyesi*, tekstil yüzeyinin sürtünmeye karşı dayanıklılık kazandırılabilmesi işlemidir (Gürcüm, 2005: 309). *Antistatik terbiye*, bazı liflerde ve yüzeylerde sürtünmeyle meydana gelen statik elektriğin önlenmesi amacıyla uygulanan işlemdir. Mantar ve bakterilere karşı antibakteriyel terbiye uygulanmaktadır (Jones, 2014: 372). *Keçeleşmezlik terbiyesi*, yünlerin yıkanma sırasında oluşacak keçeleşmeyi önleyebilen işlemdir.

Tekstil ürünlerine uygulanan apre işlemleri tekstil ürünün görünümü ve tutumuyla ilgili özelliklerine etki etmektedir. Kimyasal yapısına etki edememektedir. Mekanik apre işlemleriyle tekstil ürününün istenilen tutum ve görünüme sahip olması sağlanabilmektedir.

4. İÇ MEKANDA KULLANILAN TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN SINIFLANDIRILMASI VE ÖZELLİKLERİ

İç mekan niteliğinin büyük bir bölümünü oluşturan malzemeyle mekanın tarzı ve atmosferi belirlenebilmektedir. Tekstil ürünü olan kumaşlar da iç mekanda sıklıkla görülen bir malzemedir ve iç mekanın niteliğini etkilemesi bakımından önemlidir. “Kumaşın temel ve belirgin özelliği dokudur (Larsen ve Weeks , 1975: 8)”. Doku ve desen bir malzeme özelliği olarak ortama katkı sağlamaktadır. Mekanda doku etkisini oluşturmanın farklı yöntemleri vardır. Bu yöntemlerden bir tanesi tekstil ürünü kullanımıdır. Tekstil ürünlerinin dokunsal, görsel ve anlamsal nitelikleri, mekanın dokunsal ve estetik niteliğini arttırabilmektedir.

Desen, iç mekanın önemli niteliksel öğelerinden biridir. İç mekanda kullanılan birçok öğenin deseni bulunabilmektedir. Desen, doku gibi mekanın atmosferini belirlemede önemli bir rol oynayabilmektedir. “Desen bir alanı zenginleştirir, yüzeylere çeşitlilik oluşturur, mekanları doldurur ve besler, renk uyumunu düzenler ve yönlendirici bir çizgi ya da hareket oluşturabilir (Jones, 2014: 15)”. Desenin ölçü ve renk gibi nitelikleri, üzerinde bulunduğu öğenin ve kullanıldığı iç mekanın algılanmasını etkileyebilmektedir. Doku ve desenin kullanıldığı önemli bir iç mekan tasarım öğesi olan tekstil ürünlerinin kullanımı, mekan içinde çeşitlilik ve mekanda istenilen etkinin algılanmasına katkı sağlayabilmektedir. Tekstil, iç mekanda istenilen etkiyi yaratmanın ve istenilen rahatlığı sağlamanın etkili yollarından biridir. İç mekanda kullanılan tekstil ürünleri estetik değeri arttırdığı kadar, mekanın fiziksel koşullarını da etkileyebilmektedir. “Duyulara yönelik olarak tekstil ürünleri örneğin ışığı emer ya da yönlendirerek ışık gölge değişimlerinde dramatik etkiler üretebilirler, katlar halinde asıldığında zengin dokular elde edilebilir (Dodsworth, 2012: 110)”. Tekstil ürünleri, iç mekanda duyularımıza akustik, ışık, dokunsal ve estetik olarak etki edebilmektedir. İç mekanda tekstil ürünleri, mobilyalarda, duvarda, tavanda, zeminde ve pencere

çözümlemeleri olarak kullanılabilir. “Kumaşlar genellikle sandalye, koltuk ve minder gibi döşemelerin kaplama malzemesi olarak ve perde olarak adlandırılan pencere çözümlemelerinde kullanılmaktadır. Kumaşlar ayrıca halı ve kilim adı verilen zemin kaplaması olarak da kullanılmaktadır (Pile, 2004: 377)”. Bu amaçlarla kullanılan tekstil ürünün özelliğine göre ısı, ışık ve mahremiyet gibi mekanın konforuna yönelik özellikleri de bulunmaktadır.

“Tekstil ürünleri iç mekan uygulamalarındaki kullanıma uygunluğunu etkileyen karakteristiklere göre değerlendirilmektedir (Bingelli ve ASID, 2008: 285)”. Bu ürünler üretildikleri liflere, polimerleşme özelliklerine ve yapısına göre çeşitli özellikler kazanabilmektedir. Kazanabildikleri özelliklere göre tekstil ürünlerinin iç mekana ve kullanım uygunluğuna karar verilebilmektedir. Fiziksel özellikler genellikle mekanın niteliğinin temeli olan estetik değerini, teknik özellikler ise işlevi etkileyebilmektedir.

Tekstil ürünleri iç mekanı işlevsel ve estetik olarak etkileyen en önemli öğelerden biridir. İç mekanın önemli bir bölümünde yer tutan bu malzemeler mekanın tarzını belirlemede, mekana estetik ve konfor sağlamada önemli bir etkidir. “İç mekanda tekstil ürünleri, mobilya ya da perde sistemlerinde sıklıkla kullanılır. Alternatifleri bulunmasına rağmen mobilya kaplaması ve perde sistemlerinde esnek malzeme gereksinimine karşılık akla ilk gelen malzeme tekstil ürünleridir (Dodsworth, 2012: 110)”. İç mekanda kullanılan tekstil ürünleri döşemelik tekstil ürünleri, perdelik tekstil ürünleri, halı olarak incelenebilmektedir (Şema 6).

Döşemelik kumaşlar, perdelik tekstil ürünleri ve halı kullanımında amaca uygun olarak kumaşlar tercih edilmektedir. Her bir tekstil ürünü türünün kullanımı, işlevi ve bakımı farklıdır. Bu nedenle kumaşlar kullanım amacına göre özelleşebilmektedir.

Şema 6: İç Mekanda Kullanılan Tekstil Ürünlerinin Sınıflandırılması

4.1. İç Mekanda Kullanılan Kumaşlar

İç mekanda kullanılan kumaşlar, üretiminde kullanıldıkları hammadde ve bir araya getirilme şekline göre fiziksel ve görsel özellikler kazanabilmektedirler. Hammaddesine göre üretilen kumaşlar, doğal ve yapay olmak üzere pamuk, keten, yün, ipek, rejenere ve sentetik ipliklerden üretilen kumaşlardır. Bir araya getirilme şekli ve kullanılan hammaddeye göre ise kumaşlar özel isimler almaktadırlar; brokar, jakarlı, brokatelle, dok, brokar vb. gibi.

4.1.1. Pamuk İplikten Üretilen Kumaşlar

Pamuk lifinin eğrilmesiyle elde edilen pamuk ipliğinin dokunarak, örülerek ya da dokusuz olarak bir araya getirilmiş halidir. Pamuk lifinin özelliklerini taşırlar ve ipliğin eğrilme şekline göre çeşitli özellikler kazanmaktadırlar. Pamuk lifinden ve ipliğinden elde edilmiş pamuklu kumaşların özellikleri;

1. Kolay boyanabilir ve baskı yapılabilir.
2. İyi ve tok bir tutumu vardır (Nielson ve Taylor, 2006: 333).
3. Emici özelliğe sahiptir (Nielson ve Taylor, 2006: 333). Pamuk lifinin kolay nem alabilme özelliğinden dolayı pamuklu kumaşlara dokunulduğunda eldeki nemi çeker ve kumaşın kuru hissedilmesini sağlamaktadır. Ayrıca nemi bünyesinde uzun süre tuttuğundan dolayı kolay kurumazlar.

4. Elastik bir yapıya sahip olmadığından dolayı kolayca kırışıp buruşabilir. Pamuk lifinin zayıf yapısından dolayı baskı gördüğünde sıkışmaktadır. Bu etkiye dirence sahip olmadığından dolayı da kolayca buruşup kırışmaktadır (Bingelli ve ASID, 2008: 12).
5. “Pamuk günışığında sararır (Gürcüm, 2005: 71)”. Günışığına fazla maruz kalmış pamuklu kumaşların renginde değişme oluşabilmekte ve solabilmektedir.
6. Selülozik bir yapıya sahip olduğundan ıslandığında boyutunda azalmalar görülebilmektedir (Başer, 1992: 41).
7. Aşınma direnci düşüktür (Nielson ve Taylor, 2006: 333). Ancak selülozik yapıya sahip olduğundan dolayı ıslandığında dayanıklılığı artmaktadır (Başer, 1992: 40).
8. Perdelerde, döşemelik kumaşlarda, duvar uygulamalarında, yatak örtülerinde ve banyo tekstilinde, aksesuar ve kilimlerde kullanılabilir (Nielson ve Taylor, 2006: 333).
9. Yıkabilir ve kuru temizleme yapılabilir. Ütülenebilir. Pamuk lifinin çekirdeğindeki su emme yeteneğinden dolayı, pamuklu kumaşın yüzeyinde lekeler kolayca silinebilmekte ve kırışıklıklar ütüyle giderilebilmektedir (Gürcüm, 2005: 71); (Nielson ve Taylor, 2006: 333).
10. Ateşe maruz kaldığında hemen alev alır ve yanar.
11. “Pamuk iyi bir ısı iletkenidir, bu nedenle pamuklu kumaşlar serin tutmaktadır (Gürcüm, 2005: 71)”. İletken yapısından dolayı geçirgendir, bu yüzden hava aktarımı olur ve serinlik hissi uyandırır.

Pamuklu kumaşlar üzerinde bitim işlemi uygulanmadığında da kullanıma uygun özelliklere sahiptir. Ancak kullanım amacına göre bitim işlemi uygulandığında birçok alanda kullanılabilir. İç mekanda perdelerde, mobilya döşemelerinde, duvar kaplamalarında, halı ve kilimlerde ve ev tekstilinde kullanılabilir.

4.1.2. Keten İplikten Üretilen Kumaşlar

Keten lifinin eğilmesiyle oluşturulan ipliklerden elde edilen kumaşlardır. Çoğunlukla keten lifinin özelliklerini taşımaktadırlar ancak ipin eğilme ya da kumaşın oluşturulma özelliklerine göre farklı özellikler kazanırlar. En temel özellikleri;

1. Çok güçlüdürler, kolayca aşınmazlar ve saçaklanmazlar (Bingelli ve ASID, 2008: 289). Bu özellikleri çabuk kirlenmesini önlemektedir.
2. Pamuğa göre daha dayanıklı bir kumaştır ve ıslandığında bu özelliği daha da artmaktadır (Başer, 1992: 51).
3. Yapısında yağ ve mumsu bir madde bulundurduğundan dolayı parlak bir görünüme sahiptir (Jones, 2014: 366).
4. Kararlı ve elastik olmayan bir yapıya sahiptir (James, 1990: 85). Esnek bir yapıya sahip olmadığından dolayı kolay buruşabilmektedir. Ütülenmeyle kırışıklığı kolayca giderilebilir.
5. Yıkanmaya elverişli bir kumaştır .
6. “İri gözenekli oluşu nemi derhal çekmesine neden olur. Nemi tekrar buharlaştırma özelliği keten kumaşın serin tutmasını sağlar (Gürcüm, 2005: 64)”.
7. Ateşe maruz kaldığında hemen alev alır ve yanar.
8. Aşınmaya karşı dayanıklıdırlar.
9. Boyayı bünyesinde tutabilir ve iyi bir görünüme sahiptir (Nielson ve Taylor, 2006: 333).
10. Kuru temizleme yapılabilir. Ancak suyla yıkandığında doğal parlaklığı yitirilebilir.

Keten kumaşlar hiç bitim işlemi görmeden bazı alanlarda kullanılabildiği gibi, kullanım amacına göre bitim işlemi uygulanarak daha fazla alanda kullanılma şansı oluşturulabilir. Keten kumaşlar perdelerde, banyo ve yatak tekstilinde, döşemelik kumaşlarda kullanılabilir.

4.1.3. Yün İplikten Üretilen Kumaşlar

Yün lifinden üretilmiş ipliklerin dokuma, örme ya da diğer yöntemlerle bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş kumaşlardır. Yün lifinin özelliklerini, iplik eğirme ve kumaşın oluşturulma özelliklerini taşımaktadırlar. Yün iplikten üretilen kumaşların özellikleri;

1. Yüksek nitelikli ve çok fazla çeşidi olan bir kumaştır (Pile, 2004: 280).
2. Esnek bir yapıya sahiptir.

3. Yapısındaki kıvrımlardan dolayı yaylanma yeteneğine sahiptir. Halı ve döşemelik kumaşlarda bu aranan bir özelliktir (Başer, 1992: 76)
4. Pamuk ve keten liflerinden üretilmiş kumaşlara göre daha dayanıksızdır. Onların tersine ıslandıklarında dayanıklılıklarını daha da kaybederler.
5. “Yün liflerinde incelik çok önemlidir ve lifin kalitesini belirler (Başer, 1992: 79)”.
6. Yünler iletken bir yapıya sahip değildirler. Kuru haldeyken sürtüldüğünde hemen statik elektrikle yüklenirler. Bu özelliği engelleyebilmek için kumaşa antistatik bitim işlemleri uygulanmaktadır.
7. “Nem emilimi renklendirme ve boyamaya karşı iyi bir eğilimle sonuçlanacak kadar yüksektir (James, 1990: 85)”.
8. Tüylü yapısından dolayı bazı kullanıcılarda alerjiye neden olabilmektedir.
9. “Güveleri bünyesinde bulundurmaya yatkın bir kumaştır (Nielson ve Taylor, 2006: 366)”.
10. Yünlü kumaşlar döşemelik kumaşlarda, perdelerde, halılarda ve duvar uygulamalarında kullanılabilir (Jones, 2014, s. 367).
11. “Uzun süre ışık altında kalan yün lifleri kırılğan ve gevşek bir hale gelir. Boyarmaddelere karşı ilgisi azalır. Renginde sararma görülür (Başer, 1992, s. 83)”.

Yünlü kumaşların bitim işlemi uygulanmadan iç mekanda kullanılması istenmeyen sonuçlara yol açabilir. İç mekanda kullanılacak kumaşların sahip olması gereken özellikler, yünlü kumaşlarda tam olarak bulunmadığından kumaşa bitim işlemi uygulanarak kullanıma uygun hale getirilebilir.

4.1.4. İpek İplikten Üretilen Kumaşlar

İpek böceğinin kozasındaki salgıdan elde edilen ipek liflerinin tekstil yüzeyi elde etme yöntemlerinin kullanılmasıyla üretilmiş kumaşlardır. İpek liflerinin ve ipliklerinin özelliklerini taşımaktadır. İpekli kumaşın özellikleri;

1. İnce ve hafiftir. Güçlü bir yapıya sahiptir, ancak üretim zorluğu ve maliyetinden dolayı sadece hassas ve lüks tekstil ürünleri için üretilmektedir. (Gürçüm, 2005: 83).

2. İpekli kumaşta nem çekme özelliği yüksektir (Başer, 1992: 96).
3. İyi bir aşınma dayanımına sahiptir (James, 1990: 86).
4. Statik elektriklenme özelliğine sahiptir (Başer, 1992: 96).
5. Buruşmaya karşı dirençlidir (James, 1990: 86).
6. Hayvansal liflerden üretilmiş kumaşlar içinde en dayanıklı olanıdır (Başer, 1992: 96).
7. “Eşsiz görüntüsünden dolayı değerlidir (Pile, 2004: 384)”.
8. “Işık, ısı ve tere karşı hassastırlar (Gürcüm, 2005: 83)”.
9. Hem sıcak hem serin tutma özelliği vardır (Gürcüm, 2005: 83).
10. Soğukta sıcak, sıcakta soğuk tutma özelliğine sahiptir (Gürcüm, 2005: 83).

İpekli kumaş diğer liflerden en önemli farklı lüks olmasıdır. İpekli kumaşlar üretim aşamasındaki zorluklardan ve üretim maliyetinden dolayı lüks sınıflandırmasında yer almaktadır ve çok pahalı ürünlerin tasarımında kullanılmaktadır. Görünümü ve diğer olumlu özelliklerinden dolayı bitim işlemi yapılmadan iç mekanda kullanılabilir kumaşlardır. İç mekanda döşemelik kumaş ve perde üretiminde kullanılabilir.

4.1.5. Rejenere İplikten Üretilen Kumaşlar

Rejenere iplikler, doğal liflerin fiziksel ve kimyasal yöntemlerle farklılaştırılarak yeni ve istenilen özelliğe sahip elde edilen ipliklerdir. Bu ipliklerden rejenere kumaşlar yani rayon, lyosel, asetat kumaşlar elde edilmektedir. Bu kumaşlar doğal liflerden elde edilmiş kumaşlarda bulunmayan ve var olması istenilen özellikleri elde edebilmek için doğal liflerin fiziksel ve kimyasal olarak işlenmesiyle elde edilirler. Kumaşlarda bulunan genel özellikler;

1. İpek gibi parlak ve lüks görünümlüdürler (Nielson ve Taylor, 2006: 334)
2. Statik elektiriklenme ve tüylenme gibi problemleri yoktur (Gürcüm, 2005, s. 109)
3. Yumuşak bir yüzeye sahiplerdir.
4. Düşük aşınma dayanımına sahiptir (Nielson ve Taylor, 2006, s. 334).
5. Güneş ışığına karşı dirençleri düşüktür

Rejenere ipliklerden üretilmiş kumaşlar kullanım amacına göre doğal liflerin işlenmiş halidir. Ancak işlenmiş haldeyken de istenilen özelliği veremeyebilir. Bu yüzden istenilen özelliği sağlayan bitim işlemi uygulanarak istenilen özelliğe ulaştırılabilir.

4.1.6. Sentetik İplikten Üretilen Kumaşlar

Naylon, akrilik, polyester, olefin gibi yapay liflerden elde edilen ipliklerden üretilen kumaşlardır. Doğal ipliklerden üretilen kumaşların yetersiz kaldığı kullanım alanları için üretilmişlerdir.

Naylon kumaş, güçlü, kararlı, sağlam, esnek gibi olumlu özelliklere sahiptir. Nemden, sudan, bakteri, böcek ve mikroorganizmalardan etkilenmezler (Nielson ve Taylor, 2006:334). Güneş ışığına karşı direnci düşüktür, statik elektriklenme ve tüylenme gibi problemlere sahip olabilir, ısı altında bozulmalar yaşayabilir (Gürcüm, 2005: 112).

Polyester kumaş, güneş ışığına ve solmaya karşı dirençlidir, boyut olarak kararlı bir yapıdadır, yumuşak bir tutumu vardır, kırılmaya karşı dirençlidir ve boyayı bünyesinde tutabilir (Nielson ve Taylor, 2006: 335). Sert bir tutuma sahiptir, esnek değildir ancak ısıyla kıvrılabilmektedir.

Olefin kumaş, Güçlü ve esnek bir yapıya sahiptir, güneş ışığı, koku ve statik elektriklenme gibi problemlere karşı dayanıklıdır, küf, ter, ve çürümeye karşı dayanıklıdır, ütüleme, yıkama ve kuruma işlemleri düşük ısıda gerçekleştirilebilir, sürtünmeye karşı dayanıklıdır ve lekeler kolaylıkla uzaklaştırılabilmektedir (Gürcüm, 2005: 116).

Akrilik kumaş, yün görünümlü, ipek dokunuşlu bir kumaştır. Hafif ve hacimlidir, kolayca boyanabilir, sağlamdır ve lekelerle karşı dirençlidir (Bingelli ve ASID, 2008: 292)

İstenilen özelliklerin kazandırıldığı bu kumaşlarda istenilen özelliklerin bulunmadığı durumlarda bu özellikler bitim işlemleriyle sağlanabilmektedir. Bu kumaşlar, perde, döşemelik kumaş ve halı üretiminde kullanılabilmektedir.

4.2. Döşemelik Tekstil Ürünleri

Mobilya iç mekan niteliğini belirleyen önemli öğelerden bir tanesidir. İç mekanda yatma, oturma, uzanma, depolama gibi eylemlerin gerçekleştirildiği öğelerdir. Mobilya, iskelet ve döşeme olarak iki bölümden oluşmaktadır. İskelet, mobilyanın strüktürünü oluşturan, mobilyayı ayakta tutan bir sistemdir. Döşeme ise mobilya iskeletinin farklı dolgu malzemeleri ve farklı yöntemlerle bütünleştirilerek kullanılabilir hale getirilmesi işlemidir. Döşeme oluşturulma çeşidine göre birkaç katmandan oluşmaktadır. Ancak her döşemenin en üst yüzey katmanı döşemelik kumaştır.(Görsel 32, 33) Döşemelik tekstil ürünleri mekanın diğer öğeleriyle bir bütün olarak ilişkilendirilmektedir.

Görsel 32: Luis ve Ethel Marden Evi, Frank Lloyd Wright, Chicago

Kaynak: <http://junesix.org/post/57735709/frank-lloyd-wright-marden-house> Erişim Tarihi: 18.06.2015

Görsel 33: Döşemelik Kumaşların Günümüzdeki Kullanımına Örnekler

Kaynak: <http://carlaaston.com/designed/interior-design-famous-designer-office> Erişim Tarihi: 18.06.2015

Kaynak: <http://cammillestyles.com/living/bring-it-home-technicolor-dream-couch/> Erişim Tarihi: 18.06.2015

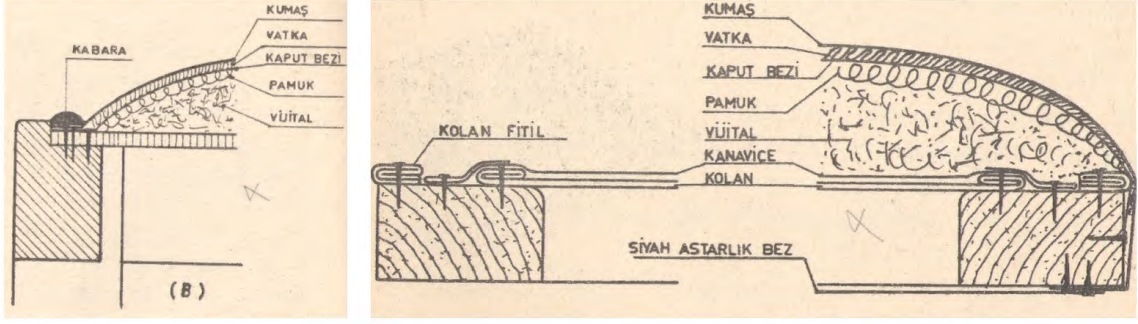
Döşemelik tekstil ürünleri mekana hem niteliksel hem de fiziksel olarak katkıda bulunmaktadır. Niteliksel olarak kullanıcı duyularına, fiziksel olarak ise mekana ve işleve etki etmektedirler.

4.2.1. Döşeme

Döşemecilik ve dolayısıyla döşeme işleri denildiği zaman genel olarak: Tabure, puf, sandalye, koltuk, kanepeler, divan, sedir, somya, şilte, yatak, vb. gibi çeşitli oturma, dinlenme, uzanma ve yatma mobilyaları akla gelmelidir. İşte, bu mobilyalarda “iskelet” adı verilen çatkının, çeşitli gereçler ile, oturulur, veya kullanılır hale getirilmesine “döşeme” denilir (İlter, 1974: 6).

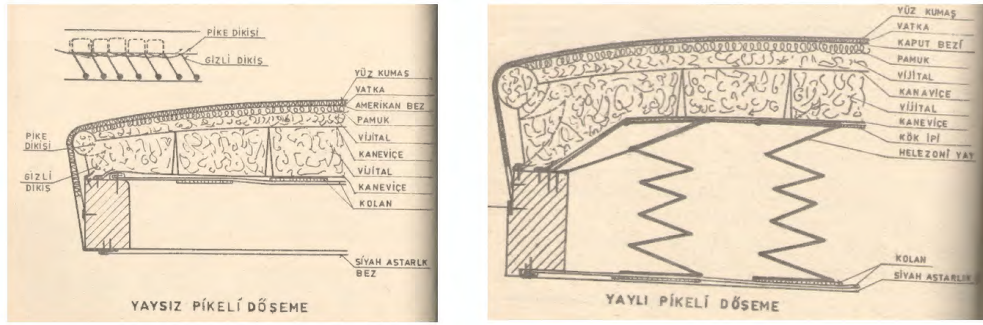
Döşeme, mobilya iskeletinin dolgu malzemeleriyle iç mekan eylemlerinin gerçekleştirilebileceği hale getirilmesidir. “Döşeme, mobilyanın oturma ve yaslanma bölümünde yumuşaklık oluşturmak için birçok malzemenin kullanıldığı bir tekniktir (Pile, 2004: 427)”. Döşeme, mobilya konforunun ve ergonomisinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Döşemelerde dolgu malzemeleri, yapıştırıcılar, döşeme çivileri, döşeme kolonları, kanaviçeler, yaylar, sufle teli, bandı ve bağlantıları, ip ve iplikler, döşeme bezleri ve döşeme yüz kaplama maddeleri bulunmaktadır (James, 1990: 55-82). Dolgu gereçleri çeşitleri kaz ve tavuk tüyü, sünger, vijital, pamuk, votka pamuğu, kütük, atkılı, tabii kauçuk, yapay kauçuk, porella ve polieterdir (İlter, 1974: 16-25). Yay çeşitleri, helezoni ve zikzak yaylar, zikzak yay menteşeleri, spiral yay bantı, çeşitli zikzak yay bağlantılarıdır. Döşeme bezleri çeşitleri kaput bezi, renkli astarlık bezler ve çeşitli özel döşeme bezleridir. Döşeme yüz ve kaplama maddeleri ise döşemelik kumaşlar, deriler ve yapay derilerdir. Kullanılan yayın çeşidine, dolgu malzemesinin çeşidine ve miktarına göre çeşitlenebilmektedir. Beş ana döşeme tekniği bulunmaktadır; aplet döşeme, burleli döşeme, pikeli döşeme, süfleli döşeme, kauçuklu döşeme (Görsel 34, 35, 36, 37).

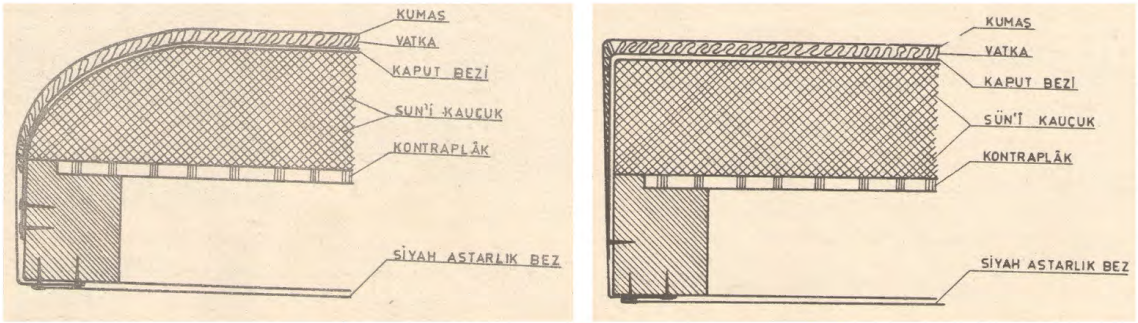
Görsel 34: Kontraplak Üzeri Aplet Döşeme- Kolan Üzeri Aplet Döşeme

Kaynak: İltter, 1974: 17,24

Görsel 35: Yaysız Pikeli Döşeme, Yaylı Pikeli Döşeme

Kaynak: İltter, 1974: 64,66

Görsel 36: Kontraplak Üzerine Duvarsız ve Duvarlı Kauçuk Döşeme

Kaynak: İltter, 1974: 100

Görsel 37: Döşeme Aşamaları

Kaynak: Elemeği Project Solutions Döşeme Atölyesi, 22.04.2015

4.2.2. Döşemelik Kaplamalar

Döşemelik kaplama malzemeleri döşeme işleminin son ve en üst tabakasını oluşturmaktadır. Döşemelik kaplama malzemeleri hem mobilya için hem de iç mekan için önemli bir belirleyici öğedir. “Döşeme kaplaması bir kumaş, hayvan derisi ya da mobilyayı sürekli kaplayan, güzellik ve rahatlık veren, mobilya tasarımını gizleyen ya da vurgulayan ve mekanın tarzını ve atmosferini oluşturan bir diğer malzemedir (Jones, 2014: 378)”. Mekanın tarzını oluşturmada, oluşturulan tarzı desteklemede, mekanın ölçü oran ilişkisini algılatmada, mekan içinde bir doku oluşturmada, kullanıcıya kullanım konforu sağlamada önemli bir öğedir. Döşemelik kaplama malzemeleri, mekandaki oranı oluşturmanın yanı sıra estetik açıdan mekanın vurgu noktası olabilmektedir. Döşemelik kaplama malzemelerinin mobilyalarda kullanılabilmesi için karakteristiğinde bazı özelliklere sahip olması beklenmektedir. Bu özellikler;

1. Aşınma dayanımı,
2. Solmaya karşı direnç,
3. Dikiş kayma dayanımı, boyutsal kararlılık,
4. Bakım kolaylığı,
5. Tok tutum ve düşük dökümlülük,
6. Leke tutmazlık,
7. Güç tutuşurluktur (Larsen ve Weeks , 1975: 30-34).

Bu özelliklerin dışında döşeme kaplama malzemelerinden görünüş, ölçek, rahatlık ve dokunuş gibi özellikleri kullanıcıya sağlaması beklenmektedir.

Döşemelik kaplama malzemeleri liflerden üretilen kumaşlardan, deriden, yapay deri ve vinilden üretilmektedir.

4.2.2.1. Döşemelik kumaşlar

Kumaşlar doğal ya da yapay liflerin doğrudan sıkıştırılmasıyla ya da bu liflerin eğrilmesiyle oluşan ipliklerin örme ya da dokuma tekniklerinden biriyle bir araya getirilmesinden oluşan yüzeylerdir. Döşemelik kumaşlar ise, döşeme işleminin en üst yüzeyinde döşemeyi korumak ve estetik bir görüntü sağlayabilmek amacıyla kullanılan lif esaslı kaplama malzemeleridir. “Döşemelik kumaşlar sıkı bir dokumaya sahip olmalı ve sağlam, rahat, temizlemesi kolay olmalıdır (Jones, 2014: 378)”. Bu kumaşlar kullanıcıya kullanım rahatlığı, uzun süreli kullanım ve bakım kolaylığı sağlayabilmelidir. “Döşeme kaplama kumaşları kullanılmadan önce mobilya çerçevesine ve minderlere sıkıca gerilmelidir (Cohen ve Johnson, 2010: 244)”. Döşemelik kumaşlar ev tipi ya da kontrat¹⁴ olarak iki şekilde üretilmektedir. Ev tipi kumaşlar genellikle evlerde kullanılan kumaş tipleridir. Kontrat döşemelik kumaşlar ise genellikle otel ve benzeri kamusal mekanlarda kullanılan döşemelik kumaş tipleridir. “Kontrat döşemelik kumaşlar daha iyi standartlara sahiptir çünkü daha fazla kullanıcıya ulaşmaktadır. Özellikle daha sık dokumalarla, daha yüksek aşınma dayanımıyla ve daha iyi tutuşma direnci ile tasarlanmakta ve yapılmaktadır (Cohen ve Johnson, 2010: 245)”. Kontrat kumaşları çok fazla kişi kullandığı için daha fazla dirence sahip olması beklenmektedir. Bu yüzden dayanımı, aşınma direnci ve tutuşma direnci artırılarak üretilmektedir.

Döşemelik kumaşların karakteristiğinde bazı temel özellikleri bulundurması beklenmektedir. Bunun nedeni kullanım amacıdır. Döşemelik kumaşlar, yatma, oturma, uzanma gibi eylemleri gerçekleştirdiğimiz sık kullanılan koltuk, sandalye, yatak, puf, tabure, kanepeler, divan, sedir, somya, şilte, gibi mobilyaların üzerine kaplanan tekstil ürünleri olduğundan sık kullanıma elverişli, uzun ömürlü, kolay temizlenebilir, geç tutuşur, yüksek aşınma dayanımına sahip, solmaya karşı dirençli, leke tutmayan, dikiş

---

¹⁴ Kontrat Tekstil: Otel, ofis gibi çok fazla kullanıcı kitlesine ulaşan mekanlarda kullanılan tekstil ürünleridir (Cohen ve Johnson, 2010, s:245).

kaymasına dayanıklı, gözenekli bir yapıya sahip olmaları istenmektedir. Bu özelliklere sahip olmayan kumaşlara farklı bitim işlemleriyle bu özellikler kazandırılabilir. Bitim işlemleri iplik çeşidine göre farklılık gösterebilmektedir.

Aşınma Dayanımı: Kumaşın kullanım sırasında oluşacak aşınmalara karşı gösterdiği dirençtir.

Işık Haslığı: Kumaşın günışığından ya da yapay ışıktan etkilenmesine karşı direncidir.

Dikiş Kayma Dayanımı: atkı ve çözgü ipliklerinin sağlam bir şekilde biraraya gelmemesinden oluşacak kaymaya karşı dirençtir.

Düşük Dökümlülük ve Tutum: Döşemelik kumaş ömrünün uzun olabilmesi için yumuşak ve tok bir tutuma sahip olması gerekmektedir.

Leke Tutmazlık: Leke tutmazlık özelliği döşemelik kumaşların hem bakım kolaylığı açısından hem de uzun ömürlü kullanım açısından önemlidir.

Güç Tutuşurluk: Döşemelik kumaşların can güvenliği açısından yüksek yangın dayanımına sahip olması beklenmektedir.

Döşemelik kumaşların çeşitliliği kıyafetlerde kullanılan kumaşları çeşitliliği kadar geniştir (Willbanks vd., 2010: 214). Döşemelik kumaşlarda birçok lif çeşidi kullanılabilir. Kullanım farklılığından dolayı döşemelik olarak seçilen kumaşlarda farklı nitelikler aranabilir. Bu nitelikleri kumaşın üretildiği lifler, iplikler, yüzey yapıları ve bitim işlemleri belirlemektedir. Bu yüzden çok fazla türde kumaş kullanılabilir. Üretilen kumaşlar dokuma ve örme yani oluşturulma yapısına göre dayanım ve estetik kazanabilir. Kumaş üzerinde bulunan doku, renk ve desen mekanı doğrudan etkileyeceğinden bu niteliklerin oluşumunda da özenli olunması beklenmektedir.

Döşemelik kumaşın mobilya üzerine yerleşimi, kumaşın vereceği etki ve ortamda oluşturulmak istenilen atmosferi doğrudan etkileyebilmektedir. Kumaşın üzerinde bulunan desenin büyüklüğü, küçüklüğü ve yerleşim yönü, kumaşın mekan içindeki etkisini değiştirebilmektedir. “Kumaş deseni ve tekrarının doğrultusal özelliği kumaşın desenin dikine mi yatayına mı döşeneceğine karar vermektedir (Cohen ve Johnson, 2010: 247)”. Kumaşın desenine göre dikey ya da yatay kullanılması görsel etkiyi değiştirmektedir.

Tekstil yüzeyleri dokunma ya da örülme yapısına göre, dokusuz olanlar kullanılan life göre sınıflandırılmaktadır. Ancak, döşemelik kumaşlar, kullanım alanının farklılığından dolayı normal tekstil yüzeylerinden farklı sınıflandırılmaktadır. “Kumaşların kullanım alanlarına göre ve istenilen performans özelliklerine göre doğal ve kimyasal esaslı pek çok lif tipi kullanılabilir. Kumaşların aşınma özellikleri büyük oranda ipliğin yapısı ve tipine, tekstürizasyona, filamentlerin inceliğine ama bunların içinde en önemlisi lifin tipine bağlıdır (Yavuzkasap, 2001 Fung ve Hardcastle’dan aktararak, 2011: 7)”. Özellikle aşınma dayanımı, döşemelik kumaşların seçiminde önemli bir yer tutmaktadır. Kumaşın aşınma dayanımını etkileyen en önemli etken iplik yapısıdır. Bu nedenle döşemelik kumaşları iplik çeşidine göre sınıflandırılabilir. İplik çeşidine göre sınıflandırıldığında, pamuk, yün, keten, ipek, viskon, naylon, akrilik, polyester ve polipropilen kumaşların döşemelik kumaş olarak kullanıldığı görülmektedir.

Döşemelik kumaşların üretiminde doğal ve yapay birçok lif kullanılmaktadır. Ancak yüksek niteliksel değerlerinden dolayı en fazla pamuk ve sentetik lifler kullanılmaktadır (Yeager, 1988: 111). Döşemelik kumaşların gerektirdiği niteliksel özelliklerden dolayı özellikle sentetik lifler üretimde en çok kullanılan liflerdendir. Döşemelik kumaşlar, kullanım amacına göre farklı lifler, iplikler ve yüzey oluşturma teknikleri kullanılarak üretilmektedir ve çeşitli özel isimler almaktadırlar.

Görsel 38: Havlı ve Havsız Döşemelik Kumaşlar

Kaynak: Rekor Döşemelik Kumaş, 22.04.2015

Döşemelik kumaşlar kullanım yerine ve verilmek istenilen etkiye göre havlı ya da havsız üretilmektedir (Yeager, 1988: 114) (Görsel 38). Hav kumaşın görünümünü, ve dokunulduğundaki etkisini değiştiren tüylü yapılardır. Havsız kumaşlar bu görünüm ve tuşenin istenilmediği durumlar için kullanılmaktadır. Havsız kumaşlar, düz dokuma, dimi dokuma, atlas dokuma, krep dokuma, armürlü dokuma, yüzey desenlendirme, jakarlı dokuma, üç eksenli dokuma ve örme yöntemleriyle elde edilebilmektedir. Havlı kumaşlar ise dokuma, örme, tafta kumaşlar olarak üretilmektedir (Willbanks vd., 2010: 214-225). Döşemelik kumaşlar bu sınıflandırmaya göre incelenebilmektedir.

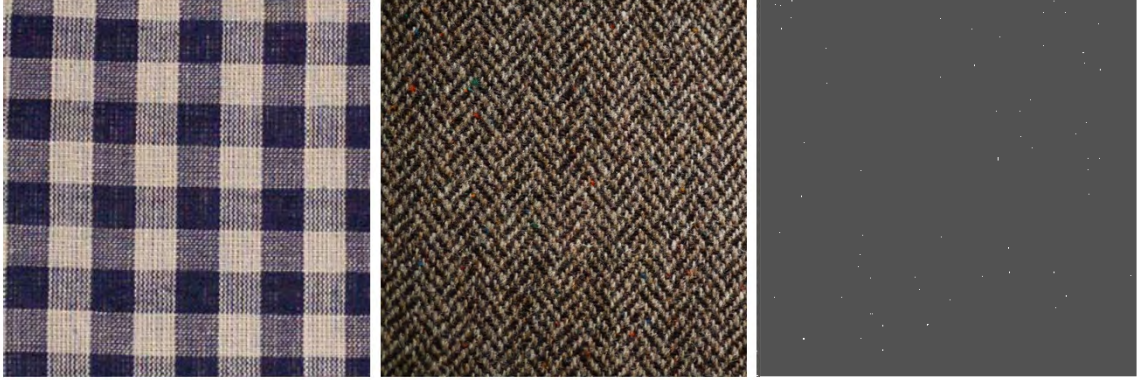
4.2.2.1.a. Havsız kumaşlar

Çeşitli dokuma ve örme yöntemleriyle elde edilmiş, yüzeyinde havların (tüylerin) bulunmadığı kumaşlardır. Bu kumaşlar üretiminde kullanılan lif çeşidine ve yapılanma biçimine göre özel isimler alabilmektedirler. Bunlar; tüvit, dok, şintz, rep vb. gibi.

Düz dokuma döşemelik kumaşlar, homespun, tüvit ve hopsacking kumaşları kapsamaktadır (Willbanks vd., 2010: 216). **Homespun** (Görsel 39), el yapımı dokumaları anımsatmak için gevşek bir biçimde pamuk, keten ve hafif yünden düz dokumayla üretilmiş ağır kumaşlardır (Nielson ve Taylor, 2006: 349). Elde eğrilmiş ipliklerden elde dokunmuş hissini vermek için üretilen kumaşlardır. **Hopsacking** (Görsel 39), sepet dokumayla gevşek bir biçimde pamuk ve sentetik liflerden oluşturulmuş, hafif orta ağırlıktaki kumaşlardır (Jones, 2014: 390). **Tüvit**, (Görsel 39) genellikle dimi veya düz dokumayla ağır yünden elde edilen kaba bir kumaştır (James,

1990: 94). Doğal ve yapay liflerden tek renk veya karışık renkli olarak üretilmektedir.

Görsel 39: Homespun, Tüvit, Hopsacking

Kaynak: <http://jubileefabric.com/Navy-5-Homespun-Cotton-Fabric.html> Erişim tarihi: 05.01.2015.

Kaynak: <http://katedaviesdesigns.com/category/tweed/> Erişim tarihi: 05.01.2015.

Kaynak: <http://www.advancedupholstery.co.uk/shop/hopsack-grey/> Erişim tarihi: 05.01.2015.

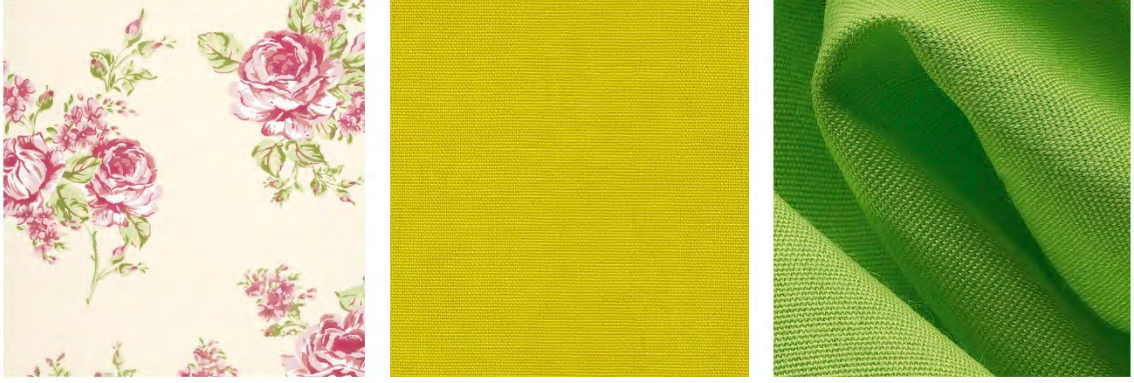
Şintz, süslü baskı desenleriyle ya da düz renklerle, genellikle pamuk iplikleriyle düz dokuma yöntemiyle elde edilmiş sıkı bir kumaştır (James, 1990, s. 94); (Jones, 2014, s. 389). Şintz kumaşlar tam ya da yarımata şeklinde sırlanabilmektedir. Genellikle çiçek ya da geometrik desenlidir (Görsel 40). **Dok**, kanvasa benzemektedir ve sıkı dokunmuş sağlam bir kumaştır (Jones, 2014: 389). Sepet dokumayla üretilmiştir (Görsel 40). Sisal ya da diğer doğal liflerle özellikle sandalye oturma ve sırtlıkları için üretilmektedirler. Rib (nervür¹⁵) dolgulu dokuma kumaşlar da düz dokuma çeşitlerinden biridir. **Rep** (Görsel 40), ipekli damasko, ottoman, şantuk, bengalin kumaşları nervürlü dokuma kumaşlardandır (Willbanks vd., 2010: 217).

Bengalin (Görsel 41), orta ağırlıkta eşit sayıda ve eşit aralıklarla yerleştirilmiş riblerden oluşturulmuş kumaşlardır. Çok sağlam, çapraz ribli, sık dokunmuş kumaş. **İpekli damasko** (Görsel 41), riblerin çaprazlanmış bir şekilde yerleştirilmesiyle ipek liflerinden elde edilmiş bir kumaş çeşididir (Larsen ve Weeks , 1975: 137).

¹⁵Nervür: 1. Bir veya iki milimlik pili.

2. Direnci artıran çıkıntı,

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_btsvearama=kelimeveguid=TDK.GTS.5516ddea19c6c1.94573135 , Erişim tarihi: 28.03.2015)

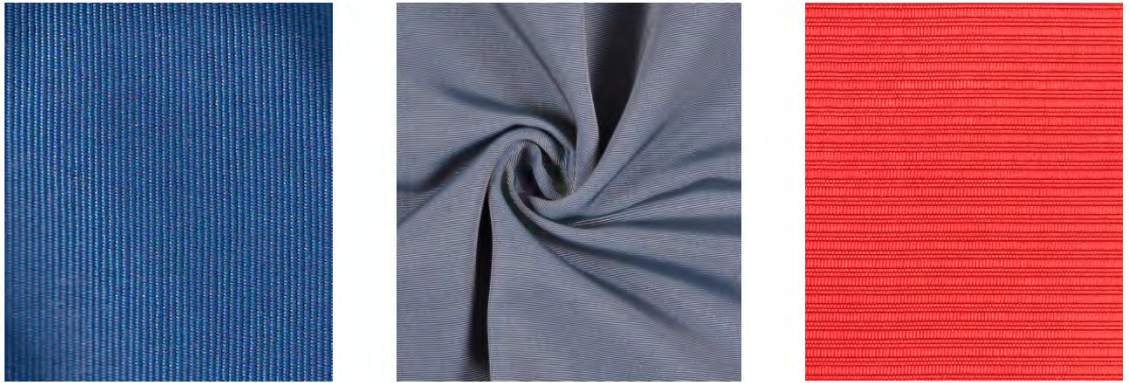
Görsel 40: Şintz, Dok, Rep

Kaynak: http://www.dottybrown.com/Fabric-Cotton-Fabric/c34_36/p287/Flora-Chintz-Cotton/product_info.html Erişim tarihi: 05.01.2015.

Kaynak: <https://www.fabric.com/buy/0310601/7-oz-duck-mustard> Erişim tarihi: 05.01.2015.

Kaynak: http://www.decowoerner.com/en_GB/Fabrics-Foils-10994/Fabrics-10995/Rep-11002/Rep-fabric-flame-retardant-light-green-width-120-cm-451.611.46.html Erişim tarihi: 05.01.2015.

Otoman kumaşı¹⁶, doğal ve yapay liflerden, yatay olarak yerleştirilmiş riblerle oluşturulmuş ağır bir kumaştır. Ribler eşit sayıda ve eşit aralıklarla yerleştirilmektedir (Görsel 41).

Görsel 41: Bengalin, İpekli Damasko, Otoman

Kaynak: <http://www.samanthagracedesigns.com/bengaline-fabrics.php> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://www.moodfabrics.com/fashion-fabrics/silk/faille/aqua-marine-gray-solid-faille-fw11647.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://vintagefashionguild.org/fabric-resource/ottoman> Erişim tarihi: 08.03.2015.

¹⁶ Bir tür ipekli kumaş,

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_btsvearama=kelimeveguid=TDK.GTS.5516e1cf6a0bf5.90087829, Erişim tarihi: 28.03.2015)

Şantuk, ağır bir ipek taklidi kumaştır. Rib atkı iplikleri yönünde kullanılan kalın ve ince ipliklerin kullanımıyla düzensiz dokunmuş bir kumaştır (Willbanks vd., 2010: 217). Antik sateni ve antik tafta kumaşı taklit eden bir yapıya ve görünümüne sahiptir (Görsel 42).

Görsel 42: Şantuk

Kaynak: <http://www.bigdaddygypsy.com/fabric-catalog/silk-fabric/aqua-shantung-silk-fabric.html>

Erişim tarihi: 08.03.2015.

Dimi dokuma döşemelik kumaşların köşegenel görüntüsünü vurgulamak için atkı ve çözgü iplikleri farklı renk ve ölçülerde kullanılmaktadır (Willbanks vd., 2010: 217). Ekose, balıksırtı dokuma kumaşlar dimi dokumayla elde edilmiş kumaşlardır. **Ekose kumaş**, dimi ya da düz dokumayla hafif, orta ağırlıkta ya da ağır, atkı ve çözgü ipliklerinin renklendirilmesiyle karesel ya da dikdörtgenel formda elde edilmiş kumaştır (Görsel 43). **Balıksırtı** dokuma kumaş ise, atkı ve çözgü ipliklerinin renklendirilmesiyle köşegenel desenler elde edilmiş kumaşlardır (Willbanks vd., 2010: 218). “Dokumanın tersine yapıldığı ve böylece balık sırtı etkisi ortaya çıkarıldığı bir dimi dokumasıdır. Genellikle yünden imal edilir¹⁷” (Görsel 43). Dimi dokumalardaki iplik birleşimleri kumaş yapısına dayanıklılık verdiği için dolayı döşemelik kumaş olarak kullanılmaktadır.

---

¹⁷ <http://www.aytuğlumoda.com/v2/kumas-terimleri> (Erişim tarihi 28. 03. 2015)

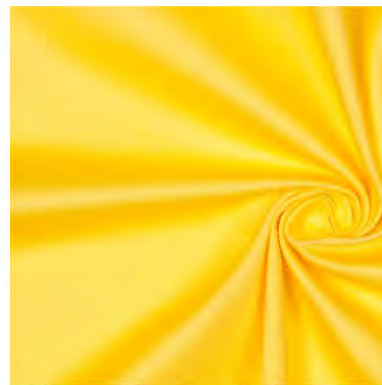

Görsel 43: Ekose, Balıksırtı

Kaynak: <http://www.insidefabric.com/p-878973-plaid-665-jet-by-kasmir.aspx> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://finefabrics.com/product/211200649.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Saten dokuma döşemelik kumaşlar, genellikle ince ve parlak asetat ya da naylondan elde edilen kumaşlardır (Willbanks vd., 2010: 219). Antik saten, saten dokumayla oluşturulmuş bir kumaştır. **Antik saten**, “Antik ipeği taklit eden yatay ince çizgi desenli saten dokuma bir kumaştır. Bu kumaş hafif ve genellikle tek renktir (Jones, 2014: 388)”. Bu kumaşta ipek görünümü elde etmek için, ipek ve sentetik liflerin karışımından elde edilen iplikler kullanılmaktadır. Bunlar, çizgi dokulu bir kumaştır (Görsel 44). **Saten (atlas) kumaşlar** ipeksi görünümüne sahiptirler (Görsel 44), ancak bu kumaşlar güçsüz olduklarından dolayı genellikle güçlü olanlarla bir araya getirilerek döşemelik kumaş olarak kullanılmaktadır.

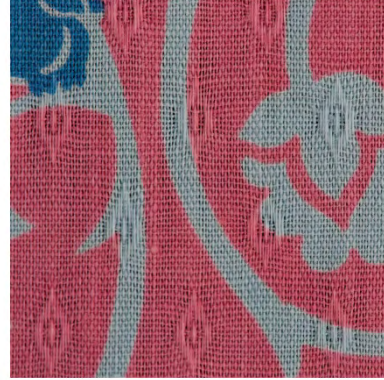
Görsel 44: Antik Saten, Saten

Kaynak: <http://www.joann.com/home-decor-solid-fabric-signature-series-antique-satin-grey/10406270.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://www.moodfabrics.com/buttercup-stretch-cotton-sateen-304025.html> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Krep dokuma döşemelik kumaşlar, gelişigüzel, düzensiz ve ağ görünümünde bir desene sahiptir (Willbanks vd., 2010: 219) (Görsel 45). Güçlü ipliklerin sıkı bir şekilde eğilmesiyle oluşmaktadır. Sıkı bir şekilde eğilmesi kumaşa kırışık ve çakıllı bir görünüm kazandırmaktadır (Nielson ve Taylor, 2006: 347). Kumaşın yapısı sıkı olduğundan dolayı güçlü ve dayanımlıdır.

Armürlü dokuma döşemelik kumaşlar, motiflere yükseklik verilmesiyle ve renk farklılıklarıyla oluşturulmuştur (Yeager, 1988: 118). Kumaş yüzeyi motif ve arka planın renklerinin farklı seçilmesi ve yüksekliklerinin arasında fark oluşturulmasıyla desenlendirilmektedir (Görsel 45)

Görsel 45: Krep, Armürlü

Kaynak: <http://www.hiwtc.com/photo/products/35/07/16/71665.jpg> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://vintagefashionguild.org/fabric-resource/dobby/> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Yüzeyi desenlendirilmiş döşemelik kumaşlar, genellikle noktalı veya benekli gibi dekoratif döşemelik kumaşlar elde etmek için kullanılmaktadırlar. Bu kumaşlarda fazla iplikler küçük geometrik motifler elde edilecek şekilde birbirlerine bağlanmaktadır (Willbanks vd., 2010: 220). Daha sonra oluşturulan bu motifler renklendirilerek belirgin hale getirilip ve görsel olarak tatmin edici bir kumaş elde edilmektedir.

Jakarlı döşemelik kumaşlar, iki veya daha fazla atkı ve çözgü iplikleriyle örüntü oluşturarak desenlendirilen kumaşlardır. Damasko, lisere, brokar, brokatel, goblen, matelaz, klog, kumaşları farklı liflerden, farklı sayılarda iplik setlerinden oluşturulmuş jakarlı kumaşlardır. **Damasko**, tek dokuma etkisi sağlayan orta ağırlıktaki jakarlı

dokuma kumaştır (Jones, 2014: 389). Üretiminde pamuk, keten ve rayon iplikleri kullanılmaktadır. Tek ya da iki renkli olabilmektedir (Görsel 46). Oluşturulan desen kumaşın her iki yüzünden de görülebilmektedir. **Brokar**, kabartmalı yüzey oluşturmak için viskon ve sentetik ipliklerden jakarlı dokuma yöntemiyle üretilen kumaştır. Orta ağırlıkta, nakışlı, renkli, bir görünüme sahiptir ve arka yüzey dokuması genellikle satendir (Nielson ve Taylor, 2006: 347). Genellikle renkli ve çiçek motifleri kullanılmaktadır (Görsel 46). **Matelaz**, “İki takım atkı ve çözgü iplikleriyle jakarlı dokumadan elde edilmiş ağır kumaşlardır (Nielson ve Taylor, 2006: 350)”. Genellikle pamuklu kumaşlardan üretilmektedir. Arka yüzü kabarık görünmektedir. Çift yüzlü kumaş olarak da adlandırılabilir (Görsel 46).

Görsel 46: Damasko, Brokar, Matelaz

Kaynak: <http://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-images-burgundy-damask-fabric-image3546279> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://www.faiksonmez.com/blog/stillere-brokar-destegi/> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: <http://www.theoriolemill.com/product-category/matelasse-coverlet/> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Lisere, iki çözgü bir atkı iplik setinden jakarlı dokuma yöntemiyle üretilen kumaşlardır (Willbanks vd., 2010: 222). İplik setlerinin farklı renklerde dokunmasıyla desenlendirme oluşturulmaktadır. Oluşturulan desenler bir şerit halinde kumaş boyunca ilerlemektedir (Görsel 47). **Brokatel**, bir takım ince çözgü, bir takım kalın çözgü ve iki takım atkı iplikleriyle oluşturulan bir kumaştır (Yeager, 1988: 122). “Jakar tezgahında da yapılan bu kumaş brokara benzemekle beraber, daha kabarık bir görüntü sergiler¹⁸”.

¹⁸ <http://www.aytuglumoda.com/v2/kumas-terimleri> (Erişim tarihi: 28.03.2015)

Brokotel, desende yükseklik farkları ve renk farklılıklarıyla üretilmiş bir ağır bir kumaştır (Görsel 47).

Görsel 47: Lisere, Brokotel

Kaynak: <http://image.frompo.com/75a20a464dde3572384b91399d00fd9b> Erişim tarihi: 08.03.2015.

Kaynak: https://product.donghia.com/product-main.cfm?item_desc=albero%20bello&item=10146&item_type=B&color=009&collection=textiles&category=Patterns&subcoll=brocatelle Erişim tarihi: 08.03.2015.

Goblen, iki takım atkı ve iki takım çözgü ipliğiyle jakarlı dokumayla çok renkli oluşturulmuş kumaştır (Jones, 2014: 391) (Görsel 48). “Motifin çözgüde veya atkıda ya da her ikisinde de renkli iplik kullanılmak suretiyle oluşturulduğu desenli, kompeze örgülü, sık dokunmuş ağır bir kumaş. Örgüde, ince birer bağlayıcı çözgü ve atkıda kullanılabilir. Eğirilmiş kesikli elyaf iplikten üretilmektedir. Çözgü ipliklerinin farklı renklerde olmasıyla renkli jakarlı desenlerden oluşmuş bir kumaştır¹⁹”. Renkli ve sağlam bir kumaş olması nedeniyle döşemelik kumaşlarda kullanılmaktadır. **Klok**, dört set iplikle oluşturulmuş kapitone dikişlerin görüntüsüne benzer jakarlı dokumayla üretilmiş kumaştır (Görsel 48). “Yüzeyinde fantazi kabartma desenler bulunan yünlü kumaştır. Tipik olarak tek renkli ve orta gramajlıdır²⁰”. Jakarlı kumaşlar, üretiminde kullanılan malzemenin ve üretim maliyetinden dolayı pahalıdır.

¹⁹ http://sayakfabric.com/kumas_sozlugu.html (Erişim tarihi: 28.03.2015)

²⁰ <http://tr.texsite.info/Klok> (Erişim tarihi: 28.03.2015)

Görsel 48: Goblen, Klok

Kaynak:

http://www.textileexpressfabrics.co.uk/epages/BT3246.sf/en_GB/?ObjectPath=/Shops/BT3246/Products/%22D3%20Sternberg%20Black%20Floral%20Tapestry%22 Erişim tarihi: 13.03.2015.

Kaynak: <http://www.joelandsonfabrics.com/uk/fabric/cloque/5620> Erişim tarihi: 13.03.2015.

Üç eksenli dokuma döşemelik kumaşlar, “Bütün doğrultularında tek bir esneme özelliği göstermektedir ve ağırlıklarına bağlı olarak yüksek dirence sahiptir (Willbanks vd., 2010: 224)”. Bu özelliklerinden dolayı döşemelik kumaşlarda kullanılan bir kumaş çeşididir (Görsel 49).

Görsel 49: Üç Eksenli Dokuma Kumaş

Kaynak: <http://www.iidexcanada.com/thinkmaterial/sg-502-woven-fabric> Erişim tarihi: 13.03.2015.

Örme döşemelik kumaşlar, elastikiyet ve esneme özelliğine sahiptir (Yeager, 1988: 123). Örme kumaşların bu özelliği, bu kumaşları döşemelik kaplamaya uygun hale getirmektedir. Örme kumaşlar genellikle kararlılık ve dayanıklılık özeliğinden dolayı naylon liflerinden üretilen ipliklerden elde edilmektedir.

4.2.2.1.b. Havlı kumaşlar

Çeşitli dokuma, örme ve tafta yöntemleriyle elde edilmiş, yüzeyinde havların (tüylerin) bulunduğu kumaşlardır. “Bir yönde kalkmış, kesik ve pürüzsüz olan kumaş yüzeyine verilen addır²¹”. Kumaşın yüzeyinde farklı yöntemlerle tüycükler bırakılır ve bu tüycükler elde edilmek istenilen görüntüye göre kesilir ve düzeltilir. Elde edilen tüylü kumaşa havlı kumaşlar adı verilmektedir. Havlı kumaşlar örme, dokuma ya da tafta olarak elde edilebilmektedir.

Dokuma havlı döşemelik kumaşlar, dokuma yöntemiyle çeşitli kumaşlardan elde edilmiş kumaşlardır. Bunlardan en çok kullanılanları fitilli kadife ve pamuklu kadifedir (Willbanks vd., 2010: 225). Diğer kullanılan havlı kumaşlar ise kadife, velur, friz ve grospointtir. Havlı kumaşlar istenilen görüntüye göre havları kesilir ya da bırakılır ve kesikli ya da kesiksiz olarak iki çeşit olarak nitelendirilmektedir. Bazı friz ve grospoint kumaşlar hariç bu kumaşlar kesikli hav dokusuna sahiplerdir (Yeager, 1988: 127) . **Kadife**, kısa ve kalın çözümlü havlarından oluşturulmuş ağır bir kumaştır (Jones, 2014: 391). Çeşitli liflerden oluşturulabilmektedir. İpekten üretilen kadife kumaş zengin ve lüks bir görünüme sahiptir (Görsel 50). **Velur**, “tuşesi yumuşak ve kadife benzeri kalın kısa tüyleri dimi veya saten dokumalı zemini kaplayan orta ve ağır gramajlı, taraklanmış ipliklerden üretilen yünlü kumaştır²²”. Velur, kalın ve kısa havlardan oluşturulmuş kadife görünümünde ve yumuşak dokumayla elde edilen bir kumaştır (Görsel 50). **Friz (şayak)**, ağır ve güçlü, düğümlenmiş havla oluşturulmuş, pamuk, yün ya da sentetik kumaşlarla jakarlı dokumayla elde edilmiş kumaştır (Nielson ve Taylor, 2006: 348). Friz jakarlı dokumayla desenlendirilmiş havlı, ağır bir kumaştır (Görsel 50).

²¹ <http://www.aytuqlumoda.com/v2/kumas-terimleri> (Erişim tarihi: 29.03.2015)

²² http://tr.texsite.info/Velur_%281%29 (Erişim tarihi: 29.03.2015)

Görsel 50: Kadife, Velur, Friz

Kaynak: <http://ecemetiket.com.tr/412-kadife.html> Erişim tarihi: 13.03.2015.

Kaynak: <http://www.naturesfabrics.com/cotton-fabric/cotton-velour/juicy-coral-cotton-velour.html>
Erişim tarihi: 13.03.2015.

Kaynak: <http://www.cnbhomes.com/vintage-upholstery-fabric/awesome-vintage-frieze-upholstery/>
Erişim tarihi: 13.03.2015.

Fitilli kadife, “Ribi dokunmuş ya da traşlanmış kordonlu kumaş. Bu haliyle pürüzsüz ve kadife gibi bir yüzeyi vardır. Geleneksel olarak pamukludan imal edilen fitilli kadife artık bir çok elyaftan yapılmaktadır²³”. Fitilli kadifenin havları kanal ya da çizgi oluşturmak için kesilmiştir. Genellikle pamuk liflerinden üretilen yumuşak ve düzgün bir görünüme sahip bir kumaştır (Görsel 51). **Pamuklu kadife**, “Fitilli kadifeye benzer ancak pamuk kadifenin üzerindeki havlar tüm yüzeyi kaplar ve fitil üzerindeki havlardan daha kalındır. Kadife ve pamuk kadife arasındaki fark şudur; kadifenin üzerindeki hav çözgüyle yapılırken pamuk kadifede hav doldurma iplikleriyle yapılır. Bu iki terim kadifenin tamamen ipekten, pamuk kadifenin ise pamuklu ya da diğer elyaflardan yapıldığı zaman ortaya çıkmıştır²⁴”. Pamuklu kadifenin fitilli kadife ve normal kadifeden ayrılma sebebi pamuklu liflerden üretiliyor olmasıdır (Görsel 51). İnce ve hafif bir kumaştır. **Grospoint** (Görsel 51), göze çarpan geniş ilmeklere sahip, genellikle naylon liflerinden oluşturulan kumaştır (Willbanks vd., 2010: 226). Bu kumaş genellikle ofis sandalyelerinde ve ulaşım araçlarının sırt minderlerini kaplamakta kullanılmaktadır.

²³ <http://www.aytuqlumoda.com/v2/kumas-terimleri> (Erişim tarihi: 29.03.2015)

²⁴ <http://www.aytuqlumoda.com/v2/kumas-terimleri> (Erişim tarihi: 29.03.2015)

Görsel 51: Fitilli Kadife, Pamuklu Kadife, Grospoint

Kaynak: <http://www.akfabricsny.com/fabrics/fashion/cotton/5326-mustard-cotton-corduroy.html> Erişim tarihi: 13.03.2015.

Kaynak: http://www.styleturkish.com/index.cfm?fuseaction=worknet.dsp_product&pid=233 Erişim tarihi: 13.03.2015.

Kaynak: <http://www.discountfabricsusacorp.com/grpob.html> Erişim tarihi: 13.03.2015.

Örülmiş döşemelik kumaşların sınırlı bir bölümü hav tabakasına sahiptir. Örme havlı kumaşlar genellikle yatak kaplamalarında kullanılmaktadır.

Tafta döşemelik kumaşlar, tafta makineleri tarafından üretilen kumaşlardır. Tafta makinaları tafta kumaşlarda istenilen hav yapı yoğunluğunu üretebilmektedir (Willbanks vd., 2010: 227). Tafta kumaşlar özellikle mobilyaların kıvrımlı bölümlerini korumak amacıyla bu bölümlerde kullanılmaktadır.

Saten görünümlü pamuklu kumaş olarak adlandırılan **şönil** kumaşlar döşeme alanında en çok tercih edilen kumaşlardandır. Kadifeye benzer bir görünümü ve dokusu vardır (Yeager, 1988: 123).

Bu kumaşlar dışında döşemelik kumaş olarak nadiren kullanılan diğer kumaşlar da kreton, kot, diril, jarse, flanel, alaca, kumaşlarıdır. Bu kumaşlar diğer kumaşlar kadar sık kullanılmasa da özel amaçlı kullanımlarda tercih edilebilecek dayanım ve esnekliktedir.

Kreton, “Şintzden daha ağır ve yüzeyinde hiç parıltısı olmayan baskılı pamuklu kumaştır. Çözümler genellikle baskındır. Genellikle yumuşak mobilyalarda

kullanılmaktadır (James, 1990: 94)”. Çoğunlukla desenlerle oluşturulmaktadır ve parlak değildir. Düz ya da dimi dokumayla elde edilmektedir. **Kot kumaşı**, pamuklu kumaştan dimi dokumayla üretilmiş güçlü ve sağlam kumaştır (James, 1990: 93). Genellikle tek renktir, ama desenlendirilebilmektedir. **Diril**, pamuk ve rayondan dimi dokumayla üretilen, sağlam ve parça parça boyanmış kot kumaşına benzeyen bir kumaştır (James, 1990: 93). **Flanel**, yün ya da pamuktan dimi dokuma yöntemiyle yumuşak bir hav elde etmek için üretilmiş ve sonra temizlenmiş kumaştır. **Alaca kumaş**, orta ağırlıkta ya da hafif, pamuk ya da sentetik düz dokumadan üretilmiş kumaşlardır (Pile, 2004: 580). **Jarse**, yün ve sentetik kumaşlardan örmeyle esnek ve gergin olarak elde edilmiş kumaşlardır (Pile, 2004: 380). Genellikle hafiftir.

4.2.2.2. Deri

Üretimde kullanılan gerçek derinin temel yapısı sınıflandırılmış büyüklükte, şekilde ve kalınlıkta farklı hayvanların ham deri ve yüzeylerinden üretilmektedir (Yeager, 1988: 131). Hayvan yüzeylerinden elde edilen deriler, derisinden çıkan hayvanın özelliğine göre farklı büyüklük ve kalınlıkta olabilmektedir. Bu özelliklerinden dolayı döşemelik kaplama olarak kullanılmaya olanak sağlayabilmektedir. Deri estetik ve pratik kullanımından dolayı üretilen bir üründür (Jones, 2014: 379). Döşemelik kaplamada deri, estetik ve nitelik bakımından kullanışlı bir malzemedir. Katlanabilir, sağlam, boyanabilir ve şekil verilebilir özelliktedir, bu yüzden kullanımda çeşitlilik sağlamaktadır. Bu olumlu özelliklerinin yanında çizilme, yırtılma ve delinme gibi olumsuz özelliklere de sahip olan bir kaplama malzemesidir.

4.2.2.3. Yapay deri, vinil ve yapay süet

“Vinil ve yapay deri kumaşlar polimer çözümlerinden üretilmektedir. Yapay süet kumaşlar seçilmiş bitim işlemleriyle üretilmektedir. Vinil ve yapay deri üretiminde kullanılan bileşenler polivinilklorür ve poliüretandır (Yeager, 1988: 132)”. Bu bileşenler çeşitli işlemlerden geçirilerek yapay deri ve süet elde edilir. Elde edilen bu kumaşlar döşemelik kumaş olarak kullanılabilir.

4.2.3. Döşemelik Tekstil Ürünlerinin Bakımı

Döşemelik kaplama malzemeleri bulunduğu ortamda toza, güneş ışığına, neme ve kullanıma bağlı olarak aşınmaya maruz kalabilmektedirler. Malzemenin kullanımını kolaylaştırmak ve kullanım ömrünü artırmak için düzenli olarak bakımının yapılması gerekmektedir. Düzenli bakımı dışında ani lekelenmeler yaşanabilmektedir. Bu durumlarda malzemenin nasıl temizleneceğini bilmek kullanım ömrü ve estetiği bakımından önemlidir. Willbanks ve diğerleri (2010: 246-248), döşemelik kumaş bakımını koruyucu bakım, düzenli bakım, acil durum bakımı ve canlandırıcı (eski duruma getiren) bakım olarak dört ana başlık altında incelemiştir. Ancak malzemenin bakımı bir bütündür. Koruyucu bakımdaki ya da acil durum bakımındaki uygulamalar düzenli bakımı ve canlandırıcı bakımı da doğrudan etkileyeceğinden malzeme bakımını bir bütün olarak incelemek gerekmektedir.

Döşemelik kaplama malzemeleri üzerinde bulunan hav ve tozlardan elektrik süpürgesiyle temizlenerek arındırılmalıdır (Yeager, 1988: 147). Döşemelik kaplama malzemeleri ortamda bulunan tozları emebilmekte ve temizlenmediğinde bünyesinde tutmaya devam edebilmektedir. Bu nedenle bu malzemelerin sık sık elektrik süpürgesiyle üzerinde bulunan tozlar çekilmelidir. Temizleme yapılırken kaplama malzemesinin yalnızca genel yüzeyi değil, kolçak ve baş dayanaklar da estetik açıdan homojen bir görünüm elde etmek için temizlenmelidir.

“Polivinilklorit ve poliüretandan üretilmiş yapay deriler ılık su ve zarar verici olmayan deterjanla yıkanabilir ve duru bezle nemlendirilip kurutulabilir (Willbanks vd., 2010, s. 246)”. Bu bileşenlerle üretilmiş yapay deriler kumaşlar kadar hassas olmadıklarından dolayı çok sıcak olmayan suyla yıkanıp kurutulularak temizlenebilmektedir. “Önlem olarak koruyucu cila uygulanabilir (Willbanks vd., 2010: 246)”. Malzemeye zarar gelmesini önlemek amacıyla koruyucu cila ya da yağlar kullanılabilir.

Malzeme üzerine sıvı ya da katı bir madde döküldüğünde hemen alınmalıdır (Willbanks vd., 2010: 247). Sıvı döküntüler malzemenin içine işlemeden kağıt havlu ya da kuru bir bezle hemen emdirilmelidir. Katılar ise leke bırakmadan alınmalıdır. Su yoluyla bulaşan lekeler genellikle deterjanla ve ılık suyla geçirilebilmektedir. Yağ bazlı lekeler kuru

temizlemeyle temizlenmelidir. Eğer lekeler ılık su ve deterjanla geçmiyorsa yüzey nemli gazyağı ya da petrolle temizlenmeli (Yeager, 1988: 147). Yüzeye dökülen katı ya da sıvı maddeler malzeme üzerinde leke bırakmadan su ve deterjanla ya da gazyağıyla temizlenmelidir.

Yapay derideki leke eğer deterjanlı suyla temizlenmiyorsa gazyağı ya da petrollü nemlendirilmiş bezle temizlenmelidir. Tükenmez kalem mürekkebi ise lekenin üzerine saç spreyi sıkılarak bezle silinip temizlenmelidir (Willbanks, vd., 2010: 247)

Döşemelik kaplama malzemelerinin bakımı malzemenin estetiği, niteliği ve uzun ömürlü kullanımı için önemlidir. Bu yüzden malzemelerin bakımına özen gösterilmeli, temizliği hiçbir zaman ertelenmemelidir.

4.2.4. Döşemelik Tekstil Ürünleri Seçim Ölçütleri

Döşemelik tekstil ürünleri döşemenin üstüne uygulanan son malzemelerdir. Mobilyayı koruma ve vurgulama özelliğine sahip olabilmektedir. Mekanın tarzını belirlemede, oluşturulmak istenilen atmosferde katkısı olabilmektedir. Döşemelik kumaşlar mekanı, kullanıcıyı ve işlevi doğrudan etkilemektedir. Bu yüzden kullanıcı beğenileri , mekanın tarzı ve işleve uygunlukla tasarımın birlik ve bütünlük anlayışına uygun döşeme kaplama malzemesi seçmek önemlidir.

Döşemelik kaplama malzemeleri iç mekanda kullanılan önemli bir öğedir. Bu yüzden malzemenin seçiminde bazı temel ilkelere bağlı kalınarak seçim yapılmalıdır. Bu temel ilkeler niteliksel ve fiziksel olarak iki başlık altında incelenmektedir (Larsen ve Weeks , 1975: 30-34). Bu ilkeler fiziksel bakımdan boyutsal ve renksel sağlamlılık ve kararlılık, dayanıklılık, yanıcılık, duylara hitap etmesi bakımından niteliksel olarak estetik, konfor, dokunuş pratik kullanım olarak bakım ve maliyettir.

Döşemelik kumaşlar, iç mekanda bir çözüm aşamasıdır. Bu aşamada mobilyanın tarzı göz önünde bulundurulması gereken ilk ölçüttür. (Pile, 2004: 378). Döşemelik kumaş seçilirken ilk olarak uygulanacağı mobilyayı çözümlenmek gerekmektedir.

Tekstil ürünlerinin mobilya kaplaması olarak kullanımı onların konforuna ve estetik değerlerine katkıda bulunur. Bir iç mekan tasarlanırken döşemelik tekstil ürünlerinin mekan genelindeki tasarım kararlarına uygun ve uyumlu olarak seçilmesi, başarılı bir mekan tasarımına ulaşmasında belirleyici bir önem taşır. Bu amaçla kullanılacak tekstil ürünlerinin seçiminde mobilyanın biçimi, malzemesi ve tarzı göz önünde bulundurulmalıdır (Bozdayı ve Onaran, 2004: 32).

Mobilyanın tarzı ve kullanım amacı belirlendikten sonra kumaşın ticari mekanda mı yoksa bireysel bir mekanda mı kullanılacağına karar verilmelidir. Sonrasında temel ilkeler göz önünde bulundurularak kumaş seçilmelidir.

Döşemelik kumaşlar, kullanıma bağlı olarak çeşitli olumsuzluklara maruz kalabilmektedir. Bu olumsuzlukları önleyebilmek için kumaş seçiminde bazı ölçütleri aramak gereklidir. Bu ölçütler; aşınma dayanımı, ışık haslığı, dikiş kayma dayanımı, ışık haslığı, kolay bakım, düşük dökümlülük ve tutum, leke tutmazlık, güç tutuşurluktur.

Aşınma Dayanımı: “Mobilyalar kullanım sırasında yüksek miktarda aşındırıcı kuvvetlere maruz kalırlar (Erem, 2006: 2)”. Mobilyalar iç mekanda kullanılan önemli bir öge olduğundan dolayı kullanımı sırasında fazla aşınmaya maruz kalabilirler. Aşınma dayanımı mobilyanın uzun süreli kullanımı açısından önemlidir. “Döşemelik kumaşın aşınma dayanımı ve esneme özelliği yüksek olmalıdır (Cohen ve Johnson, 2010: 245).” Döşemelik kumaşı uzun süre kullanabilmek ve aşınmasını geciktirmek için bu dayanımın olabildiğince yüksek olması beklenmektedir. “Aşınma dayanımı özelliği lifin niteliğini içeren, ipliğin bükülme, eğrilme ve ölçülerini içeren, dokumanın dengesi ve yoğunluğunu içeren etkenlere bağlıdır (Nielson, 2007: 149)”. Bu özelliği kumaşta kullanılan lifin içeriği, ipliğin türü, iplik bükümü ve kumaş ağırlığı gibi etkenler değiştirmektedir. Aşınma dayanımı aynı zamanda tüylenme özelliğini de kapsamaktadır. Bir döşemelik kumaşta tüylenme sorununun olmaması beklenmektedir. Kumaş tüylendiğinde aşınır ve kullanım ömrünün azalmasıyla birlikte bakımı da zorlaşabilmektedir.

Işık Haslığı: Kumaşlar yüksek güneş ışığına maruz kaldıklarında renkleri solabilir ya da kumaşı deforme edebilmektedir. “Solmaya, çevresel kirliliğe ve matlaşmaya karşı renk haslığı döşemelik kumaşlar açısından çok önemlidir (Cohen ve Johnson, 2010: 245)”. Döşemelik kumaşlarda çeşitli çevresel etmenlerden kaynaklanan kirlilikler

kumaşın rengi üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Bu etkileri engellemek, kumaşın renginin ve netliğinin değişmesini önleyebilmek için döşemelik kumaşta ışık haslığı yüksek olabilmelidir.

Dikiş Kayma Dayanımı: Dikiş kayması oluşturulan tekstil yüzeyindeki atkı ve çözgü ipliklerinin sık olmaması durumunda ortaya çıkan bir sorundur. Dikiş kayması beraberinde dikiş çözülmesini de getirebilmektedir. Dikiş çözülmesi de döşemelik kumaşın kullanım süresini oldukça azaltabilmektedir Bu yüzden döşemelik kumaşlarda dikiş kayma dayanımının yüksek olması beklenebilmektedir.

Kolay Bakım: Bir döşemelik kumaşın kullanışlı olabilmesi için temizlik ve bakımın kolay olması gereklidir. Yıkama ya da kuru temizlemeye uygun olması beklenmektedir.

Düşük Dökümlülük ve Tutum: Döşemelik kumaş ömrünün uzun olabilmesi için yumuşak ve tok bir tutuma sahip olması gerekmektedir. Döşeme kaplaması sırasında aldığı formu kullanım ömrü boyunca sabit tutması beklenmektedir. Bu özellik boyutsal sabitliği ve kumaşın kırışma özelliğini de doğrudan etkilemektedir (Nielson, 2007: 150). Ayrıca dokunulduğunda kullanıcıya hoş ve rahatlık hissi verebilecek nitelikte olmalıdır. “Dokunulduğundan ve üzerine oturulduğundan dolayı tutumu tatmin edici olmalıdır. Sert ve çok kaygan bir tutum genellikle istenmemektedir (Cohen ve Johnson, 2010: 245)”. Bir döşemelik kumaş, dokunulduğunda yumuşak, oturulduğunda ise tokluk hissini verebilmelidir.

Leke Tutmazlık: Leke tutmazlık özelliği döşemelik kumaşların hem bakım kolaylığı açısından hem de uzun ömürlü kullanım açısından önemlidir. “Lekelenme kumaşın ömrünü estetik ve aşınma lekelenmesi olarak azaltmaktadır (Nielson, 2007: 150)”. Lekeler kumaşın hem görsel olarak hem de nitelik olarak kullanım ömrünün azalmasına neden olabilmektedir. Bu yüzden leke ve kir itici bitim işlemi döşemelik kumaşta olması gereken bir bitim işlemidir.

Güç Tutuşurluk: Döşemelik kumaşların iç mekanlarda önemli ölçüde kullanılan ürünler olduğundan dolayı can güvenliği açısından yüksek yangın dayanımına sahip olması beklenmektedir.

Bu özellikler özellikle işlevsel bakımdan döşemelik kumaşlarda olması gereken özelliklerdir. Bunların dışında duyulara hitap eden, yani görsel, dokunsal, kokusal, işitsel olarak kullanıcıya rahatlık hissi oluşturacak özelliklerin de döşemelik kumaşlarda olması beklenmektedir. Dokunulduğunda kullanıcıyı rahatsız etmeyecek yumuşaklıkta olabilmelidir. Tekstil ürünleri lifli yapılarından dolayı ortamda var olan yemek, sigara, ten gibi kokuları bünyesine çekebilmekte ve uzun süre üzerinde tutabilmektedir. Bu nedenle kullanıcıyı koku bakımından rahatsız etmemesi için döşemelik kumaşlarda kumaşı oluşturan lifin kokuyu emme gibi özelliğinin bulunup bulunmadığına ve gerekirse bu konuyla ilgili bitim işlemlerinin yapıp yapılmadığına dikkat edilmelidir. Döşemelik kumaşların görsel özellikleri, yani doku, desen, parlaklık gibi özellikleri kullanıcının beğenisine ve mekanın tarzına uygun büyüklükte ve renkte seçilmelidir. Tekstil ürünleri lifli ve gözenekli yapılarından dolayı ses emici özelliklere sahiplerdir. Döşemelik kumaşlarda iç mekandaki akustiği etkileyeceğinden bu özellik göz önünde bulundurularak ve diğer ses emici ve yansıtıcı malzemeler de dikkate alınarak seçilmelidir.

Döşemelik tekstil ürünleri, önemli bir iç mekan niteliksel öğesi olan mobilyalarda kullanıldığından dolayı mekanı nitelik ve işlev bakımından önemli derecede etkilemektedir. Bu nedenle mekanı ve kullanıcıyı etkileyen fiziksel ve niteliksel öğeler göz önünde bulundurularak seçim yapılmalıdır. Bu ölçütler göz önünde bulundurularak yapılan seçimlerle kullanıcının konforlu bir mekanda eylemlerini sürdürmesine izin verilmiş olmaktadır.

4.3. Perdelik Tekstil Ürünleri

Pencere, iç mekanda temel olarak aydınlatma ve havalandırma amacıyla farklı boyutlarda oluşturulan geniş açıklıklardır. Bu işlevlerin yanında estetik açıdan iç mekanı etkileyen bir öğedir. Pencereler, farklı malzemelerden üretilen çerçevelerle oluşturulabilmektedir. İstenilen ölçüye göre oluşturulan bu boşluklardan iç mekana

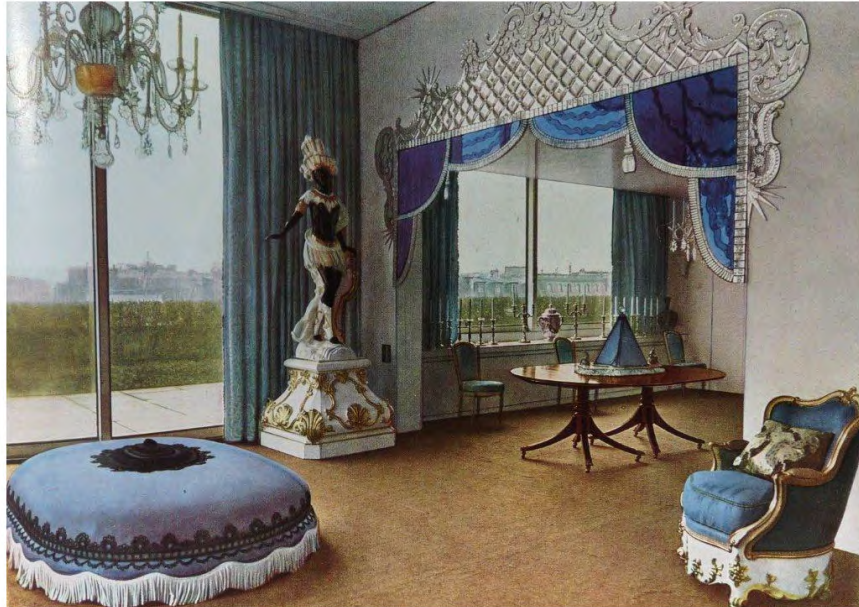
doğrudan gelen gün ışığı, iç mekanda kullanıcının görmesini, algılamasını dolayısıyla konforunu, mekan işlevini ve mekanda kullanılan malzemeleri doğrudan etkileyebilmektedir. Bu durumda gelen gün ışığının ve ısının kontrolünün sağlanması gerekebilmektedir. Pencere çözümlenmeleri iç mekanda bu kontrolü sağlamak ve ortama estetik ve işlevsel katkıda bulunabilmek için kullanılmaktadır. “Pencere çözümlenmeleri mekan kullanıcılarını zararlı ultraviyole ışınlarından, ısıdan ve göz kamaşmasından korumaktadır (Nielson, 2007: 182)”. Pencere çözümlenmeleri, ısı ve ışık kontrolünün yanı sıra kullanıcı konforunu ve mekan estetiğini etkileyen farklı işlevlerden dolayı da tercih edilebilmektedir. Pile (2004: 273), perde gibi pencere çözümlenmelerinin ışığı kontrol etmek, ses kontrolünü sağlamak, ısı kontrolünü sağlamak, estetik bir görüntü elde etmek, gündüz ve gece ışığında gizliliği sağlayarak kişisel güvenliği desteklemek, mekanın tarzını oluşturmak ya da oluşturulan tarzı desteklemek gibi amaçlarla kullanıldığını belirtmektedir. Nielson (2007: 182) ise pencere çözümlenmelerinin bu özelliklerini estetik eşgüdüm, gizlilik, enerji bilinçliliği, ışık kontrolü ve işlevsel kontrol olarak beş ana başlıkta toplamıştır. Pencere çözümlenmeleri temelde dışarıdan gelen gün ışığının etkisini istenilen oranda ayarlamak, mekanlar arasındaki ses geçişini kontrol edebilmek, gereken durumlarda ısı transferini engelleyerek işleve uygun sıcaklıkta bir ortam oluşturmak, mekanın tarzını oluşturmak ya da var olan tarzı desteklemek gibi amaçlar için kullanılabilir.

Pencere çözümlenmelerini Nielson ve Taylor (2006: 293-294) yumuşak pencere kaplamaları ve alternatif pencere çözümlenmeleri olarak iki grupta incelemiştir. Alternatif pencere çözümlenmeleri stor perde, jaluzi, panjur gibi mekanik çözümlenmeler içermektedir. Yumuşak pencere kaplamaları ise, tekstil ürünlerinden elde edilen kumaş perde ve tül perdeleri içermektedir. Yeager (1988: 171-182) ise pencere çözümlenmelerini kumaş, tül ve blackout perde çözümlenmeleri, stor, jaluzi ile panjur ve son olarak tente başlıklarında üç grup altında incelemiştir. Bu başlıklardan yalnızca kumaş, tül ve blackout perde çözümlenmeleri tekstil ürünlerinden oluşmaktadır. Stor, jaluzi, panjur ve tente çözümlenmeleri ahşap, metal ve vinil gibi tekstilden farklı malzemeler kullanılmaktadır. Bu çözümlenmelerin kendi içlerinde çeşitleri vardır ve kullanım amacına göre seçilebilmektedirler. Rulo stor, çubuklu stor, yatay jaluzi, dikey

jaluzi, katlamalı ve balon stor, körüklü stor, vb. Bu perdeler genellikle güneş kırıcı olarak ışığın kontrolünü sağlamak amacıyla kullanılabilir. Bu perdeler genellikle güneş kırıcı olarak ışığın kontrolünü sağlamak amacıyla kullanılabilir.

Perdeler fon perde ve tül perde olarak, işlevsel etkilerin yanında iç mekan niteliğini ve kullanıcı duygularını etkileyen estetik, kokusal, akustik ve dokunsal çözümler sunan sistemlerdir. “Tekstil ürünü olarak perde, öncelikle mekanı oluşturan en önemli öğelerden biri olan pencerelerde ve hatta, mekan bölücü, tanımlayıcı, sınırlayıcı, kimi zaman istenmeyen görüntüleri gizleyici bir mekan öğesi olarak kullanım alanı bulmaktadır (Bozdayı ve Onaran, 2004: 29)”. Perdeler mekanda üç ana işlevin dışında istenilen alanı sınırlayan, ışık, ısı, ses ve mahremiyet kontrolü sağlayan önemli bir mekan öğesidir. Bozdayı ve Onaran (2004: 29), perdelerin mekanda temel olarak ışık, ısı ve akustik kontrolünün ve mahremiyetin sağlanmasının yanı sıra mekanda oluşturulmak istenilen etkiye bir tasarım öğesi olarak katkı sağladığını vurgulamaktadır. (Görsel 52,53) Ancak kumaş perdelerin içmimari mekanda dört ana işlevi bulunmaktadır; estetik, akustik, dokunsal ve kokusal. Bu işlevler ışık, ısı ve gizlilik kontrolüyle birleştirildiğinde perdelerin çeşitlendiği görülmektedir.

Görsel 52: *De Bestigui Apartment, Le Corbusier*

Kaynak: [http://4.bp.blogspot.com/_U6kCOhPCoM8/S788FLmyudI/AAAAAAAAAC-](http://4.bp.blogspot.com/_U6kCOhPCoM8/S788FLmyudI/AAAAAAAAAC-c/VHqCoDnlAbA/s1600/deo%20de%20fr%20appts%20hotpartic%20025.jpg)

[c/VHqCoDnlAbA/s1600/deo%20de%20fr%20appts%20hotpartic%20025.jpg](http://4.bp.blogspot.com/_U6kCOhPCoM8/S788FLmyudI/AAAAAAAAAC-c/VHqCoDnlAbA/s1600/deo%20de%20fr%20appts%20hotpartic%20025.jpg) Erişim tarihi: 18.06.2015

Görsel 53: Perdelerin Günümüzdeki Kullanımlarına Örnekler

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/341077371756019334/> Erişim tarihi: 18.06.2015

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/147141112797583468/> Erişim tarihi: 18.06.2015

Kaynak: <https://designindulgences.files.wordpress.com/2015/05/wp-id-03-ad100.jpg> Erişim tarihi: 18.06.2015

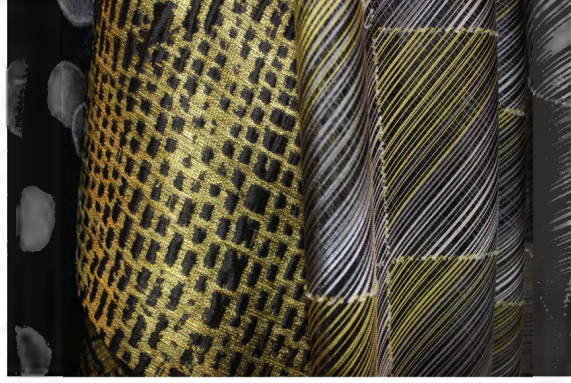
Perdeler mekanda hem niteliksel hem fiziksel olarak etki etmektedirler. Perdeler döşemelik tekstil ürünleri ve halılar ile bütünleştirilebilirler.

4.3.1. Perde Çeşitleri

Kumaş perdeler liflerden elde edilmiş ipliklerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş kumaşların kullanımıyla özel amaçlı olarak üretilen perdelerdir. Kullanım yerine göre göre farklılık gösteren kumaş perdeler temelde aynı işlevlere hizmet edebilmektedirler. Perdeler işlevine göre ve oluşturulma biçimlerine yani modeline göre sınıflandırılabilir. İşlevine göre perdeler, tül perde, fon perde (Görsel 54) ve güneşlik olarak, modeline göre perdeler ise büzgülü, pilili, rustik, briz, stor, katlamalı ve diğer perde çeşitleri olarak sınıflandırılabilir.

4.3.1.1. İşlevine göre perde çeşitleri

Perdelerin mekanda üç ana işlevi bulunmaktadır; genişliğini yarı geçirmek, genişliğini kesmek ve görsel etki kazandırmak. Bu işlevlere göre perdeler tül perde, fon perde ve güneşlik olarak ayrılmaktadır.

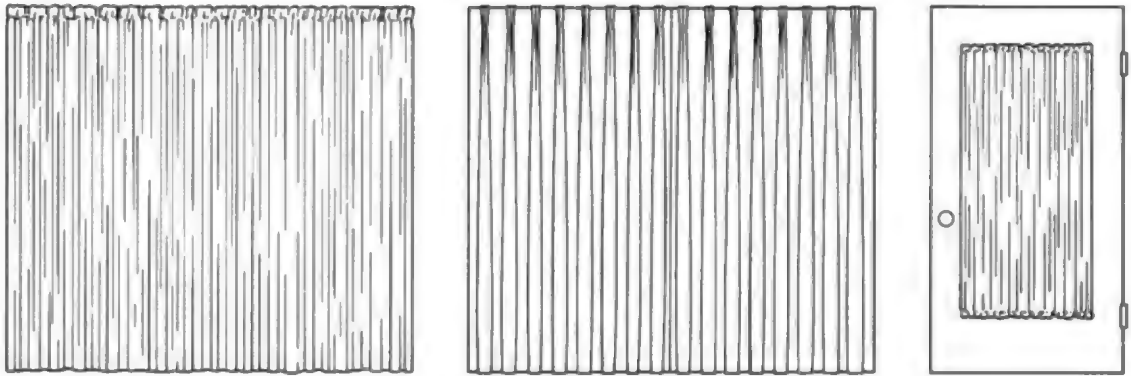
Görsel 54: Fon perde, Tül Perde,

Kaynak: Akarca Tekstil, 22.042015.

4.3.1.1.a. Tül perde

Willbanks vd. (2010: 266), tül perdeyi astarsız, şeffaf, ince ve hafif pencere çözümlenmesi olarak tanımlamışlardır. Nielson ve Taylor (2006: 294) ise elle çalıştırılabilir ve sabit durmasını sağlayan çubuğun üstünde durmasıyla büzülen, toplanan sistemler olarak tanımlamışlardır. Tül perdeler gün ışığının bir kısmını mekana geçirebilen nitelikteki perdelerdir. Genellikle hafif kumaşlardan üretilmektedirler.

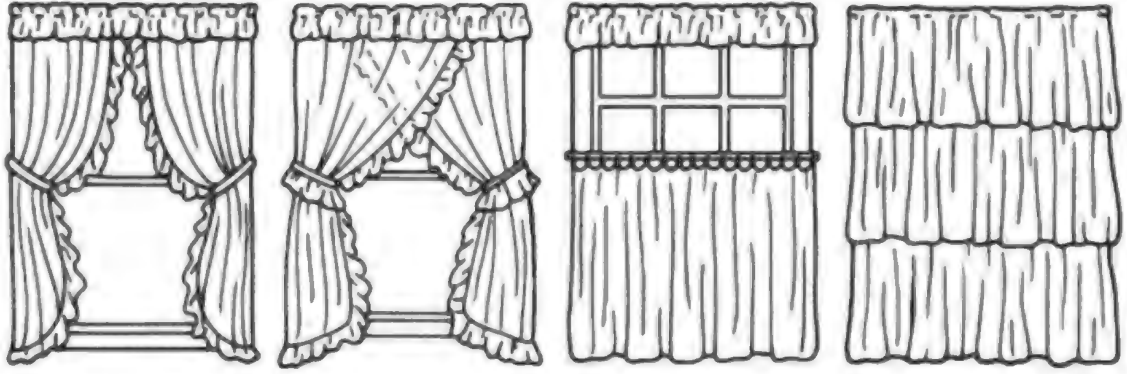
Fırfırlı (farbela), açma, tek ve çok birizli kafe, sabit panel, fırfırlı yarım kruvaze tül perdeler olarak çeşitlenmektedir (Yeager, 1988: 171-172) (Görsel 55,56). Tül perdeler konut ve ticari birçok mekanda farklı çeşitleriyle kullanılabilir.

Görsel 55: Tül Perde Çeşitleri (1:Panel perde, 2: Açma perde, 3: Brizli perde)

Kaynak: Yeager, 1988: 172

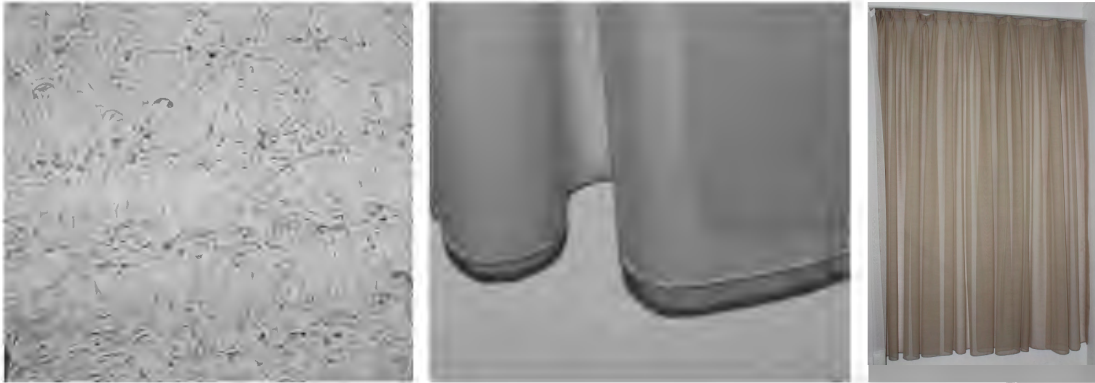

Görsel 56: Tül Perde Çeşitleri (1: Fırfırlı perde, 2: Fırfırlı yarım kruvaze perde, 3: Tek brizli kafe perde, 4:Çok brizli kafe perde)

Kaynak: Yeager, 1988: 172

Tül perdeler küçük bir esintide çok çabuk hareketlenmekte ve pencereden dışarı çıkma eğilimi gösterebilmektedir (Randall, 2006: 41). Tül perdeler hafif olduklarından dolayı kolayca hareket edebilmektedirler. Ancak bu hareketi engelleyebilmek ve dökümün düzgün durmasını sağlayabilmek için üreticiler tül perdelerin uçlarına kurşunlu iplikler dikmektedirler (M. Zümbülyuva²⁵ ile yüz yüze görüşme, 22 Nisan 2015) (Görsel 57).

Görsel 57: Kurşunlu İp, Kenarına Kurşunlu İp Dikilmiş Tül Perde

Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.

4.3.1.1.b. Fon perde

“Düz veya desenli kumaşlardan hazırlanan, renk, desen, doku bakımından odanın dekorunu tamamlayan perdelerdir (MEB, 2012: 5)”. Fon perdeler mekanın tarzına

²⁵ “Akarca Tekstil” Tekstil Mühendisi

katkıda bulunan düz ya da desenli kumaşlardan üretilmiş kalın, ağır perdelerdir (Görsel 58). Tül perde ve güneşliklerle bütünleştirilerek kullanılabilir.

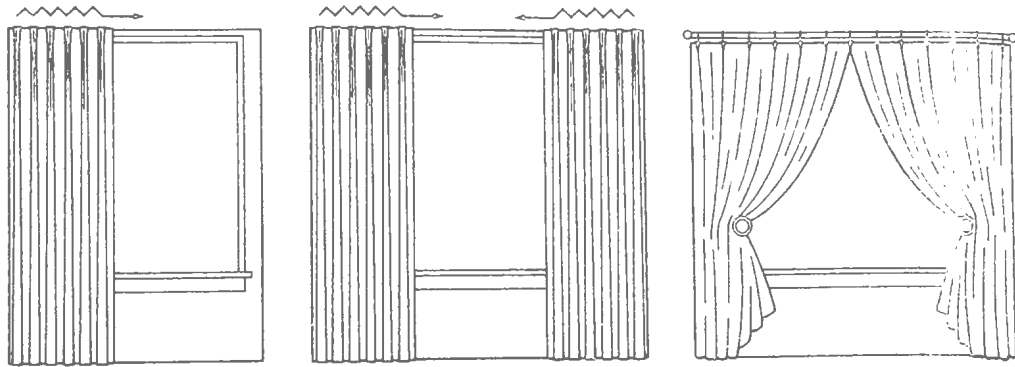

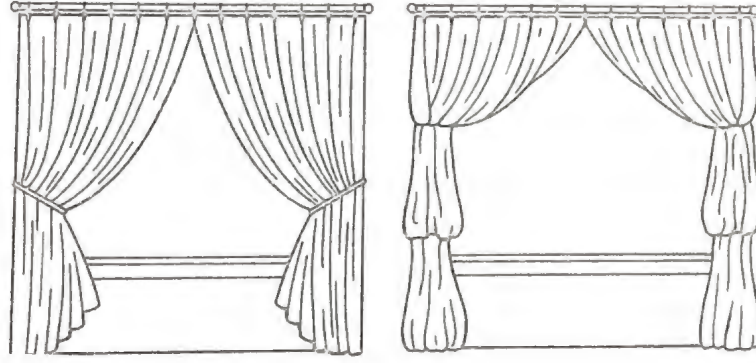
Görsel 58: Fon Perde Örnekleri

Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.

Fon perdeler genellikle ağır ve opak, gevşek bir şekilde asılmış bükümlü perde sistemleridir (Pile, 2004: 275). Drape olarak adlandırılan fon perdeleri Willbanks vd. (2010: 266) çubuklarda asılı duran bükülmüş kumaş panelleri olarak tanımlamışlardır. Fon perdeler opak ya da yarı şeffaf kumaşlardan oluşturulabilir.

Kullanım şekline göre tek yönlü, iki yönlü, iki yanda toplanan bağlamalı ve balon fon perdeler olarak farklı çeşitleri bulunmaktadır (Willbanks vd., 2010: 172) (Görsel 59).

Görsel 59: Pilili Perde: Tek Yöne Açılan(1), İki Yöne Açılan(2), İki Yana Toplanan(3), İki Yandan Bağlamalı(4), Balon(5)

Kaynak: Yeager, 1988, s. 172

4.3.1.1.c. Güneşlik (Blackout)

Güneşlikler gün ışığının mekana girmesini tamamen engelleyen perde türleridir. Genellikle ışığın mekanda var olmasının istenilmediği durumlarda kullanılmaktadır. Dimout ve Blackout olarak ik çeşiti bulunmaktadır (Görsel 60). Dimout ışığı tutabilen ipliklerin kullanılmasıyla üretilmektedir. Işığı %4 oranına kadar geçirebilmektedir. Silinerek temizlenmekte ve blackouta göre daha ekonomiktir. Blackoutlarda ise kumaşın bir yüzeyine kaplama yapılarak oluşturulmaktadır. Kaplamada kullanılan malzemeden dolayı bu tür güneşlikler hiç ışığı geçirmemektedirler. Yıkılarak temizlenebilmektedir ancak dimouta göre daha pahalı bir tekstil ürünüdür (M. Zümbülyuva ile yüz yüze görüşme, 22 Nisan 2015).

Görsel 60: Dimout, Blackout Güneşlik Örnekleri

Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.

Bu kumaşlar günümüzde genellikle stor ve katlamalı perdelerde kullanılmaktadır. Ancak büzgülü ya da pilili perde olarak kullanıldığı da görülmektedir.

4.3.1.2. Modeline göre perde çeşitleri

Perdeler oluşturuldukları büzgü, pili ya da kullanımlarındaki farklılıklarına göre farklı modellerde üretilmektedir. Bunlar büzgülü, briz, pilili, stor, katlamalı, rustik, ya da diğer model özellikli perdelerdir.

4.3.1.2.a. Büzgülü perdeler

Oluşan büzgüler ve başlıklar farklı eşitlerde olabilmektedirler. “Her mekana uyum sağlayan, istenilen renkte, düz ya da desenli genellikle ince kumaşların kullanıldığı 1 ene²⁶- 2 en ya da 1 ene 3 en ek pay verilerek bu fazlalıkların farklı araç ve gereçler kullanılarak büzülmesiyle oluşturulan perdeler büzgülü perdeler denir (MEB, 2012: 38)”. Büzgülü perdeler çeşitli büzme yöntemleriyle elde edilmiş, genellikle pencere ölçüsünden bir buçuk ya da iki kat daha geniş düzenlenmiş olan perde sistemleridir. Büzgülü perdeleri elde etmek için çeşitli ekstraforlar²⁷ kullanılabilir. Kullanılan bu ekstraforlar büzgünün şeklini, yoğunluğunu ve görünümünü doğrudan etkilemektedir.

4.3.1.2.b. Briz perdeler

“Özellikle çok sık açılıp kapanan ve bu sırada perdenin sabit olması istenilen durumlarda üretilen perdelerdir (MEB, 2012: 5)”. Bu perdeler kanat üzerinde bulunan ahşap ya da metal çubuklar üzerine sabitlenebilmektedirler (Görsel 61). Genellikle mutfaklarda ya da kafe-restoranlarda kullanılmaktadır.

---

²⁶ 1 en : 140-300 cm (<http://tekstilsayfasi.blogspot.com.tr/2013/02/kumas-bilgisi-kumas-cesitleri.html>: Erişim Tarihi: 12.05.2015)

²⁷ “Perde pili şeklinin verilmesine yardımcı ve perdenin rulet ve halkalarla taşınma direncini artırıcı dokuma bantlar (<http://www.tekstildershanesi.com.tr/?sec=haberleid=447vetitle=perde-terimleri>, Erişim tarihi: 08.04.2015) ”.

Görsel 61: Briz Perde

Kaynak: <http://www.yuvammefrusat.com/wp-content/uploads/23.jpg>, Erişim tarihi: 11.04.2015.

4.3.1.2.c. Pilili perdeler

“Pili, model özelliği ya da bolluk vermek amacıyla yapılan katlama işlemidir (MEB, 2013: 3)”. Kumaşı dökümlü ve bol göstermek için hazır malzemelerle ya da elle yapılan uygulamalara pili adı verilmektedir.

Tül perdeler, güneşlikler ve fon perdeler pilili perde modeliyle oluşturulabilir ve farklı perde modelleriyle bütünleştirilebilir.

4.3.1.2.d. Stor perdeler

Kumaşların bir silindir üzerinde dikey yönde dönerek hareket etmesiyle açılıp kapanan perde sistemleridir. Kullanılan kumaşa göre gölgeleyici ya da güneşlik olarak kullanılabilir (Görsel 62).

Görsel 62: Stor Perdeler

Kaynak: <http://orionblinds.com.au/products/roller-blinds/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Pilili, büzgülü ya da fon perdelerle bütünleştirilerek kullanılabilir. Keten ve pamuklu kumaşların haricinde sentetik malzemeler kullanılarak da oluşturulabilmektedir (Pile, 2004: 275).

4.3.1.2.e. Katlamalı perdeler

“Standart, kademeli, mekanizmalı katlama teknikleri kullanarak perdelerin boyuna açılması ile oluşturulan perdelerdir (MEB, 2012: 6)”. Kumaşın veya tekstil ürünü olmayan malzemelerin kullanımıyla perdenin dikey olarak açılıp kapanmasıyla oluşan perde sistemidir. Kullanım kolaylığı bakımından daha çok ofis gibi kalabalık çalışma mekanlarında tercih edildiği görülmektedir. Genellikle yarı şeffaf kumaşlar kullanılarak kullanılmaktadır (Görsel 57).

Görsel 63: Katlamalı Perdeler

Kaynak:

<http://www.dankuglersdesign.com/products/FeaturedProducts/HunterDouglasDesignStudioRomanShades>

Erişim tarihi: 11.04.2015.

4.3.1.2.f. Rustik perdeler

“Korniş yerine rustiklere²⁸ takılarak kullanılan perdelerdir (MEB, 2012: 7)”. Rustikler metal ya da ahşap gibi farklı malzemelerden üretilen perde askı öğeleridir. Rustik perdeler, perdelerin çeşitli öğelerle rustiklere asılmış halidir (Görsel 64). Rustik perdeler

²⁸ Rustik: Ahşap yada metalden yapılmış perdeleri taşımaya yarayan düzenek (<http://www.tekstildershanesi.com.tr/?sec=haberveid=447vetitle=perde-terimleri>, Erişim tarihi: 08.04.2015).

genellikle güneşlik olarak kullanılmaktadır. Daha çok kalın ve ağır, keten ve pamuklu kumaşlar kullanılmaktadır.

Görsel 64: Rustik Perde

Kaynak: <https://www.pinterest.com/pin/386113368029422274/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://creativeoutletsofathriftymindedmomma.blogspot.com.tr/2011/09/stenciled-drop-cloth-curtains.html> Erişim tarihi: 11.04.2015.

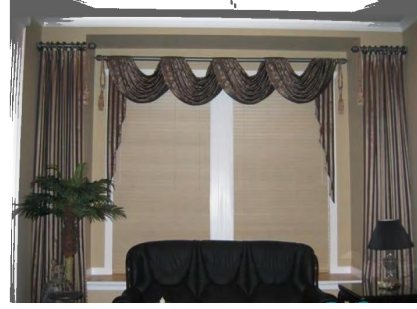
4.3.1.2.g. Model özellikli diğer perdeler

“Gelişen teknolojiye ve tüketici isteklerine göre süsleme teknikleriyle oluşturulan perdelerdir (MEB, 2012: 7)”. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte perde kullanımında tüketici istekleri ve görsellik ön plana çıkmıştır. Bu nedenle kullanım amacına ve yerine göre çeşitli süslemeler ve mekanizmalarla farklı perde türleri oluşturulabilmektedirler.

Model özellikli perdelerin balon perdeler, volanlı perdeler, geometrik perdeler gibi çeşitleri bulunmaktadır (Görsel 65). **Balon perdeler**, katlamalı perdeler benzeyen bir mekanizmaya sahiptir ve düşeyde hareket etmektedir (Willbanks vd., 2010: 277). Kumaşa aralıklarla bolluklar verilerek, aşağı ve yukarı doğru hareket eden bir mekanizmayla kurgulanmıştır. Balon perdelerin katlamalı mekanizmalardan farkı aşağı ve yukarı doğru hareket ederken aynı zamanda sağa sola doğru da hareket edebiliyor olmasıdır. Hafif kumaşlarla bütünleştirilerek kullanılabilir. “**Volan perde**, perdelik kumaşın verev²⁹ kesilerek istenilen sayıda döküm oluşturulmasıyla kullanılan

²⁹ Verev: Bir köşeden karşı köşeye doğru kesilmiş, katlanmış veya konulmuş olan (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55265abeb45b60.28055643, Erişim tarihi: 08.04.2015).

dekoratif perde türüdür (MEB, 2012: 4)”. Kumaşların çaprazlamasına kesilerek dökümlü bir görünüm elde edilerek oluşturulan perde çeşitleridir. Yatay ve dikey olarak üretilmektedir. Saten, kadife, krinkıl gibi kumaşlar kullanılmaktadır (MEB, 2012: 4). Bu kumaşların seçilmesinin nedeni perdede dökümü oluşturmaya uygun tutumda kumaşlar olmalarıdır.

Görsel 65: Model Özelliklerine Göre Perdeler; Balon Perde , Volanlı Perde

Kaynak: <http://www.decor4all.com/15-classy-window-decorating-ideas-balloon-curtains/19741/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.vilettatekstil.com/alt-u-kategori.php?k=15> Erişim tarihi: 11.04.2015.

4.3.2. Perdelik Kumaşlar

Perdelik kumaşlar doğal ya da yapay liflerden elde edilmiş ipliklerden üretilen kumaşların genellikle pencere önlerinde kullanılmasıyla oluşan sistemlerdir. Döşemelik kumaşlar üretilirken kullanılan tekniklerin birçoğu perdelik kumaşların üretiminde de kullanılabilir. Perdelik kumaşlar doğal ya da yapay liflerden elde edilmiş ipliklerden üretilen kumaşların genellikle pencere önlerinde kullanılmasıyla oluşan sistemlerdir. Döşemelik kumaşlar üretilirken kullanılan tekniklerin birçoğu perdelik kumaşların üretiminde de kullanılabilir.

Lifler güneş ışığından olumsuz yönde etkilenerek verimlerini kaybeder. Güneş ışığının yoğunluğu, perdenin kullanıldığı mekanın koşulları ve kullanma uzunluğu life zarar vermektedir. Pamuk ve sentetik lifler dayanımlarından dolayı perdelik kumaşlarda en çok seçilen lif çeşitleridir (Willbanks vd., 2010: 284). Perdelik kumaşların üretiminde en çok polyester iplikler kullanılmaktadır ama farklı doku ve tuşe elde etmek amacıyla şonil, viskon, keten, pamuk da kullanıldığı da görülebilmektedir (M. Zümbülyuva ile yüz yüze görüşme, 22 Nisan 2015). Ancak bu lifler dışında diğer lif çeşitleri farklı bitim işlemleriyle perdelik kumaş olarak kullanılabilir hale getirilebilmektedir.

Perdelik kumaşlar yapısını oluşturma şekillerine göre dokuma, örme, bükümlü, ve dokusuz olmak üzere çeşitlenmiştir. Ayrıca bazı kumaşlar astarlanarak kullanıldığı için bu kumaşların dışında astar malzemeleri de sınıflandırmaya dahil edilmiştir.

4.3.2.1. Dokuma perdelik perdelik kumaşlar

Dokuma kumaşlar perdelik olarak en çok kullanılan kumaşlardır. Kumaşlar üretilirken dokuma özelliğine göre, görünüş özelliklerine göre ve dokunuş özelliklerine göre çeşitlenmektedirler.

Temel bağlantılarla oluşturulmuş kumaşlar, temel dokuma çeşitleriyle oluşturulmuş kumaşlardır (Willbanks vd., 2010: 286). Döşemelik kumaş olarak üretilen bazı kumaşlar perdelik kumaş olarak da kullanılabilir.

Basma, çuhaya benzer ince ve hafif pamuk ya da polyester liflerden üretilen kumaşlardır (Nielson ve Taylor, 2006: 347). Genellikle çiçekli desenli bir şekilde üretilmektedir ve kafe perdelerinde kullanılmaktadır (Görsel 66). Döşemelik kumaş olarak da üretilen **şintz**³⁰ kumaşı, parlatılan bir yüzeye sahip genellikle renkli ve desenli bir kumaştır (Görsel 66). **Kreton**, fon perdelerde sıklıkla kullanılan pamuk liflerinden üretilmiş kumaşlardır (Pile, 2004: 379) (Görsel 66). Sert tutumlu mat kumaşlardır.

Görsel 66: *Basma, Şintz, Kreton*

Kaynak:

<http://www.georgeweil.com/ProductDetail.aspx?Menu=3&Level1=65&Level2=1101&PID=9469#>

Erişim tarihi: 11.04.2015.

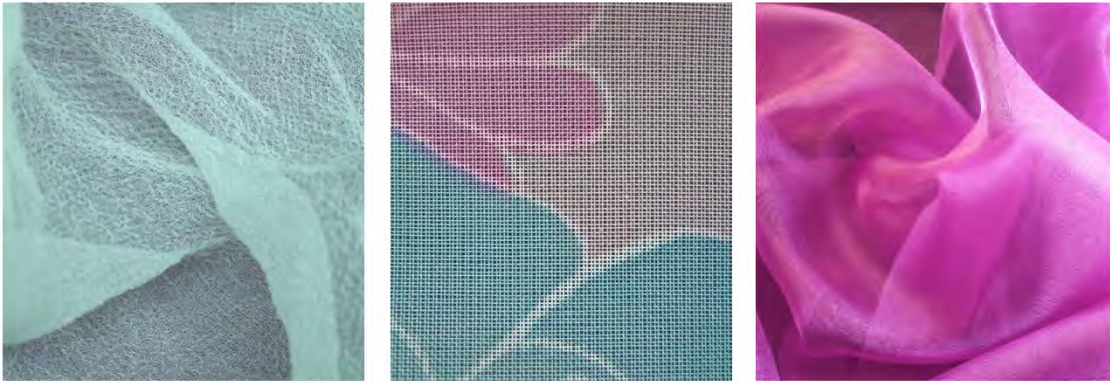
³⁰ Bkz. 4.2.2.1.a. Havsız kumaşlar, s. 85

Kaynak: <http://www.fashioninteriors.co.uk/sanderson-caverley-prints-caverley-fabric-collection-dcavca203-dcavca203/p121015.html#lightbox/0/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.carpet-upholstery-cleaning-guide.com/carpet-cleaning-instructions/cretonne.htm> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Tül (gaze), genişçe dokunmuş, perdeler için kullanılan ince kumaştır (Nielson ve Taylor, 2006: 349) (Görsel 67). Tüm liflerden üretilebilmektedir. İnce ve transparan yapıda olduğundan dolayı özellikle tül perdelerde kullanılabilir. **İnce ipek (yapay ipek, naylon)**, perdeler için kullanılan transparan ipek görünümlü kumaştır (Görsel 67). Geçirgen özelliğe sahip olduğu için genellikle tül perde olarak kullanılabilir. **Organze**, pamuk ve naylon liflerinden elde edilen ipliklerden üretilen transparan yapıdaki hafif düz dokuma kumaştır (Larsen ve Weeks, 1975: 140) (Görsel 67). Yapısından dolayı perdelik kumaş olarak sıklıkla kullanılabilir.

Görsel 67: Gaze, İnce ipek-Ninon, Organze

Kaynak: <http://www.fabricdesigns.com/hand-dyed-fabrics/hand-dyed-silk/hand-dyed-silk-gauze.html> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.textilefabric.com/companion/pictures/ninon11.jpg> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Kaynak: <http://www.lavina.fi/mittatilauspuvut/> Erişim tarihi: 11.04.2015.

Osnaburg, pamuk ipliklerden üretilen, güçlü ve kararlı bir kumaştır (Pile, 2004: 380). Genellikle doğal renginde boya ve baskı yapılmadan kullanılabilir (Görsel 68). **Vual**, pamuk liflerinden ve pamuk-polyester liflerinin karışımından elde edilen ipliklerin dokunmasıyla oluşturulmuş transparan kumaşlardır (Yeager, 1988: 200) . Tül perdeler için uygun bir kumaştır (Görsel 68). **Monk's cloth**, sepet dokuma pamuklu kumaştır (Larsen ve Weeks , 1975) (Görsel 68). Kaba ve kalın bir kumaştır. Modern bir görünüm elde etmek için boyanabilmekte ve beyazlatılabilmektedir.

Görsel 68: Osnaburg, Vual, Monk's Cloth

Kaynak: http://www.wmboothdraper.com/Linen/indexwithnav.html?linens_index.htm Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <http://hiseagulltrading.en.made-in-china.com/product/ZMBEwXcOdFVk/China-Voile-Fabric-Made-of-Cotton-or-Rayon.html> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <http://www.onlinefabricstore.net/blog/rug-hooking-on-burlap/> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Dok³¹, yapısından dolayı perdelik kumaşlarda kullanıma uygundur (Görsel 69). **İpekli damasko**, **Bengalin**, **Tafta**³² perde sistemlerinde kullanılan diğer kumaşlardır (Görsel 69). Döşemelik kumaşlarda da kullanılan bu kumaşlar rip dokuma olarak üretilmiş kumaşlardır. **Şantuk**³³, döşemelik kumaş olarak da kullanılmaktadır (Görsel 69). Perde sistemlerinde lüks, parlak ve kararlı görünümünden dolayı tercih edilebilmektedir.

Antik saten³⁴ kumaş parlak görünüme sahiptir. Yüksek parlaklık istenildiğinde asetat, düşük parlaklık istenildiğinde pamuk lifleri kullanılmaktadır (Willbanks vd., 2010: 289). Perde sistemlerinde bu kumaş görünümünden dolayı tercih edilebilmektedir.

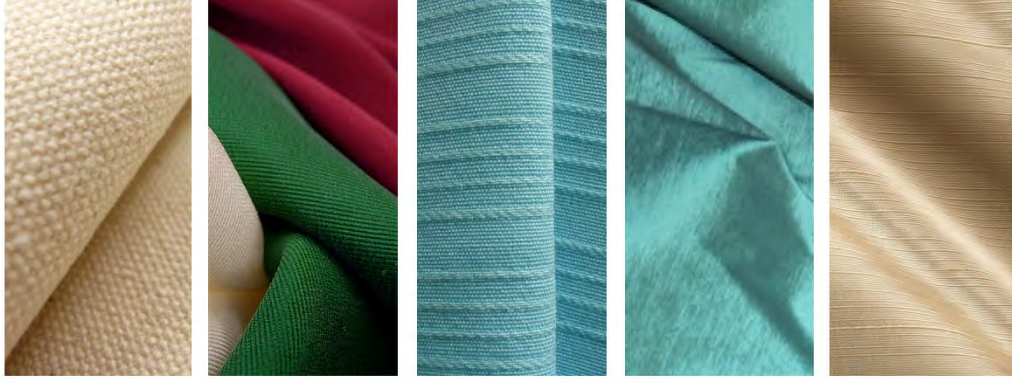
---

³¹ Bkz. 4.2.2.1.1. Havsız kumaşlar, s. 85

³² Bkz. 4.2.2.1.1. Havsız kumaşlar, s. 85,86

³³ Bkz. 4.2.2.1.1. Havsız kumaşlar, s. 87

³⁴ Bkz. 4.2.2.1.1. Havsız kumaşlar, s. 88

Görsel 69: Dok, İpekli damasko, Bengalın, Tafta, Şantuk

Kaynak: <http://www.ebay.co.uk/itm/Natural-cotton-duck-canvas-fabric-SOLD-PER-METRE-36-w-14oz-STRONG-waterproof-/300785879762?autorefresh=true> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <http://www.hengjiangsilk.com/productdetail.asp?ID=55> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <https://anjouclothing.files.wordpress.com/2011/04/bengaline.jpg> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: http://www.kumascilar.org/Tafta_kumaslar.html Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: <https://www.fabric.com/buy/0290754/crestmont-autumn-textured-shantung-cafe> Erişim tarihi: 20.04.2015.

Dekoratif bağlantularla oluşturulmuş perdelik kumaşlar, estetik özellikleri diğer kumaşlara göre daha ön planda olan kumaşlardır. **Pike**, düz dokumayla üretilmiş hafif ve orta ağırlıktaki kumaşlardır (Nielson ve Taylor, 2006: 351) (Görsel 70). Görünüm özelliklerine göre kuşgözü, kaz gözü, dimi, ribcord, kabartmalı ve gofret pike olarak çeşitleri bulunmaktadır. Bu pike çeşitleri armürlü dokumayla elde edilmiş görüntüleri birbirinden farklı kumaşlardır. **Noktalı ve benekli kumaşlar**, farklı görünümde ve dokuda çeşitli fantezi ipliklerin kullanılmasıyla elde edilmiş kumaşlardır (Görsel 70). Transparan ya da opak perde sistemlerinde kullanılabilir (Willbanks vd., 2010: 290). Yüzeydeki noktasal dokular kırılarak ya da kırılmayarak da farklı görünüm elde edilebilmektedir. **Fırdöndü dokuma kumaş**, fazla iplikler belli aralıklarla ya da rastgele bir düzende küçük noktacıklar oluşturmak için temel ipliklerin etrafında döndürülmesiyle elde edilen kumaştır (Yeager, 1988: 202) (Görsel 70).

Lappet dokuma perdelik kumaş, armürlü ya da düz dokumayla oluşturulan fırdöndü ya da devam etmeyen nakışlı kumaşlardır (Görsel 71). **Markizet**, tül dokuma pamuk ve sentetik ipliklerden elde edilmiş transparan yapıda ve hafif kumaşlardır (Görsel 71).

Perde panellerinde sıklıkla kullanılmaktadır. **Örümcek ağı** (Görsel 71), markizet gibi transparan yapıda, cibinliğe benzer bir kumaş türüdür (Willbanks vd., 2010: 291).

Görsel 70: Pike, Noktalı ve benekli kumaş, Fırdöndü Kumaş

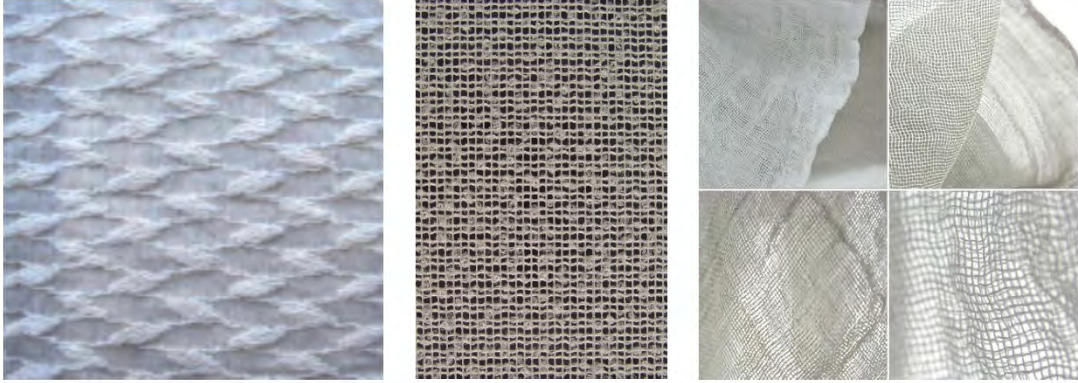
Kaynak:[http://www.globalsources.com/gsol/I/Quick-drying fabric/p/sm/1052783925.htm#1052783925](http://www.globalsources.com/gsol/I/Quick-drying+fabric/p/sm/1052783925.htm#1052783925)

Kaynak: <http://www.voguefabricsstore.com/Wholesale-Dotted-Swiss-Cotton-Batiste-Fabric-White.html>

Erişim tarihi: 20.04.2015.

Kaynak: http://www.textileprofessor.com/textileprofessor/html/fabrics_construction_surfacefigure.htm

Erişim tarihi: 20.04.2015.

Görsel 71: Lappet, Markizet, Örümcek ağı

Kaynak: <http://eliteriver-textile.en.made-in-china.com/product/uexJiQoUurpC/China-Cotton-Fabric-Er-Lappet-.html> Erişim tarihi: 28.04.2015.

Kaynak: http://www.textilefabric.com/companion/data/fabrics/marquisette1_76.html Erişim tarihi: 28.04.2015.

Kaynak: <http://www.monosquare.com/collections/mosquito-netting> Erişim tarihi: 28.04.2015.

Damasko, Brokar, Goblen³⁵ kumaşlar jakarlı dokumayla elde edilmiş, hem döşemelik kumaşlarda hem perde sistemlerinde sıklıkla kullanılan kumaş türleridir. Büzgülü ve pilili perdelerde kullanılabilir. **Lampas**, jakarlı dokumayla elde edilmiş, hem döşemelik hem de perde olarak kullanılan bir diğer kumaştır (Görsel 72). Genellikle iki takım çözgü renkli atkı ipliklerinin bütünleştirilmesiyle elde edilmektedir (Yeager, 1988: 206).

Görsel 72: Lampas

Kaynak: http://www.lievre.eu/collections-tissus.php?id_rub=2&id_marq=tass&lng=en&lib_tiss=pompadour&num_pat=1678&nom_coll=_ Erişim tarihi: 28.04.2015.

Havlarla oluşturulmuş perdelik kumaşlar, döşemelik kumaşlarda olduğu gibi kullanıcıya yumuşak bir dokunuş hissettirmeyi amaçlayan yüzeyinde havlar bulunan kumaşlardır. Perdelerde temel olarak döşemelik kumaşlarda da sıklıkla kullanılan üç çeşit havlı kumaş kullanılmaktadır.

Kadife, Fitilli kadife, Pamuklu kadife³⁶, döşemelik kumaşlarda çok sık kullanılan aynı zamanda perde sistemleri için de sıklıkla kullanılan kumaş türleridir. “Fitilli kadife tek brizli çubuklu kafe perdelerde ve pilili perdelerde, pamuklu kadife ve kadife kumaş özellikle pilili perdelerde kullanılmaktadır (Willbanks vd., 2010: 293)”. Bu kumaşlar estetik, dokunsal ve kokusal özelliklerinin yanında özellikle mekanın akustiği için tercih edilen kumaşlardır.

³⁵ Bkz. 4.2.2.1.1. Havsız kumaşlar, s. 90, 91.

³⁶ Bkz. 4.2.2.1.2. Havsız kumaşlar, s. 93, 94

Yüzey süslemeleriyle oluşturulmuş perdelik kumaşlar, elde edilen kumaşa sonradan süsleme yapılmasıyla elde edilen kumaşlardır. **Flok**, tüm yüzeyi floke³⁷ edilmiş kadife ve süet görünümlü kumaştır (Larsen ve Weeks , 1975: 138). Kadife ya da süet görünümünü elde edebilmek için işlemlerden geçirilen kumaş türüdür. Genellikle temel kumaş vual olarak tercih edilmektedir. **Nakışlı kumaş** (Görsel 73), zincir dikişli ya da dantel benzeri bir görünümündedir. Organze ya da patiskadan üretilmektedir (Willbanks vd., 2010: 293). **Fisto** (Görsel 73), nakış makinesinde üretilmiş bir tür nakışlı kumaştır. Genellikle tek brizli kafe perdelerinde tercih edilmektedir (Willbanks vd., 2010: 293). Ev tekstilinde sıklıkla görülen bu kumaş türü perde üretiminde de kullanılabilir.

Görsel 73: *Flok, Nakışlı Kumaş, Fisto*

Kaynak: <http://www.trueup.net/page/233/?cat=-1> Erişim tarihi: 28.04.2015.

Kaynak: <http://indulgy.com/post/GV2dCOEeR1/holy-cow-embroidered-fabric-wow>

Kaynak: <http://www.akfabricsny.com/fabrics/fashion/cotton/5072-off-white-cotton-eyelet.html> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Renklerle belirginleştirilmiş perdelik kumaşlar, sadece baskı yöntemi kullanılarak desenlendirilmiş ve renklendirilmiş kumaşlardır. Üretimlerinde farklı baskı yöntemleri kullanılmaktadır; geniş yüzey baskı, ronyan baskı, çözümlü baskı, pigment baskı, yakma baskı (Yeager, 1988: 209-212). Bu yöntemlerle kumaşa farklı bir görünüm kazandırılmaktadır. Kullanılan yöntemler opak olduğu için üzerinde baskı yapılan kumaşın transparanlığını azaltabilmektedir.

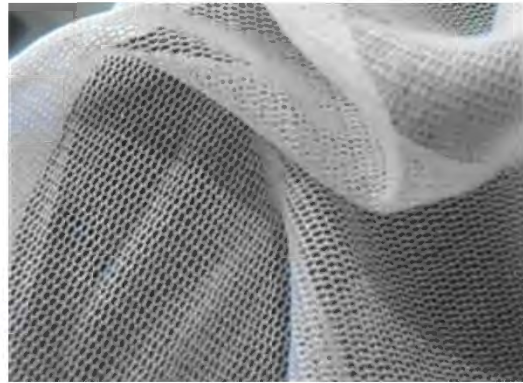
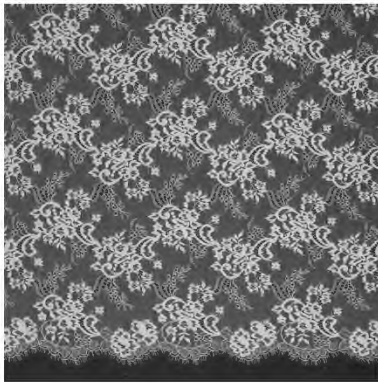
³⁷ Havlı bir yüzey elde etmek için reçine sürülmüş kumaşlara sentetik kısa şapelli elyafın püskürme veya elektrostatik işlemlerle yapıştırılması suretiyle kumaş üretme yöntemi (<http://www.kumasci.com/Formlar/TerimGoster.aspx?Terimid=1324>, Erişim tarihi: 11.04.2015)

4.3.2.2. Örme perdelik kumaşlar

Willbanks vd. (2010: 296), örmenin perdelik kumaş üretimi için ekonomik ve hızlı bir yöntem olduğunu vurgulamaktadırlar. Kullanılan ipliğin ölçüsü ve tipi ayarlanarak boyutsal kararlılığı olan, tasarım alternatifleri sunan, saydamlığı ayarlanabilen kumaşlar üretilmektedir. Perdelik kumaş üretiminde üç farklı örme yöntemi kullanılmaktadır; raşel dikişli, atkı eklemeli ve dikme örme kumaşlar. **Raşel dikişli kumaşlar**, narin ve hassas dantel kumaşlardır. **Atkı eklemeye üretilmiş kumaşlar**, kumaşın transparanlığını kontrollü oluşturmak ve farklı görsel etkide kumaş elde etmek için kullanılan yöntemlerle üretilen kumaşlardır (Yeager, 1988: 215). **Dikiş örme kumaşlar**, iplik ağlarının katmanlaştırılması ve zincir dikişi yapılmasıyla kullanılabilir bir yapı oluşturmasıyla elde edilen kumaşlardır (Yeager, 1988: 215). Bu kumaşların yapısı perdelik kumaşlarda ışığın istenildiği biçimde kontrol edilmesini ve istenilen genişlikte yapılmasına izin verebilmektedir.

4.3.2.3. Düğümlü ve bükülmüş kumaşlar

Dantel ve file kumaşlar düğüm ve büküm yöntemleriyle elde edilmiş kumaşlardır (Willbanks vd., 2010: 297) (Görsel 74). Bu kumaşların görsel etkisi yüksek olmasına rağmen boyutsal sabitliği değişkenlik gösterebilmektedir. Bu nedenle termoplastik liflerden elde edilen dantel ve file kumaşlar daha sağlamdır.

Görsel 74: Dantel, File

Kaynak: <http://www.james-hare.com/3458-leavers-lace-stardust.html> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Kaynak: <http://www.rohithfurnishing.com/images/product/173silk-tulle-net-fabric.jpg> Erişim tarihi: 01.05.2015.

4.3.3. Perdelik Tekstil Ürünlerinin Bakımı

Perdelik tekstil ürünleri kullanım ömürlerini arttırmak, temizliğini kolaylaştırmak ve perdenin işlevlerini koruyabilmek için temizlik ve bakıma gereksinim duymaktadırlar. Bu doğrultuda Willbanks vd. (2010: 310) perdelik tekstil ürünlerinin bakımını koruyucu bakım, düzenli bakım ve güçlendirici bakım olarak üç başlık altında incelemişlerdir.

Koruyucu bakım, kumaşın görünümünü korurken kumaşı oluşturan liflerin de zayıflamasını azaltmaktadır (Yeager, 1988: 231). Perdenin asılı olduğu yerde perdenin suyu emip sarkmasını önlemek için pencereden gelecek yağmur suyuna karşı önlem alınmalıdır. Perde suyu emdiğinde kumaşı oluşturan liflerin yağlanmasına, dolayısıyla da perdenin kirlenmesine yol açabilmektedir. Aynı zamanda perdenin emdiği su mekan içindeki yemek dumanıyla bir araya gelerek lifleri zayıflatabilir, ayrıca lekelenmelere yol açabilmektedir. Ayrıca kumaş perdeler suyu emdiklerinde ağırlaşacaklarından dolayı yerçekimiyle birlikte aşağıya doğru bir sarkma eğilimi göstermektedirler. Perdenin su etkiyle lekelenmesini ve sarkmasını önlemek için perde mümkün olduğunca yağmur suyu ve mekan içindeki nemden uzak tutulmalıdır. Perde panelleri rüzgara maruz kaldığında lifler zayıflayacağından dolayı mümkün olduğunca sallantılardan uzak tutulmalıdır. Aksi taktide liflerdeki zayıflama kumaşın yırtılmasına neden olabilmektedir.

Düzenli bakım olarak perdeler otomatik bir kurutucuyla düşük sıcaklıkta vakumlanmalı ve ters düz edilmelidir (Willbanks vd., 2010: 310). Bu uygulama statik elektriğe eğimli olan lifler için önemlidir.

Eğer ürünlerin bakımında özellikle herhangi bir uygulama belirtilmediyse ürünler vakumlanmamalı ve yıkanmamalıdır (Yeager, 1988: 232). Çünkü bu ürünlerde leke sadece lif, iplik ve kumaş yüzeyindedir ve bir banyo tüpüne sokulup çıkartılarak temizlenebilmektedir. Baskı bitim işlemi olan perdeler yıkanabilmektedir, ancak beyazlatıcı ürünler kullanılmamalıdır. Perdeleri oluşturan kumaşların lifleri ısıdan etkileneceğinden dolayı ütü gibi yüksek sıcaklıklı uygulamalardan uzak durulmalıdır ya da düşük sıcaklıkta uygulama yapılmalıdır.

Perdeler bakım yapılmadan üzerinde bulunan etiketteki temizlik ve bakım ürünleri okunmalıdır. Perdelerin özelliklerinin kaybetmemeleri için kumaşına ve life zarar vermeyecek temizlik ve bakım yapılmalıdır.

4.3.4. Perdelik Tekstil Ürünlerinin Seçim Ölçütleri

Perde sistemleri mekan öğelerinden olan kapı ve pencere sistemlerine bir çözüm olarak üretilmişlerdir. Özellikle pencerelerin iç mekandan görünümünü gizlemek, dışarıdan gelen gün ışığının kontrolünü sağlamak, iç mekandaki ışık ve mahremiyeti sağlamak ve bunların dışında iç mekanda konforu ve estetiği sağlayan duyma (akustik), koku ve dokunma duyularını uyaran çözümler üretmektedir. Larsen ve Weeks (1975: 20-26), perdelik tekstil ürünlerinin özelliklerini işlevsel ve performans olarak incelemiştir. İşlevsel olarak perdeler, görüntü kontrolü, ışık kontrolü, ışık değeri, termal aktarım, gölge etkeni ve gizlilik, performans olarak ise boyutsal kararlılık, güneş çürümesi, kayma dayanımı, küf, böcek ve güvelere karşı dayanım, yangın dayanımı özelliklerini sahip olmaktadır. Pile (2004: 273) ise perde sistemlerinin temel amaçlarını;

1. Fazla ışık, günışığı ve kamaşmayı kontrol etmek,
2. Yaz güneşinden gelen sıcaklığı sınırlandırmak,
3. Kış mevsiminde soğuk cam yüzeyinden kaynaklanacak ısı kaybını sınırlandırmak,
4. İstenmeyen ve farklı olmayan görüntüleri saklamak,
5. Mahremiyeti korumak,
6. İstenmeyen pencere formunu, yerini ve ayrıntı tasarımlarını gizlemek,
7. İstenilen renk ve dokuyu göstermek olarak sıralamıştır.

Larsen ve Pile'in perde sistemlerinin amaçları üzerindeki açıklamalarının benzerlikleri perdelerin temel olarak ısı, ışık, akustik ve estetik görüntü amacıyla uygulandığını ortaya çıkartmaktadır.

Pencerelerde mekana gün ışığı ve ısı gelebilir, mekan içinde ses ve koku oluşabilir. Mekanlardaki bu duyuşal öğelerin fazlalığı, iç mekan öğelerine olumsuzluk oluşturabilmekte ve kullanıcıya rahatsızlık verebilmektedir. Oluşabilecek zararları en aza indirmek ve kullanıcı konforunu arttırmak için perde sistemleri kullanılmaktadır.

Perdeler kullanıcıya dışarıdan gelen ışığı, içeride oluşan ısıyı, sesi, ve iç mekandaki görüntü gizliliğini kontrol etme seçeneği sunmaktadır.

Mekanın dışında var olan doğal ya da yapay ışık mekana doğrudan ya da dolaylı olarak gelebilmektedir. İç mekana gelen gün ışığının fazlası kamaşma yaratabilir, azı ise işleve bağlı olarak yeterli gelmeyebilir. Bu yüzden mekanda ışık kontrolünü sağlayabilmek amacıyla perdelerin kullanıcıya bu seçeneği sunacak türde olması gerekmektedir. Opak, yarı saydam ya da tam saydam kumaşlar bu kontrolü sağlayabilmek için üretilmiş perdelerdir.

İç mekana pencerelerden ya da diğer mekanlardan insan konuşma sesleri, trafik sesleri, çeşitli cihaz sesleri gibi zaman zaman kullanıcıyı rahatsız edebilecek düzeyde sesler gelebilmektedir (Willbanks vd., 2010: 259). Bazı çalışma mekanlarında sessizlik olması istenilir ya da bazılarında ise dışarıdan gelen bu sesler kullanıcıyı rahatsız edebilecek düzeyde olabilir. Bu sesleri yalıtım ya da kontrolünü sağlayabilmek için perdeler kumaşlar bu özelliği sağlayabilecek nitelikte olmalıdır. Perdeler kumaşın lif özelliği, ağırlığı, kalınlığı gibi nitelikleri mekanda akustik kontrolü doğrudan etkileyeceğinden kumaşlar bu ölçütlere göre seçilmelidir (Larsen ve Weeks , 1975: 21).

Yaz ve kış mevsimlerinde dışarıdaki sıcak ve soğuk hava iç mekanı etkileyebilmektedir. Kış mevsiminde dışarıdan soğuk gelmemesi için, yaz mevsiminde ise dışarıdan sıcak gelmemesi için bina yapısında çeşitli önlemler alınmaktadır. İç mekanı etkileyen önemli bir etken olan sıcaklık kontrolü diğer teknik sistemler haricinde perdelerle de sağlanabilmektedir.

İç mekanı ve iç mekan niteliksel öğelerini olumsuz etkileyen bir diğer olay ise sera etkisidir. Sera etkisinde güneşten gelen ısının bir kısmı pencere tarafından emilir, bir kısmı da mekana gelir. Mekana gelen ısı mekan öğelerine ulaşır. Bu öğeler ısının bir kısmını emer ve bir kısmını yansıtır. Öğelerin ısınmasıyla ve öğelerden yansıyan ısıyla mekan ısınır ve dışarı çıkamaz. Dışarı çıkamayan ısı mekanda sera etkisi oluşturur. Bu etkiyi azaltmanın temel yollarından biri dışarıdan panjur sistemleriyle müdahale

etmektedir. Bir diğerk yöntemi ise pencere önlerine güneş ışığının ve ısısının tamamının ya da bir kısmının geçmesini önleyecek perde sistemlerini kullanabilmektir.

Mekan konforunu etkileyen önemli öğelerden biri duylulara hitap eden kokudur. Mekan içindeki ortam kokusu, yemek, ten, sigara, temizlik kimyasalları, bitim işlemleri kokusu ve dışardan gelen kokular kullanıcıyı olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedir. Kullanıcının mekan işlevini yerine getirebilmesi için ortamın ona hitap eden kokuda olması gerekmektedir. Ancak kumaşlar kokuyu emmekte ve uzun süre bünyesinde bulundurabilmektedir. Bu yüzden perdelik kumaşlar seçilirken lifin kokuyu emme özelliği göz önünde bulundurulmalı ve kumaşın kokuyu üzerine çekmemesi için gerekli bitim işlemleri yapılmalıdır.

Perdelik tekstil ürünü seçimindeki bir diğerk önemli etken de estetik görünümüdür. Pencereler iç mekanın dışarıyı gördüğü açıklıklardır ve bazen dışarıda istenilmeyen görüntüler olabilir. Bu görüntüler kullanıcıyı rahatsız edebilecek nitelikte olacağından dolayı gizlenme gereksinimi duylulabilmektedir. Perdelik tekstil ürünleri istenmeyen görüntülerin gizlenebilmesini sağlayan sistemlerdir. Dışarıdaki görüntünün dışında iç mekanda oluşturulan tarza göre mobilya seçimi, renklerin seçimi, aydınlatma ve malzeme seçimleri yapılmaktadır. Seçilen bu iç mekan öğelerinin oluşturduğu görüntü tekstil ürünleriyle desteklenmektedir. Perdelik kumaş oluşturulan tarzı destekleyen temel öğelerden biri olarak diğerk öğelerle bir bütünlük oluşturacak renkte, dokuda, ağırlıkta ve incelikte olmalıdır. Eğer perdeler estetik olarak rahatsız ediciyse mekan bütünlüşmemiştir anlamına gelebilmektedir (Nielson ve Taylor, 2006: 290). Mekanın bütünlük sağlayabilmesi için perdelik kumaşların diğerk mekan öğeleriyle ilişkisinin bütün olması gerekmektedir. Bu nedenle kumaşların seçiminde mekanın tarzı, mekanda kullanılan doku ve malzemeler dikkate alınmalıdır.

Mekan içindeki önemli bir diğerk etken mahremiyettir. Kişinin gizliliği mekanın en önemli etkenlerindendir. Mekanın dışardan görünmesini engellemek ya da kontrol etmek için perde sistemleri kullanılmaktadır (Nielson ve Taylor, 2006: 290). Bu amaçla kullanılacak perdelerin seçiminde kumaşın opak olması önemli bir etkindir.

Kullanıcı konforu açısından kumaşa dokunulduğunda verdiği his önemlidir. Hem mekan konforu hem kullanıcı açısından önemli olan dokunsal etki kullanıcıyı fiziksel ve psikolojik olarak önemli ölçüde etkilemektedir. Seçilecek perdelik kumaşın kullanıcı rahatsız etmeyecek dokunsal nitelikte olması gereklidir.

Perdelik kumaş seçiminde yalnızca mekan konforuna değil kumaşın performans özellikleri de önemlidir. Kumaş seçimi yapılırken yangın dayanımı, leke tutmazlık, sarkma dayanımı, boyutsal kararlılık gibi temel özelliklere de dikkat edilmesi, bu özellikleri gösteren perdelerin seçilmesi gerekmektedir.

4.4. Bir Zemin Tekstil Ürünü Olarak Halı ve Kilim

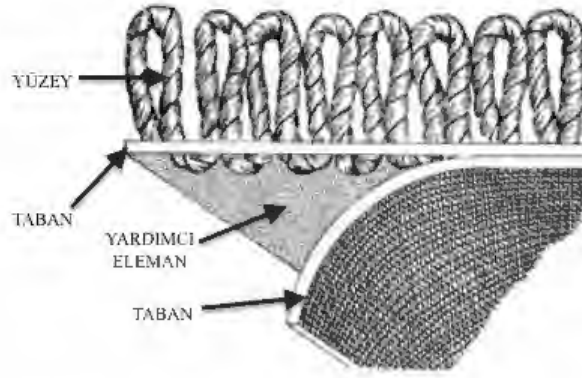
Duvarlar ve tavan gibi zeminler de iç mekanın yapısal ve niteliksel ögesidir. Pile (2004: 276), duvarların yanında zeminin de iç mekanda geniş alan kapladığını vurgulamaktadır. Zemin düz bir yüzey olabileceği gibi basamaklarla farklı düzeylerde de oluşturulabilmektedir. Zemin ayakların her an temas ettiği ve kullanıcıyı temizlik, sağlık, estetik ve psikolojik açılardan etkilediği için mekanın önemli bir mekansal ögesidir. İç mekan zemininde beton, epoksi, ahşap, linolyum, lastik gibi birçok sert malzeme kullanılabildiği gibi halı ve kilim gibi mekanın niteliğini de etkileyen yumuşak malzemeler kullanılabilmektedir.

Tekstilin hammaddesi olan liflerin kullanımıyla elde edilebilen halılar mekanın niteliğini çok yönlü etkileyen bir tekstil üründür. Ölçü, form ve yüzey çeşitliliği görünüm açısından, sesi emmesi, kayma kontrolü ve ısı kontrolü işlevsel açıdan halının mekanda nitelik kazanmasını sağlayabilmektedir. “Renk ve desen olasılıkları sınırsızdır. Yumuşak dokusu, hissi ve görünümü, sesi emmedeki akustik etkinliği ve bakım ve temizleme seçenekleri halının kullanımını ticari mekan ve konutlarda yaygın hale getirmektedir (Pile, 2004: 281)”. Halı sadece estetik değil işlevsel bakımdan da mekanda önemli bir tasarım ögesidir. Mekan niteliği bakımından halı bir çok olumlu özelliğe sahip olmasına rağmen toz tutma, kokuları emme ve bakteriyi bünyesine çekme ve barındırma gibi olumsuz özelliklere de sahip olabilmektedir. Ancak bu olumsuz özellikler kullanılan lifin ve elde edilen ürünün üzerine yapılan bitim işlemleriyle engellenebilmektedir.

Halılar niteliksel olarak genellikle mekanın tarzına, perde ve döşemelik kumaşın rengine dokusuna uygun olarak seçilmektedir. fiziksel olarak ise mekanın boyutlarına ve işlevine göre, ısı, ışık ve ses etkisini istenilen düzeye çekebilecek halılar tercih edilmektedir.

Halının yapısı temel olarak yüzey ve taban olmak üzere iki ana öğeden meydana gelmektedir (Görsel 75). Yüzey bölümü görünen, mekanla direkt olarak temas halinde bulunan ve kullanıcının doğrudan dokunabildiği bölümdür. Taban ise halı yüzeyinin zeminle arasında kalan ve zemine basmasını sağlayan bölümdür. Tabanın yüzeyi tutma, destekleme gibi özellikleri de bulunabilmektedir

Görsel 75: Temel Halı Yapısı

Kaynak:http://andrewscarpetcleaning.com/wordpress/wp-content/uploads/2011/11/carpet_backing.jpg

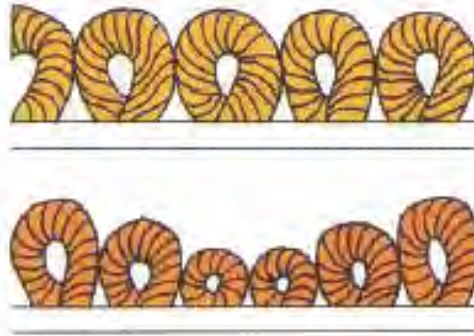
Erişim tarihi: 01.05.2015.

İki bölümün birbirlerinden farklı görünüm ve işlevsel özellikleri olduğundan dolayı üretiminde kullanılan lifler ve iplikler ve hatta üretim şekilleri de birbirlerinden farklı olabilmektedir.

Jones (2014: 303) halı yüzeylerinin üretiminde neredeyse tüm lifler kullanılabildiğini ve özellikle naylon, akrilik, polyester ve olefin liflerinin kullanıldığını belirtmektedir. Saf olarak en çok kullanıldığı bilinen yünün dışında diğer lifler genellikle karıştırılarak kullanılabilmektedir. Halı yüzeyinin üretiminde kullanılan ipliklerin bütünlüğü ipliklerin dengesini ve aşınmaya karşı dirençlerini etkilemektedir (Willbanks vd., 2010: 345). Sıkı bir şekilde eğrilmiş iplikler ve üretimdeki kullanım sıklıkları halının ısı

korunumunu etkilemektedirler. Kullanılan ipliklerin uzunlukları halı havının uzunluğunu belirlemektedir. Elde edilmek istenilen yüzeye göre iplikler farklı uzunluklarda ve farklı yapılarda bir araya getirilmesiyle farklı yüzey çeşitleri oluşabilmektedir. Dört farklı yüzey çeşidi bulunmaktadır; ilmekli hav, kesik hav, kesik ve ilmekli hav, pelüş (Cohen ve Johnson, 2010: 256).

İlmekli hav, ilmeklerle dokunmuş ya da kümelenmiş halı yüzey türüdür (Jones, 2014: 306). Dokunarak ya da kümelenen halının yüzeyinin ilmeklerle havlı hale getirilmiş halidir. Aynı zamanda kesiksiz hav olarak da adlandırılabilir. Hav yükseklikleri aynı ya da farklı uzunluklarda olabilmektedir. Bu havlar tek düzeyli ya da çok düzeyli olarak adlandırılmaktadır (Görsel 76).

Görsel 76: Tek Düzeyli ve Çok Düzeyli İlmekli Hav

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Kesikli hav, ilmekli havın kesilmesiyle oluşturulmaktadır (Görsel 77). Hav uzunluğu, kullanılan ipin uzunluğu ve kalınlığına göre farklı çeşitleri bulunmaktadır; kadife, saksonya, friz.

Görsel 77: Kesikli Hav

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Kadife, dikey olarak yoğunluğa ve 2,5 cm altında uzunluğa sahip bir halı yüzey çeşitidir (Jones, 2014: 306) (Görsel 78). Bu yüzey çeşidiyle üretilen halılar yumuşak ve lüks bir görünüme ve tuşeye sahiptir. Trafiğin az olduğu yerlerde kullanıma uygundur.

Görsel 78: Kadife

Kaynak: **Kaynak:** <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Saksonya, kadifeye benzemektedir, ancak bu halı yüzeyini elde etmede kullanılan iplikler kadifeyi üretmede kullanılanlardan daha fazla eğrilmiştir (Cohen ve Johnson, 2010: 255) (Görsel 79). Bu halı yüzeyi resmi olmayan bir görünüme sahiptir.

Görsel 79: Saksonya

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Friz, daha çok burkulmuş, rastgele yapılandırılmış kaba bir görünüme sahip olan bir yüzey çeşididir (Görsel 80). Bu yüzey esnek ve aşınmaya karşı dayanımlıdır.

Görsel 80: Friz

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Kesik ve ilmekli hav, hem ilmekli havların hem kesikli havların birlikte yapılandırıldığı yüzey çeşididir (Görsel 81). Tek düzeyde ya da farklı düzeylerde havlı olabilir (Cohen ve Johnson, 2010: 256).

Görsel 81: Kesik ve İlmekli Hav

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Peluş, kesikli hav yapısında olan ancak uzun, rastgele konumlandırılmış ipliklere sahip olan yüzey çeşididir (Görsel 82). Püsküller düz ancak düz olmayan bir görünüme sahiptir.

Görsel 82: Peluş

Kaynak: <http://citytile.net/think-about-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Halı tabanları farklı ağırlıklarda, kalınlıklarda ve yoğunluklarda olabilmektedir (Cohen ve Johnson, 2010: 258). Halı yüzeyini zeminden ayırdığı için yüzeye göre daha dayanımlı olmalıdır. Keçe, sentetik lif, köpük ve sünger lastik gibi çeşitleri bulunmaktadır. Keçe, jüt liflerinden ya da hayvan kılından elde edilen liflerden dokusuz olarak üretilmektedir. Ağ görünümlü bir yapıya sahiptir. Trafiği çok yoğun yerlerde kullanımı önerilmemektedir (Nielson, 2007: 257). Köpük, aşınmaya karşı daha az dirençli olan lastik ve üretan gibi malzemelerdir. Sünger lastik dokulu bir yüzeye sahip, yumuşak ve sıkıştırılabilir yapıda bir taban malzemesidir (Cohen ve Johnson, 2010: 259).

Halı yüzeyleri ve tabanları çeşitli yapıştırıcılarla bir araya getirilerek halı elde edilmektedir. Halılar bu bir araya geliş biçimlerine göre tafta, dokuma, iğne delikli, flok ve el yapımı olarak çeşitlenmektedir.

4.4.1. Halı

Halılar yapılanma biçimlerine göre sınıflandırılmaktadır. Halıların nasıl bir araya geldiğini bilmek hangi mekanda nerede konumlandırılacağı konusunda yardımcı olmaktadır (Nielson, 2007: 249). Teknolojinin gelişmesiyle halı üretiminde en çok kullanılan yöntem tafta olmasına rağmen dokuma, iğne delikli, flok ve el yapımı yöntemler de hala kullanılmaktadır. (Görsel 83, 84, 85) Halılar mekana bütün olarak seçilebildiği gibi özel olarak da tasarlanabilmektedir.

Görsel 83: Şelale Evi, Frank Lloyd Wright, Pennsylvania-Pittsburgh

Kaynak: <https://www.flickr.com/photos/wallyg/6017863263/in/photostream/> Erişim tarihi: 18.06.2015

Görsel 84: David Wright Evi, Frank Lloyd Wright, Chicago

Kaynak: <http://www.wbez.org/blogs/lee-bey/2012-12/endangered-frank-lloyd-wright-house-arizona-saved-assist-chicago-104521> Erişim tarihi: 18.06.2015

Görsel 85: Özel Üretim Halılar

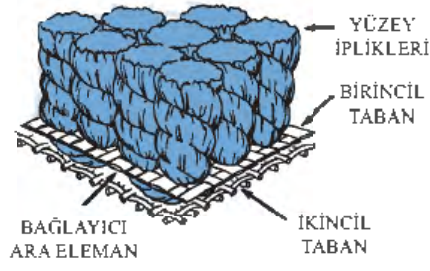
Kaynak: <http://dig.do/egecarpets.com>

Kaynak: <http://www.haworthxfrinds.com/collections/by-partner/ege/special-designed-carpets.html?partid=32> Erişim tarihi: 18.06.2015

4.4.1.1. Tafta halılar

Tafting, havlı ve yumuşak bir halı yüzeyi elde etmek için kullanılan bir yöntemdir. Tafting yöntemi halı üretiminde bugün en çok tercih edilen yöntem olmakla birlikte diğer yöntemlere göre daha ekonomik ve hızlıdır (Cohen ve Johnson, 2010: 251). Üretim maliyeti ve hızlı üretim kullanıcı ve satıcı açısından önemli ölçütler olduğundan dolayı halı üretiminde en çok kullanılan yöntem tafting yöntemidir. Bu yöntemin kullanılmasının bir diğer nedeni de geniş ölçüde halı üretilebilmesidir. Dokuma tezgahında yapılan ve ipliklerin yüzlerce iğneyle bir araya getirilerek yapı oluşturmasına dayanan bir yöntemdir. Nielson (2007: 254), tafta halının hav, birincil taban, lastik ve ikincil taban olarak dört temel tabakadan meydana geldiğini vurgulamaktadır (Görsel 86). Hav iplikleri birincil tabana ilmeklenerek kümelenmektedir. İplikler, birincil tabanla hem yüzey olan bir lastik tabakasıyla korunur ve lastik tabakasına ikincil destek yapıştırılarak oluşturulan yapı sağlamlaştırılır. Bazı tafta halılarda ikincil taban yoktur, ancak iki tabanın uygulanması halının dayanımı açısından önemli bir etkidir. Taban uygulamaları haliya dayanım kazandırmalarının yanında akustik aktarım ve ayağın temas ettiği yerde rahatlık özellikleri de kazandırmaktadır.

Görsel 86: Tafta Halı Yapısı

Kaynak: <https://textInfo.files.wordpress.com/2013/03/image3.png> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Halı yüzeyi, Bir zemin tekstil ürünü olarak halı bölümünde anlatıldığı gibi farklı yöntemlerle elde edilebilmektedir. Bu yöntemlerin kullanılması halının kullanım alanını artırmaktadır ve kullanıcıya konfor sağlayabilecek çeşitliliği oluşturabilmektedir.

Birincil tabanda jüt ya da olefin liflerinden üretilen kumaşlar yoğunlukla kullanılmaktadır (Yeager, 1988: 270). Bu lifler boyutsal sabitliğe sahip olduklarından dolayı halı üretiminde seçilmektedirler. Aynı zamanda bu liflerden üretilen tabanların halılarda kullanımı halıyı neme ve küfe karşı koruma özelliğine sahiptir.

İkincil taban ise halıya daha yüksek boyutsal kararlılık özelliği kazandırıldığından dolayı kullanılmaktadır. Bu taban türünde jüt ve olefinin dışında vinil kullanılmaktadır (Yeager, 1988: 271). İkincil taban yapıştırıcılarla lastik tabakaya yapıştırılmaktadır.

Birçok tafta halı 365 cm ile 465 cm genişliğinde üretilmektedir. Tafta halılar, hem kullanıcı yoğunluğunun olmadığı hem de çok yoğun olduğu yerlerde kullanılabilir niteliktedir. Tafting yöntemiyle üretilen halılar modüler halı ya da duvardan duvara halı olarak kullanılabilir nitelikte (Görsel 87). Modüler halı, mekanın boyutlarına göre taşınabilir nitelikte olan halılardır. Duvardan duvara halı ise bir duvardan diğer duvara kadar zeminin tamamını kaplayan halı çeşididir. Tafting yöntemiyle elde edilen bu halılar kullanımda çeşitlilik sağlayarak, tasarımcıyı ve kullanıcıya renk, desen, ölçü gibi nitelikler sunmaktadır.

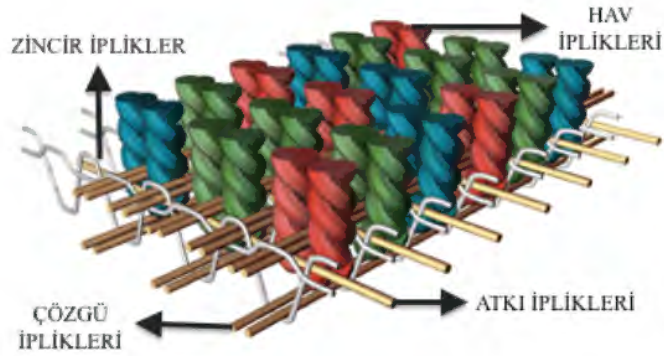

Görsel 87: Tafta Halı Örnekleri

Kaynak: <http://www.mohawkgroup.com/products/custom.aspx> Erişim tarihi: 01.05.2015.

4.4.1.2. Dokuma halılar

Dokuma yöntemi, tafting yöntemi yaygınlaşmadan önce halı üretiminde en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Dokuma halılar dokuma tezgahlarında ipliklerin bir araya getirilmesiyle oluşan halı çeşitleridir. Dokuma halı yapısında zincir çözgü iplikleri, atkı iplikleri, çözgü atışları ve hav iplikleri bulunmaktadır (Görsel 88). Bu iplikler belli bir yapıda bir araya gelerek dokuma halıları oluşturabilmektedir. Yüzeyde kullanılan ipliğin hav durumuna göre üç çeşit halı geliştirilmiştir; Wilton, Axminster ve kadife (Cohen ve Johnson, 2010: 252).

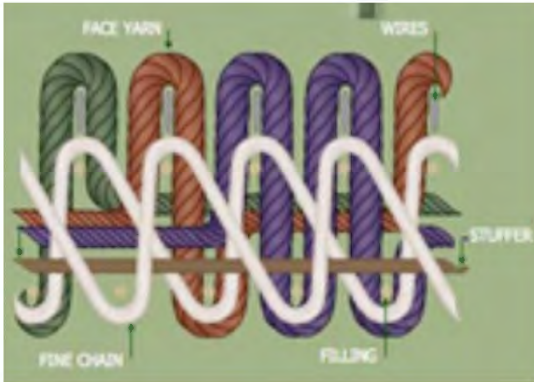
Görsel 88: Dokuma Halı Yapısı

Kaynak: <http://www.couristan.com/cms.aspx/Guid/E0FD4B29-1A68-447A-B3ED-B3A2E44112E5/EntryNumber/5/Flash/Y> Erişim tarihi: 01.05.2015.

4.4.1.2.a. Wilton

Jakarlı dokuma tezgahında oluşturulmuş kesikli ya da ilmekli havlı halı çeşitidir (Görsel 89). Halıyı dokumada kullanılan renkler halıyı tanımlamaktadır; iki renkli halı iki çerçeveli wilton halısı olarak adlandırılmaktadır (Yeager, 1988: 283). Hav iplikleri halı boyunca devam ettiğinden dolayı diğer halılardan ayrılmaktadır ve bu devamlılık halıya ağırlık, dayanım, tabana karşı sağlamlılık ve uzun bir kullanım ömrü kazandırabilmektedir. Bu özelliklerinden dolayı Wilton halısı yüksek nitelikli bir halıdır.

Görsel 89: Wilton Halı Dokuma Yapısı, Wilton Halı Örneği

Kaynak: <http://www.carpetmadeintheusa.com/tag/velvet-carpet/> Erişim tarihi: 01.05.2015.

Kaynak: <http://www.aoukcarpet.com/20-wilton-carpet.html> Erişim tarihi: 01.05.2015.

4.4.1.2.b. Axminster

Axminster halının her ilmek yada yüzey iplik, farklı bobinlerin eklenmesiyle oluşmuştur ve bu özellik axminster halının renk bakımından çeşitlenmesini sağlamaktadır. Sınırsız renk çeşitliliği bu halının kullanım alanını artırmaktadır (Jones, 2014: 305). Bu halı çeşidiyle mekanda istenilen görünüm elde edilebilmektedir (Görsel 90).

Görsel 90: Axminster Halı Yapısı, Axminster Halı Örneği

Kaynak: <http://www.carpetmadeintheusa.com/tag/velvet-carpet/> Erişim tarihi: 03.05.2015.

Kaynak: <http://www.axminstercarpets.co.uk/carpet-transportation/wp-content/uploads/2012/03/Select-First-BJS-Bingo-5.jpg> Erişim tarihi: 03.05.2015.

4.4.1.2.c. Kadife

Halı dokumanın en basit şekli kadifedir. Yumuşak yüzeyli havlı, kesikli ya da ilmekli ve tek renkte üretilebilmektedir (Jones, 2014: 306). Diğer dokumalara göre çok basit yapıdadır ve bu yüzden bu halıda renk ve desen çeşitliliği yok denilebilecek kadar az sayıdadır (Görsel 91).

Görsel 91: Kadife Halı Yapısı, Kadife Halı Örneği

Kaynak: http://www.stourportwholesalecarpets.com/swc/carpet_types Erişim tarihi: 03.05.2015.

4.4.1.3. Diğer halı çeşitleri

Tafting ve dokuma halı çeşitlerinin dışında farklı yöntemlerle üretilen halı çeşitleri de bulunmaktadır. Bu halılar üretildikleri yöntemin adıyla anılmaktadırlar. Bunlar iğne delikli halılar, flock halılar ve örme halılardır.

İğne delikli halılar, “Halı ipliklerinin polipropilen bir dokuma tabakası içinde, hasır oluşturacak şekilde ileri ve geri doğru dokunmasıyla elde edilir³⁸”. İplikli lif ağlarının birleşmesiyle bütünleşmesi ve ağları birbirinin içine geçiren keçe iğneleriyle bir arada tutulmasıyla oluşmaktadır (Jones, 2014: 306) (Görsel 88). Bu dokumada temel araç iğnelerdir. İğnelerin farklı ilmekler oluşturmasıyla meydana gelen ve lastik ya da hava dayanımlı başka bir destek malzemesiyle kaplanan halı çeşididir.

Görsel 92: İğne Delikli Halı Örneği

Kaynak: <http://www.p-wholesale.com/upimg/14/56a1/non-woven-needle-punch-carpet-670.jpg> Erişim tarihi: 03.05.2015.

Flok halılarda, halı yüzeyini oluşturan havlar aynı uzunlukta dırlar (Yeager, 1988: 291).

Görsel 93: Flok Halı Örnekleri

Kaynak: <http://www.hiva.co.uk/flocking.htm> Erişim tarihi: 03.05.2015.

Kaynak: <http://www.busch-model.com/katalog/e/artikel/7249-z.htm> Erişim tarihi: 03.05.2015.

³⁸ <https://www.tbekshome.com/hali-kaplama>, (Erişim tarihi: 15.04.2015.)

Yüzeyinin tek düzeyde olmasından dolayı yünlü kadife olan velur kumaşını anımsatmaktadır (Görsel 93). Flok halıların aşınma dayanımı çok yüksek olmadığından dolayı çok tercih edilmemektedirler.

4.4.2. Kilim

Halı gibi kilim de iç mekan zeminlerinde kullanılan tekstil ürünleridir. Halıya göre daha hafif ve küçük boyutlardadır. Pile (2004: 277) kilim terimini genellikle kullanıldığı odanın ölçüsünden daha küçük, halının taşınabilir hali olarak tanımlamaktadır. Halılar mekanlarda duvardan duvara ya da modüler olarak kullanılabilir. Kilimler de halıdan daha küçük ve daha kolay taşınabilir forma sahiptir. Kilimler istenilen ölçülerde üretilebilecek zenginliğe sahiptir. (Görsel 94) Üretiminde kullanılan renklere göre farklı desen ve renklerde üretilerek istenilen tarzın oluşturabilmesi olanağını sunabilmektedir. Kilim de halı gibi mekana estetik etkilerin dışında akustik ve ısı bakımından olumlu etkiler oluşturabilmektedirler.

Görsel 94: Kilimlerin İç Mekandaki Etkisi

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/97601516899742621/> Erişim tarihi: 18.06.2015

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/142004194477129379/> Erişim tarihi: 18.06.2015

Kilimler bölgelere ve yörelere göre karakteristik özellikler kazanmaktadır; oryantal kilimler, halk kilimleri, Avrupa el yapımı kilimler, tasarımcı kilimleri, makina yapımı kilimler ve doğal lif kilimleri. Bu kilimler bölgelerde üretilen life göre genellikle el

dokuma yöntemiyle elde edilmektedirler. Kilimler iç mekanın niteliğini ses, ısı, görsel ve koku bakımından etkilemektedirler.

4.4.3. Halı ve Kilim Temizlik ve Bakımı

Diğer iç mekan tekstil ürünlerinde olduğu gibi halı da mekan içinde çeşitli lekelenmeler ve aşınmalara maruz kalabilmektedir. Özellikle zeminde bulunmasından dolayı toz gibi kirleri çok çabuk üzerine çekebilmektedir. Halının görünümünün kaybolmaması için ve kullanım ömrünün uzun olabilmesi için düzenli bir bakım yapılması ve acil durumlarda ne yapılması gerektiğinin bilinmesi gereklidir. Willbanks vd. (2010: 411) yapılacak olan bakımın halının kullanım ömrünü uzattığı ve görünümünü koruduğu gibi kullanıldığı mekandaki hava kalitesini de arttırdığını belirtmişlerdir. Halının bakımı halının kendi özelliklerini etkilemesinin yanında iç mekanı niteliksel olarak etkileyebilmektedir.

Halılar insan yoğunluğunun az ya da çok olduğu yerlerde kullanılabilir. Halıların kirlenmeleri de mekanda bulunan kullanıcı yoğunluğuna bağlı olarak doğru orantılı bir şekilde değişmektedir. Çok kullanıcının bulunduğu mekanlarda çok kirlenmekte, az kullanıcının bulunduğu yerlerde daha az kirlenmektedir. Bu yüzden halı temizlik ve bakımının da bu etkene göre yapılması gerekebilmektedir. Nielson ve Taylor, (2006: 321) insan trafiğinin yoğun olduğu yerlerde halılar her gün, az olduğu yerlerde ise haftada bir kere vakumlamanın gerekli olduğunu söylemektedirler. Trafiğin yoğun olduğu yerler genellikle otel, ofis, alışveriş merkezi gibi ticari alanlardır ve bu alanlarda halıyla temas ve dolaşım fazla olduğu için halılar daha fazla kirlenir ve aşınmaya maruz kalırlar. Bu nedenle özellikle ticari alanlarda her gün vakumlama yapılması gereklidir. Evler insan trafiğinin çok daha az olduğu, bu yüzden kirlenme ve aşınmanın daha az olduğu yerlerdir. Bu gibi trafiğin az olduğu mekanlarda haftaya bir ya da iki kez vakumlama yapmak gereklidir. Fazla vakumlama halının özelliğine kaybetmesine yol açabilmektedir.

Halı temizliğinin vakumlamak dışında yöntemleri de bulunmaktadır. Cohen ve Johnson (2010: 262) bu yöntemleri süpürmek, şampuanlamak, köpüklemek, sıcak su sızdırma, kuru toz yöntemi ve diğer yöntemler olarak sınıflandırmıştır.

Halı süpürüldüğünde yüzeyindeki tozlar, aşınmadan dolayı yüzeyden çıkmış iplikçikler, kırıntılar ve yüzeydeki diğer kirleri çekmektedir. Bu kirler süpürülmediğinde halının bünyesine nüfuz ederek zaman içinde bakteri ve mikroplara dönüşebilmektedir. Bu yüzden halının yüzeyindeki kirlerin süpürülmesi gerekmektedir. Süpürme işleminin sıklığı kullanılan mekana göre değişiklik göstermektedir. Halılar süpürme ya da vakumlamayla geçmeyen lekeleri temizlemek için şampuanlama yöntemini kullanmaktadırlar. Şampuanlama işlemi deterjanın bir miktar suyla köpürtülüp halı yüzeyinde fırçanın hareket ettirilmesiyle uygulanan bir halı temizleme yöntemidir (Willbanks vd., 2010: 418). Bu uygulama sırasında halının çok ıslatılmamasına dikkat edilmelidir çünkü fazla ıslaklık halının boyunun kışalmasına neden olacaktır. Kuru köpük yönteminde su bazlı halı şampuanlarının köpük haline dönüştürülmüş hali kullanılmaktadır. bu uygulamada köpük halıya sıkılır ve bir makina yardımıyla fırçalanır (Cohen ve Johnson, 2010: 262). Halı yüzeyi vakumlanarak üzerindeki köpük alınır ve halı yüzeyi temizlenmiş olur. Halı temizlemekte kullanılan bir diğer yöntem de sıcak su sızdırmadır. Bu yöntemde sıcak su spreyi bir şampuan ya da deterjanla birlikte kullanılmaktadır. Bu malzemeler bir baskıyla halıya uygulanmakta ve vakumlanarak halı temizliği tamamlanmaktadır. Kuru toz yönteminde leke emici tozlar kullanılmaktadır (Cohen ve Johnson, 2010: 262). Kuru haldeki toz halı yüzeyine el ya da makineyle uygulandıktan sonra yüzeydeki tozlar vakumlanarak halı temizlenmektedir. Çok lekeli halılar için uygun bir yöntem değildir.

Halı temizlik ve bakım yöntemlerinde, halı yüzeyinde bulunan bitim işlemlerinin zarar görmemesi için su ve deterjanlı yöntemlere başvurulmaması gerekmektedir. Olabildiğince programlı bir temizlik ve acil durumlarda anında yapılan müdahalelerle halı korunmalıdır.

Halı bakımı yapılmadan önce halıyla ilgili temizlik ve bakım önerilerinin yazdığı etiket dikkatlice okunmalı ve özellikle belirtilen uygulamalar yapılmaya özen gösterilmelidir.

4.3.4. Halı ve Kilim Seçim Ölçütleri

Halı, iç mekan pratik kullanımı dışında duysal olarak estetik, akustik, koku ve dokunsal bakımdan önemli derece etkileyen önemli bir öğedir. Kullanıcının doğrudan

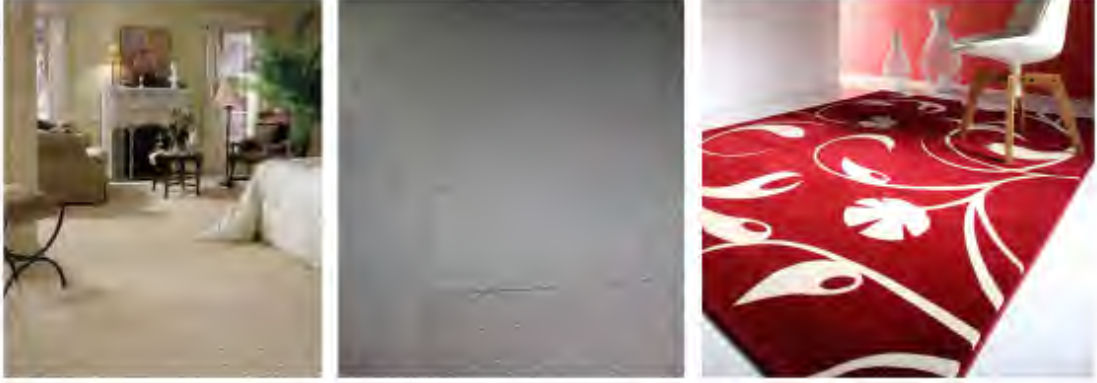
temas halinde olduğu halılar mekanda temel olarak kullanıcının zeminle arasında yumuşak bir geçiş oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır. Ancak bu işlevinin yanında sıcaklık, ışık, ses, güvenlik, rahatlık gibi iç mekan gereksinimleri kontrol edebilmek için de kullanılmaktadır (Nielson, 2007: 240).

Halı üretiminde kullanılan lif ve ipliklere göre ve üretim yöntemine göre farklı renk, doku, desen gibi estetik özellikler kazanmaktadır (Willbanks vd., 2010: 325). Bu özellikler mekanın estetik bütünlüğünü sağlayabilmek için önemli öğelerdir.

Zemin yüzeyinde kullanılan malzemelerin seçiminde, mekanın boyutu, aydınlık seviyesi, üzerinde kullanılan mobilya ve donatıların özellikleri önemlidir. Özellikle halı söz konusu olduğunda, kullanım rahatlığı ve sürekliliği yönünden uygun renk, doku ve desende seçilmesi tasarım bütünlüğü açısından titiz bir çaba gerektirir (Bozdayı ve Onaran, 2004: 36).

Mekanın tasarımında belirlenen tarza uygun mobilya, döşemelik kumaş ve perde seçerken göz ardı edilmemesi gereken bir öğe de halıdır. Mekanda oluşturulmak istenilen tarzı destekleyebileceği gibi mekanın tarzını oluşturan temel öğe de olabilmektedir. Bu doğrultuda halı mekandaki diğer niteliksel öğelerle bütünlük oluşturacak doku, desen ve renkte tercih edilmelidir.

Halıların seçiminde, mekandaki işlevi kadar üzerinde yürüme sıklığı ve kullanıcı trafiği de önemli bir ölçüttür. Halılar evlerde, ofislerde, hastanelerde, kreşlerde vb. birçok ticari mekanda kullanılabilir. Ancak halının her mekandaki kullanım amacı farklı olduğundan dolayı farklı ölçü ve şekillerde üretilebilmektedir; duvardan duvara halı ve modüler halı (Görsel 95). Duvardan duvara halılar genellikle ticari mekanlarda trafiğin yoğun olduğu yerlerde kullanıldığı görülmektedir. Modüler halılar ise genellikle daha az kişinin bulunduğu evlerde ve ofislerde kullanılabilir.

Görsel 95: Duvardan Duvara Halı, Modüler Halı

Kaynak: <http://www.salibas.com/walltowall.html> Erişim tarihi: 03.05.2015.

Kaynak: Akarca Tekstil, 22.04.2015.

Kaynak: <http://www.larscontzen.de/carpets/i/107/p/designer-golze-teppich-carpet-floral-astra-jardin.html>
Erişim tarihi: 03.05.2015.

Halının mekan içindeki bir diğer etkinliği de akustikle ilgilidir. Mekanda kullanılan malzemeler sesi soğurabilmekte ya da yansıtılabilmektedir. Bozdayı ve Onaran (2004: 36), zemin kaplaması olan halıların ses emici özelliklerinden dolayı mekan akustiğe yararlı olduğunu vurgulamaktadırlar. Mekan konforu için sesin yankılanmaması ve çok da soğrulmaması gereklidir. Halı iç mekanda ses kontrolünü sağlamak için kullanılan araçlardan biridir. Halının yüzeyinin çeşitleri ve yoğunlukları sesin emiciliğini etkileyeceğinden halı seçimi yapılırken bu etkenlere dikkat edilmesi gerekmektedir.

Halı, perdeler gibi mekan içindeki sıcaklık kontrolünü sağlayan önemli bir mekan öğesidir. Halı lifli yapısından dolayı mekanda kısmi bir yalıtım görevi üstlenmektedir. Ayrıca halının varlığı kullanıcıda psikolojik olarak mekanın daha sıcak olduğuyla ilgili bir algı oluşturabilmektedir (Nielson, 2007: 240). Halı ısı geçirgenliği olmadığından dolayı mekan içindeki ısıyı korur ve bu kullanıcılarda mekanın daha sıcak olduğu algısını oluşturmaktadır.

Halı, bir tekstil ürünü olduğundan dolayı mekan içindeki diğer malzemelerle karşılaştırıldığında daha yumuşak bir tuşeye sahiptir. Bu özelliğinden dolayı kullanıcıya mekan içinde güven ve rahatlık hissi vermektedir. Ayrıca iç mekanlarda zeminde genellikle sert malzeme kullanıldığı için güvenlik açısından sorun yaratabilir

niteliktedir. Ancak halılar üretilirken zeminde kaymaya önlem olarak çeşitli tabanlarla bütün olarak üretildiğinden dolayı güvenlik açısından sorun oluşturmazlar.

Bir tekstil ürünü olan halılar, ortamda oluşan yemek, sigara, toz, ten gibi kokuları bünyelerine alabilirler. Halıda oluşacak bu koku zamanla kullanıcı rahatsız edebileceğinden halı seçimi yapılırken bu etkenler göz önünde tutulmalıdır.

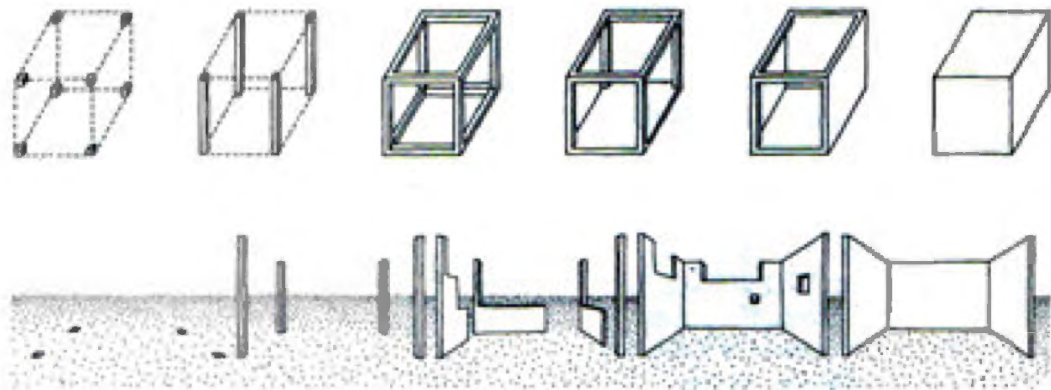
Halılar üretilirken kullandıkları life göre statik elektriklenme özelliğine sahip olabilmektedir. Statik elektriklenme olayı kullanıcıyı doğrudan olumsuz etkileyeceğinden halı seçiminde önemli bir etken olarak düşünölmelidir.

Halının mekan içinde olumlu olduğu kadar olumsuz etkinlikleri de bulunmaktadır. Bu olumsuzluklar halı üretiminde halı yüzeyine uygulanan bitim işlemleriyle en aza indirilmeye çalışılmaktadır. Halı seçimi yapılırken tüm bu olumlu ve olumsuzluklar göz önünde bulundurularak tercih edilmelidir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren barınma gereksinimi duymuştur ve bu gereksinimini sınırlar koyarak mekan haline getirerek gidermeye çalışmıştır. Mekan, insanoğlunun eylemlerini gerçekleştirebildiği sınırlandırılmış alanlardır. İç mekan ise mekan olgusu doğrultusunda gelişmiş, kullanıcı ve işlevle olgunlaşmış, sınırlı mekanlardır. İç mekanlar, o mekanda gerçekleştirilen eylem ve o mekanı kullanan bireylerle bir bütün olarak ele alınmaktadır. İçmimarlık, mekanın eylemle ve kullanıcıyla birlikte bir bütün olarak düşünülüp görsel ve işlevsel olarak nitelikli mekanlar kurgulama olayıdır.

İç mekanlar yapısal ve niteliksel olarak iki temel öğeden oluşmaktadır. İç mekânın yapısal öğelerinin temeli geometriden gelmektedir. Geometride nokta, doğru, alan ve hacim olarak bilinen kavramlar iç mekanda köşe, kenar, yüzey ve mekân olarak karşılık bulmaktadır. İç mekanda köşelerin birleştirilmesiyle kenarlar, kenarların birleştirilmesiyle zemin, duvar, tavanlar, yüzeylerin bir araya gelmesiyle de mekân oluşmaktadır (Görsel 96).

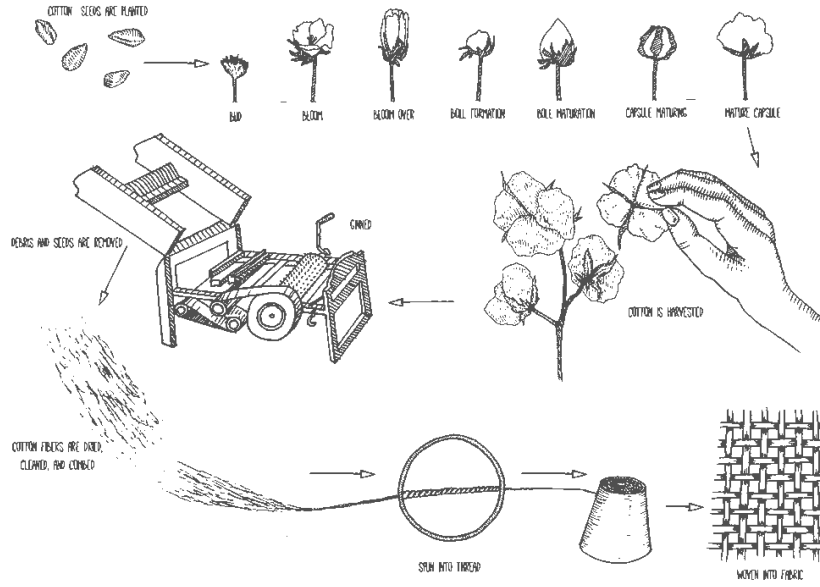

Görsel 96: Yapısal Öğelerin Bir Araya Gelerek İç Mekanı Oluşturması

Kaynak: Çetinkaya, (2007'den aktaran Özkan) 2011: 20

Oluşan yapısal iç mekan, mekanı niteleyen öğelerle bir araya geldiğinde anlam kazanmaktadır. Bu niteliksel öğeler malzeme, aydınlatma ve renk, doku, mobilya ve aksesuarlardır. İç mekanı oluşturan köşeler, kenarlar ve yüzeyler malzemelerden oluşmaktadırlar. Bu malzemeler doğal ya da yapay ahşap, cam, plastik, taş vb. diğer malzemelerden oluşmaktadır. Her malzemenin kendine ait bir dokusu ve rengi bulunmaktadır. Bu renkler ve dokular görsel açıdan mekanın estetiğini önemli derecede etkilemektedirler.

Bu öğelerden malzeme sınıfına giren tekstil ürünleri iç mekanda önemli derecede yeri olan ve mekanın tarzını büyük ölçüde etkileyen öğelerdir. Tekstiller insanoğlunun varoluşundan itibaren giyinme gereksinimiyle ortaya çıkmıştır. İlk olarak avladıkları hayvanların postlarını kullanırken sonra hayvanlardan ve bitkilerden elde ettikleri lifleri ilkel yöntemlerle eğip bükerek iplikleri ve bu iplikleri bir araya getirerek tekstil ürünü olan kumaşları elde etmişlerdir. (Görsel 97) Teknolojinin de gelişmesiyle doğal liflerin dışında yapay lifler oluşturmuşlar ve bu lifleri makinelerle bir araya getirip iplik ve tekstil yüzeylerini elde etmişlerdir. Tekstiller doğal ya da yapay liflerden elde edilmektedirler. Lifler kaynağına ve oluşma biçimine göre çeşitli karakteristik özellikler kazanmaktadırlar. Bu lifler bitkisel, hayvansal ve mineral kaynaklı doğal lifler, çeşitli yöntemlerle elde edilen yapay liflerdir. Bu lifler kaynağına göre çeşitli fiziksel özellikler kazanmaktadırlar; yumuşaklık, aşınma dayanımı, ısı ve ışığa karşı dayanım, esneklik, iletkenlik, boyutsal kararlılık, su emme ve nem tutabilme, boyanabilme, statik elektriklenme, yanma vb. Bu liflerden elde edilen ipliklerin büküm, dayanım, esneklik ve incelik gibi özellikleri bu ipliklerden oluşan tekstil yüzeylerini doğrudan etkilemektedir. İplikler oluşturuldukları hammaddenin ve oluşturulma yapısına göre özellik kazanmaktadırlar ve bu özellikler ipliklerden oluşturulan ürünlerin özelliklerini doğrudan etkilemektedirler. Bu özellikler üretilen ipliği ve tekstil yüzeyini doğrudan etkilemektedir. Böylece bu yüzeylerin kullanım alanları belirlenebilmektedir.

Görsel 97: Bir Lifin Tekstil Ürününe Dönüşme Süreci

Kaynak: <http://www.carrieparry.com/ownership-manual/materials/> Erişim tarihi: 18.06.2015

Tekstil yüzeyleri liflerin çeşitli yöntemlerle bir araya getirilmesiyle dokusuz olarak ve ipliklerin örme ya da dokunmasıyla oluşturulmaktadır. Örme, ipliklerin tığ ya da şiş gibi araçlarla kendi üzerinden geçirilmesiyle oluşturulmasıdır. Dokuma ise ipliklerin enine ve boyuna belli bir düzene göre birbirlerinin altından ve üstünden geçirilme işlemidir. Dokuma düz, saten, dimi, armürlü ve jakarlı olmak üzere çeşitlenmektedir. Tekstil yüzeyleri, oluşturulduğu lifin ve ipliğin özellikleriyle birlikte oluşturulma yapısına göre de fiziksel ve görünüm özellikleri kazanmaktadır.

Dokusuz, örme ya da dokuma yöntemleriyle elde edilen tekstil yüzeylerine, sahip olmadığı ve olması gereken özellikler farklı bitim işlemleriyle kazandırılmaktadır. Özellikle iç mekanda olması istenilen, lekelenmezlik, geç tutuşurluk, buruşmazlık, antistatik, antibakteriyel gibi özellikler çeşitli fiziksel ya da kimyasal bitim işlemleriyle tekstil yüzeyine kazandırılmaktadır. Bu işlemler tekstil yüzeyi boyama ya da baskı yöntemiyle renklendirildikten sonra yüzeye uygulanan işlemlerdir.

Liflerden ve ipliklerden üretilen tekstil yüzeyleri renklendirildikten ve bitim işlemleri uygulandıktan sonra mekanda kullanılmaya hazır hale gelmektedir. İç mekamlarda tekstil ürünleri döşemelik kumaş, perdelik kumaş, halı ve kilim olarak kullanılmaktadır.

Mekanda hem işlevsel hem de nitelik bakımından önemli yere sahip olan iç mekan tekstilleri örme, dokuma ya da diğer yöntemlerle elde edilebilmektedir. Kullanım alanına göre farklı liflerden ve ipliklerden üretilmektedir.

Tablo 2: Döşemelik ve Perdelik Kumaşlar

(Kullanılan lif: Pamuk-P, Keten-K, Jüt-J, Yün-Y, İpek-İ, Sentetik-S, Çeşitli-Ç
Ağırlık: Çok hafif-ÇH, Hafif-H, Orta-O, Ağır-A)

KUMAŞ ADI	KULLANILAN LİF	YÜZEYİ	AĞIRLIK	ÜRETİM YÖNTEMİ	KULLANIM ALANI
Homespun	P, K, Y	Düz	H, O	Düz	Döşemelik, Fon perde
Hopsacking	P, S	Düz	O	Düz	Döşemelik
Tüvit	Y	Düz	A	Dimi	Döşemelik
Şintz	P	Düz	ÇH	Düz	Döşemelik, Fon ve Tül perde
Dok	Ç	Düz	O	Sepet	Döşemelik
Rep	Ç	Düz	O	Rib	Döşemelik
Bengalin	Ç	Düz	O	Düz	Döşemelik
İpekli damasko	İ	Düz	O	Düz	Döşemelik
Ottoman	Ç	Düz	A	Düz	Döşemelik
Şantuk	İ, S	Düz	H	Düz	Döşemelik, Fon perde
Ekose	Ç	Düz	O	Dimi	Döşemelik
Balıksırtı	Ç	Düz	O	Dimi	Döşemelik
Antik saten	İ, S	Düz	H	Saten	Döşemelik, Fon perde
Saten	İ, S	Düz	H	Saten	Döşemelik, Fon perde
Şönil	P, S	Düz	O	Havlı	Döşemelik
Damasko	P, İ	Düz	O	Jakarlı	Döşemelik
Brokar	İ, S	Düz	O	Jakarlı	Döşemelik
Matelaz	P	Düz	A	Jakarlı	Döşemelik, Fon

					perde
Lisere	Ç	Düz	O	Jakarlı	Döşemelik
Brokatel	Ç	Düz	O	Jakarlı	Döşemelik
Goblen	Y, P, K	Düz	A	Jakarlı ya da el	Döşemelik, Fon perde
Klok	Ç	Düz	O	Jakarlı	Döşemelik, Fon perde
Kadife	Ç	Havlı	A	Havlı kadife	Döşemelik, Fon perde
Velur	Ç	Havlı	A	Havlı kadife	Döşemelik
Friz	P, Y, S	Havlı	A	Jakarlı	Döşemelik, Fon perde
Fitilli kadife	P, S	Havlı	A	Havlı	Döşemelik
Pamuklu Kadife	P, S	Havlı	A	Havlı kadife	Döşemelik, Fon perde
Grospoint	S	Havlı	O	Havlı	Döşemelik, Fon perde
Tafta	İ, Y, P, Ç	Düz	H, O	Düz	Döşemelik, Fon ve Tül perde
Kreton	P	Düz	O	Düz, dimi	Döşemelik, Fon perde
Kot	P	Düz	O	Dimi	Döşemelik
Diril	P	Düz	O	Dimi	Döşemelik
Flanel	P, Y	Düz	H	Düz, dimi	Döşemelik
Alaca	P, S	Düz	H	Düz	Döşemelik, Fon perde
Deri	Hayvan derisi	Düz	A	Dokusuz	Döşemelik
Keten	K	Düz	H, O	Düz	Döşemelik, Fon perde
Kanvas	P, K	Düz	O	Düz	Döşemelik
Basma	P, S	Düz	O	Düz	Fon perde
Gaze tül	Ç	Düz	H	Düz	Fon ve Tül perde
İnce ipek(ninon)	İ, S	Düz	H	Düz	Tül perde
Organze	P	Düz	ÇH	Düz	Fon ve Tül perde
Osnaburg	P	Düz	H	Düz	Fon ve Tül perde
Vual	P, İ, Y, S	Düz	ÇH	Düz	Fon ve Tül perde
Monk's Cloth	P, J	Düz	O	Düz,sepet	Döşemelik, Fon perde

Pike	P, S	Düz	H, O	Düz	Döşemelik, Fon perde
Noktalı ve benekli	P, S	Düz	O	Düz	Fon ve Tül perde
Fırdöndü	P, S	Düz	O	Düz	Fon ve Tül perde
Markizet	P, İ, S	Düz	A	Jakarlı	Fon ve Tül perde
Örümcek ağı	R, Ç	Düz	ÇH	Düz	Fon ve Tül perde
Lampas	Ç	Düz	O	Jakarlı	Fon perde
Flok	Ç	Havlı	O	Havlı	Fon perde
Nakışlı	Ç	Düz	H	Düz	Fon ve Tül perde
Fisto	Ç	Düz	O	Düz	Fon ve Tül perde
Dantel	P, S	Düz	H	Makine ya da el	Fon ve Tül perde
Jarse	Y, S	Düz	O	Örme	Döşemelik

Döşemelik ve perdelik kumaşlar dokuma, örme ya da dokusuz yöntemlerle elde edilebilmektedirler. Üretimlerinde her türlü lif kullanılmaktadır. Ancak yangın ve aşınma dayanımının yüksekliğinden dolayı hem döşemelik kumaşlarda hem de perdelik kumaşlarda en çok sentetik lifler kullanılmaktadır. Sentetik liflerle birlikte pamuk, keten vb. diğer liflerle karıştırılarak da kullanılabilirler.

Halılar da dokuma ya da örme yöntemleriyle elde edilebileceği gibi dokusuz yöntemlerle de elde edilebilmektedir. Ancak halıların diğer iç mekan tekstillerinden ayırt edici özellikleri yüzey yapılarıdır. Halılar diğer tekstil ürünleri gibi tek katmandan oluşmamaktadır. Halılar temel olarak iki tabakadan oluşmaktadır; yüzey ve taban. Halıların genellikle yüzeyleri tekstil ürünlerinden oluşmaktadır ve çeşitli liflerden elde edilebilmektedirler. Ancak dayanımından dolayı en çok tercih edilen lif polyesterdir. Halılar tafta ve dokuma olarak sınıflandırılmaktadır. Kilimler halılara göre daha ince ve tek tabakadan oluşmaktadır. Genellikle dokunarak oluşturulmaktadır ve üretildikleri yöreye göre isimlendirilmektedirler.

İç mekanda kullanılan bu tekstil ürünleri, iç mekanı niteliksel olarak önemli derecede etkilemektedir. İçmimarlık, kullanıcı-işlev-mekan ilişkisine dayandığından dolayı iç mekanda kullanılacak tekstillerin kullanıcı, işlev ve mekanla bütünleşebilmesi açısından

hem işlevsel, hem fiziksel, hem de duyuşsal özelliklere sahip olması beklenmektedir. İşlevsel olarak mekandaki eylemleri gerçekleştirebilmek için genel ortam ısısının, genel ortam ışığının olması gereken düzeyde olması ve mekanda görölmesi istenmeyen bir alanın gizlenmesi gerekmektedir. Fiziksel olarak mekanın ölçülerine uyumlu, kullanım şartlarına dayanımlı olması gerekmektedir. Duyusal olarak ise görme (estetik), işitme (akustik), dokunma (tuşe) ve koku bakımından kullanıcıyı olumlu yönde etkilemesi gerekmektedir. İç mekan tekstil ürünleri, mekanda olması istenilen fiziksel, işlevsel ve duyuşsal özellikleri sağlayabilen niteliksel öğeler olmasından dolayı önemlidirler. Ayrıca, tekstil ürünlerindeki renk, doku, desen, form ve ölçü çeşitliliği mekanda bir tarz oluşturmada ve başka öğelerle oluşturulmuş tarzı destekleyebilmesi açısından önemlidir. Mekanda seçilen bir döşemelik kumaş mekanın tarzını oluşturan bir öğe olurken bu kumaşın yanında seçilen perdeler ve halı bu tarzı destekleyebilmektedir.

İç mekanda tekstil ürünleri seçilirken öncelikle kullanıma bağılı ürünü ve dolayısıyla mekan niteliğini etkileyen aşınma dayanımı, ışık haslığı, dikiş kayma dayanımı, kolay bakım, düşük dökümlülük ve tok tutum, leke tutmazlık, güç tutuşurluk, solmazlık, çürüme, böcek ve güvelere karşı dayanım ve statik elektriklenme özelliklerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu özellikler kumaşa, kumaşı oluşturulurken seçilen lif, liften ipliğin oluşturma yöntemi ve kumaşı elde etme yöntemlerinden geçmektedir. Bu nedenle iç mekanda kumaş seçilirken önce kullanım amacı belirlenmeli ve sonrasında sahip olması istenilen özelliğe göre lif, iplik ve yüzey çeşitlerinin özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin sıcak iklime sahip bir yerde bulunan mekanda kumaş seçimi yapılırken, terletmeyen, nem ve suyu bünyesinde tutmayan ve serin tutabilen gibi özelliklere sahip liflerden üretilmiş aşınma dayanımı ve solmazlık özelliği yüksek olan bir kumaş seçilmelidir. Yani kumaşın seçimine içmimarlık genel kurgusunu oluşturan mekan-kullanıcı-işlev öğelerinin analiz edilerek başlanmalı ve bu öğeler doğrultusunda olması gereken özellikleri içeren kumaşlar tercih edilmelidir.

İÇ MEKAN TEKSTİLİ SEÇİM ÖLÇÜTLERİ ANALİZİ

KULLANICI ANALİZİ	İŞLEV ANALİZİ	MEKAN ANALİZİ
Estetik(görsel) Akustik(işitsel) Tuşe(dokunsal) Kokusal	Aşınma dayanımı Işık haslığı Dikiş kayma dayanımı Düşük dökümlülük Tok tutum Leke tutmazlık Güç tutuşurluk Böcek ve güvelere karşı dayanım Statik elektriklenme Solmazlık Çürüme dayanımı	Lif İplik Yüzey Renklendirme Bitim işlemleri

Şema 7: İç Mekan Tekstili Seçim Ölçütleri

Kullanıcıyı etkileyen veriler mekanın estetik, akustik, tuşe ve kokusal özelliklerini, işlevin analiziyle elde edilen veriler kumaşın sahip olması gereken fiziksel özellikleri, mekanın analiziyle elde edilen veriler de kumaşta tercih edilmesi gereken lif, iplik, yüzey çeşitlerini ve bu kumaşlara uygulanacak renklendirme ve bitim işlemlerini etkilemektedir. Bu ölçütlere göre kumaşta olması gereken temel özellikler belirlendikten sonra döşemelik kumaşların, perdelik kumaşların, halı ve kilimlerin iç mekandaki bütüncül seçimi önem kazanmaktadır. Bu bütüncüllük iç mekan niteliğini tamamen ortaya koyan renk, doku, desen, form ve ölçü öğeleriyle sağlanmaktadır. Kumaşlarının birbirleriyle olan renk ve desen ilişkileri mekanın tarzını destekleyen temellerdir. Kumaşlardaki desenlerin büyüklük küçüklük oranları, renk uyumları, form bütünlüğü, doku uyumları mekan niteliğini önemli derecede etkilemektedir. Bu bütüncüllükle seçilen iç mekan tekstil ürünleri kullanıcı, işlev ve mekan analizleri ile bir araya getirildiğinde iç mekanın kullanıcı tarafından rahat kullanılmasını ve mekanın estetik ve işlevsel bütünlüğünü sağlayan bir iç mekan elde edilmiş olur.

Tüm bu süreçte önemli rol oynayan içmimar, tasarım sürecinde belirlediği kavram (konsept) çerçevesinde mekanı tasarlarken iç mekan yapısal ve niteliksel öğelerini kendi

yaratıcılık yöntemleriyle bir araya getirmektedir. Tasarımcının özgün yaratıcılık yöntemleri, kültürel yapısı ve estetik deneyimi, mekan üzerinde etkisini malzeme, aksesuar, aydınlatma ve renk, ve mobilya öğelerinde göstermektedir.

İçmimarlıkta mekanın niteliğini ortaya koymakta önemli etkisi olan öğeler malzemelerdir. Mekanda yaratılmak istenilen atmosfere malzemelerle duysal (görsel, işitsel, dokunsal, akustik) etkiler kazandırılmaktadır. Malzemelerin fiziksel ve niteliksel özellikleri hem kullanıcıyı hem mekanı hem de işlevi doğrudan etkilemektedir. Bu yüzden malzeme mekanı içmimari mekan yapan önemli bir ölçüttür.

İç mekanda kullanılan malzemelerden olan tekstil ürünleri mekana, kullanıcıya ve işleve niteliksel ve fiziksel olarak etki etmektedir. Kullanıcıyı duysal olarak, mekanı ve işlevi nitelik bakımından etkileyen bu tekstil ürünleri, döşeme üzerinde kullanılan döşemelik kumaşları, pencere çözümlenmesi olarak kullanılan perdeleri ve zeminde kullanılan halı ve kilimleri kapsamaktadır. Bu malzemelerin sahip olduğu özellikler iç mekandaki seçim ölçütlerini belirlemektedir. Bu ölçütlere göre seçilen iç mekan tekstil ürünleri, içmimarlığın amacı olan kullanıcının eylemlerini rahat bir şekilde gerçekleştirmesini sağlayarak mekan niteliğini tamamlamaktadır.

Tasarımcı, iç mekan tekstil ürünlerinin üretiminde kullanılan hammaddeleri, iplikleri ve üretim yöntemini bildiği takdirde, tekstil ürünlerini mekana, kullanıcıya ve işleve uygun ve belirlenen kavramla bir bütün olarak seçebilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Başer, İ. (1992). *Elyaf bilgisi*. (Cilt 524). İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi.

Bingelli, C., ve ASID. (2008). *Materials for interior environments*. USA: John Wiley and Sons.

Bozdayı, A. M., ve Onaran, B. S. (2004). *İç mekan ve tekstil*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Cohen, A. C., ve Johnson, I. (2010). *JJ Pizzuto's fabric science*. (9. Baskı). New York: Fairchild Books.

Corbman, B. P. (1983). *Textiles fiber to fabric*. (6. basım). New York: Mc Graw Hill.

Dölen, E. (1992). *Tekstil tarihi*. (Cilt 1). İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları.

Dodsworth, S. (2012). *İç mekan tasarımının temelleri*. (Çeviri: Neslihan Işık). Literatür Yayıncılık.

Gürcüm, B. (2005). *Tekstil malzeme bilgisi*. Ankara: Grafiker Yayınları.

İlter, R. N. (1974). *Modern döşemecilik ve ev dekorasyonu*. Ankara.

James, D. (1990). *Upholstery a complete course*. (Revised edition). United Kingdom: Guild of Master Craftsman Publications LTD.

Jones, L. M. (2014). *Beginings of interior environments*. (11. Baskı). New Jersey: Pearson.

Kaptan, B. B. (2013). *Kültür ve içmimarlık*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kaptan, B. B. (2011). Renk. *Bilgisayar Destekli Temel Tasarım*. (Ed: B. B. Kaptan). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. 76-105.

Karahan, N., ve Mangut, M. (2005). *Tekstil lifleri*. Bursa: Ekin Kitabevi.

Kilmer, R., ve Kilmer, W. (1992). *Designing interiors*. America: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.

Koe, F. T. (2007). *Fabric for the designed interior*. New York: Bloomsbury Books.

Larsen, J. L., Weeks , J. (1975). *Fabrics for interiors*. New York: Van Nostrand Reinhold Company.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *El sanatları teknolojisi: Büzgülü perdeler*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *El sanatları teknolojisi: Dekoratif perdeler 1*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *El sanatları teknolojisi pilili perdeler*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *El sanatları teknolojisi rustik perdeler*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Giyim üretim teknolojisi tekstil yüzeyleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Kimyasal apre kombinasyonları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Tekstil lifleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Tekstil teknolojisi: Örme kumaşların özellikleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Nielson, K. J. (2007). *Interior textiles: fabrics, application and historical style*. New Jersey: John Wiley and Sons.

Nielson, K. J., ve Taylor, D. A. (2006). *Interiors: An introduction*. (4. Baskı). Mr. Graw Hill Publishing.

Peker, E. H. (2011). *Tekstilcinin el kitabı*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Pile, J. (2000). *A history of interior design*. Londra: John Wiles ve Sons.

Pile, J. (1997). *Color in interior design*. New York: McGraw-Hill.

Pile, J. (2004). *Interior design*. (4. Baskı). New York: Pearson Prentice Hall.

Randall, C. T. (2006). *The Encyclopedia of Window Fashions*. Charles Randall, Inc.: Unites States.

Willbanks, A., Oxford, N., Miller, D., ve Coleman, S. (2010). *Textiles for residential and commercial interiors*. (3. Baskı). New York: Bloomsbury Books.

Yakartepe, Z., Yakartepe, M. (1998). *Genel tekstil*. İstanbul: Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Merkezi LTD. ŞTİ.

Yakartepe, Z., Yakartepe, M. (1998). *Genel tekstil* (Cilt 4). İstanbul: Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Merkezi.

Yeager, J. (1988). *Textiles for residential and commercial interiors*. New York: Harper ve Row Publishers.

Tezler

Erem, A. D. (2006). Döşemelik Kumaşların Kullanım Performanslarını ve Aşınma Dayanımlarını Etkileyen Parametlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Kaptan, B. B. (1997). İçmimaride Form-Mekan İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Macunlu, N. (2010). Döşemelik kumaşlarda ileri teknoloji ile kazandırılan fonksiyonel özellikler hakkında tüketici tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yavuzkasap, D. (2011). Döşemelik Kumaşların Mekanik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Sözlükler

Ergür, A. (1997). *Tekstil Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Gör, I. (1997). *İçmimarlık Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: M.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi İçmimarlık Yayınları 1.

Hasol, D. (2008). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü* (10. Baskı). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.

Makaleler

Kaçar, T. (1998). İçmimarlık ve ülkemizdeki yeri. *Anadolu Sanat Dergisi* , 55-63.

Kaptan, B. B. (2012). Renkler ve zevkler tartışılmaz denir, ama tasarımcılar rengi tartışmalı!, *Mimarlar Dergisi*, Sayı: 8, 68-72.

Kaptan, B. B. (2001). İç mekanın niteliğini belirleyen öğelerin görsellik kazanmasını sağlayan oluşumlar. *Anadolu Sanat Dergisi*, Sayı:11, 113-130.

Yazıcıoğlu, D. (2014). İç mekan tasarımında doku ve desen çekiminin temel Prensipleri-1. *İçmimar*, Sayı:34, 76-77.

İnternet

www.aytuglumoda.com

<http://blog.kavrakoglu.com/tag/victoria-donemi/> (Erişim tarihi: 12.05.2015)

www.kumasci.com

www.sayakfabric.com

<http://sevincpasin.blogspot.com.tr/2012/07/c-iplik-boyama-tekstilde-boyama-islemi.html> (Erişim tarihi: 25.01.2014)

<http://www.tamsanat.net/yayinlar/sozluk.php?sozcuk=51>: (Erişim tarihi: 26.03.2015)

www.tbekshome.com

www.tekstilteknik.com

www.tekstildershanesi.com.tr

tr.texsite.info/

Türk Dil Kurumu (TDK) Büyük Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/>

Türk Dil Kurumu (TDK) Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/>

Diğer

Seyit Ahmet ağlayan Ders Notları, 2010.